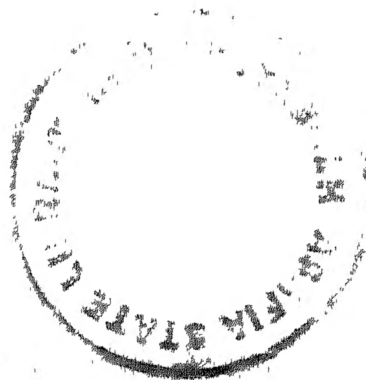
శ్రీరస్తు.

హరవిలాసము

శ్రీనాథమహాకవి ప్రణీతము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1931.

Printed by
V. Ramaswamy Sastrulu & Sons,
at Sri Rama Press,
Madras.—1931.

పీఠిక.

శ్లో॥ ఇదమన్ధం తమః కృత్స్నం జాయేత భువనత్రయమ్,
యది శబ్దాహ్వయం జ్యోతి రాసంసారం న దీప్యతే.

అజ్ఞానగాఢాంధతమఃపటలంబుఁ బటాపంచలుసేసి ముల్లోకం విశుద్ధదివ్యజ్ఞానతేజఃపుంజంబు వెలయించి సకలపదార్థస్వరూపంబు ంపింప నసాధారణం బగుసాధనంబు శబ్దజ్యోతి.

ఇయ్యది నిత్యమై దోషరహితమై పరమానందరసైకాస్పద పరబ్రహ్మాత్మకం బనఁదగి యున్నది.

ఋగాదిచతుర్వేదంబులును, శిక్షాదిషడంగంబులును, మన్వా ష్టాదశస్మృతులును, శాతాతపాద్యష్టాదశాగమములును, విష్ణ్వాద్య దశపురాణములును, వాయవ్యాద్యష్టాదశోపపురాణములును, భా పషడ్దర్శనంబులును, భారతాదీతిహాసంబులును, దక్కుంగలసకలశా ంబులు నీశబ్దబ్రహ్మముదివ్యావతారంబులు. ఈ శబ్దబ్రహ్మము నుపా ంచియే మనపూర్వాచార్యులగు వ్యాసపరాశరాదిమహర్షిసత్తములు న్యానందరసైకాశ్రయం బగు మోక్షమార్గము నెఱింగి కృతకృత్యు ు.

ఇట్టి పరమోపకారకం బగుశబ్దం బిహపరసుఖానందకందం బని క్క వక్కాణించుట సాహసంబు గాదు. కానిచో నివృత్తతర్షులై రణ్యంబుల వాతాంబుపర్ణాశను లగుమహర్షులుగూడ శ్రీరామాయ దిదివ్యప్రబంధంబుల రచించి రేయియుం బవలు నాశబ్దసుధాప్రవా మధ్యంబున మునుఁగుచుం దేలుచు నేల యుందురు? దివ్యప్రబం వితామృతరసానుభవంబువలనఁ దాము నిత్యానందంబు నొందు ుట కాక భావివిబుధులు పఠితలును శ్రోతలును విషయవైలక్షణ్యము ఱింగి యుత్కృష్టపదవి నొందుమార్గము గనుఁగొందురుగాత ుచియే మహర్షుల ముఖ్యోద్దేశము.

అట్టిమహానుభావు లగుఋషిపుంగవులగ్రంథములు కేవలము ్వగర్భములును, బరోక్షమోక్షానందమును బొందించునవియు నగు

టచేఁ బ్రతిమనుజునకుఁ దొలుదొలుత సామాన్యముగా వానియందుఁ బ్రవృత్తిగలుగుట దుర్లభము. కాఁబట్టియే ప్రాచీనులగుమహర్షులసంప్రదాయము నెఱింగినవారు గావున నర్వాచీను లగుకాళిదాసాదిమహాకవులు సముతము రామాయణాదికావ్యరత్నంబుల వెలుంగుదివ్యకవితారసంబుఁ గ్రోలిగ్రోలి మహానందంబునొందుచుఁ దనివిసనక, యందలు నిత్తి కావ్యానందంబు ననుభవింతురు గాత మని దయాపరవశులై సులభముగ నామహర్షి కృతిరత్నంబుల రసానుభవంబుఁ జేయఁదగిన యోగ్యత నలవఱుచునవియు నించుమించుగఁ బ్రాచీనర్షికృతుల ననుకరించు రఘువంశశాకుంతలకాదంబర్యాదిప్రబంధంబుల లోకోపకారకంబులుగ రచించి కవితారసమాధుర్యం బేకాంతంబున ననుభవించి నిత్యాత్మ్యసహ్యాదయులై కీర్తిశేషు లైరి.

సంస్కృతభాషావిలాస మిట్లుండ సంస్కృతజన్యము లగుకర్ణాట ద్రావిడాదివైకృతదేశభాషలలోపల "దేశభాషలందుఁ దెలుఁగు లెస్స" యను పండితవచనానుసరణిగ నుత్తమభాష నాఁబడు నాంధ్రభాషయందుఁగూడ ననేకులు నన్నయభట్ట తిక్కనాది మహాకవిసార్వభౌములు కావ్యరత్నంబుల లోకంబున వెలయించి యభిరూపశిఖామణులహృదయంబులనలరించి కీర్తిశేషులై నెలకొనియున్నారు. కాఁబట్టి యిట్టియాంధ్రభాషాకవుల దివ్యచారిత్రసుధారసమును గ్రోలి యానందానుభవము సేయుట యవశ్యకర్తవ్యమునందునఁ బ్రకృత విూహరవిలాసప్రబంధనిర్మాత యగుమనశ్రీనాథునిచారిత్రామృత మించుక చవి చూతము.

శ్రీ నా థుఁ డు

అనవద్యహృద్యకావ్యకల్పనాధురీణుం డగుమహాకవిసార్వభౌముఁడు. ఈమహాకవి జన్మస్థానమునుగుఱించి

కాశీఖండములో.—

సీ. "చిన్నారిపొన్నారిచిఱుతకూకటినాఁడు రచియించితి మరుత్తరాట్చరిత్ర
నూనూఁగుమీసాలనూత్నయౌవనమున శాలివాహనసప్తశతి నొడివితి
సంతరించితి నిండుజవ్వనంబునయందు హర్షనైషధకావ్యమాంధ్రభాషఁ
బ్రౌఢనిర్భరవయఃపరిపాకమునఁ గొని యాడితి భీమనాయకునిమహిమఁ

బ్రాయ మింతకు మిగులఁ గైవ్రాలకుండఁ
గాశికాఖండ మనుమహాగ్రంథ మేను
దెనుఁగుఁ జేసెదఁ గర్ణాటదేశకటక
పద్మవనహేళి శ్రీనాథభట్టకవిని.”

ప పద్యమునందు “కర్ణాటకటక పద్మవనహేళి” (కర్ణాటదేశపట్టణము
ఏకమలములకుసూర్యుఁడు) అను విశేషణమును శ్రీనాథుఁడు దనకుఁ
ెప్పుకొనియున్నందునను.—

భీమేశ్వరఖండములో.—

‘ప్రాథ పరికింప సంస్కృతభాష యండ్రు
పలుకునుడికారమున నాంధ్రభాషయందు
రెవ్వ రేమన్న నంద్రు నా కేమి కొఱత
నా కవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష.”

ప పద్యములో “నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష” యని తనకుఁ
ర్ణాటభాషయందుఁ గల ప్రేమను సూచించియున్నందునను.—

ఆభీమఖండములోనే.—

“కనకక్ష్మాధరధీరు వారిధితటీకాల్పట్టణాధీశ్వరున్
ఘనునిం బద్మపురాణసంగ్రహకళాకావ్యప్రబంధాధిపున్
దినమజ్జ్యంతరసార్వభౌముఁ గవితావిద్యాధరుం గొల్తు నా
యనుఁగుందాతఁ బ్రదాత శ్రీకమలనాభామాత్యచూడామణిన్.”

ప పద్యమునందు శ్రీనాథునిపితామహుఁడును బద్మపురాణగ్రంథ
ణాలంకరిష్ణుఁడును కవితావిద్యాధురంధరుండును నగుకమలనాభా
ాత్యగ్రామణి పశ్చిమసముద్రతీరమునఁ గర్ణాటదేశములోఁ జేరిన కా
ట్టమునకుఁ బ్రభువుగా నున్నట్లు చెప్పియున్నందునను.—

శ్రీనాథుని వీథినాటకములో.—

“కుళ్ళాయుంచితిఁ గోక సుట్టితి మహాకూర్పాసముం దొడ్గితిన్
వెల్లుల్లిన్ దిలపిష్టమున్ బిసికితిన్ విశ్వస్త వడ్డింపఁగాఁ
జిల్లాయుంబలి త్రావితిన్ రుచులు దోసంబంచుఁ బోనాడితిన్
దల్లీ! కన్నడరాజ్యలక్ష్మి! దయ లేదా నేను శ్రీనాథుఁడన్.”

ప పద్యమునఁ “దల్లీ!” యని కర్ణాటదేశమును సంబోధించినందు

౧ —

ఈతని కవిత్వమునం బ్రాయికముగాఁ గన్నడపదములు గనఁబడుచున్నందునను —

శ్రీనాథుని జన్మస్థానము కర్ణాటదేశమనుట సమంజస మనియు నీతఁడు కర్ణాటదేశమున జన్మించినను శైశవముననే యీతని తలిదండ్రు లుద్యోగవశముననో మఱియు నేకారణముననో కొండవీటిసీమకు వచ్చి యుందురనియు నింటిలోఁ దలిదండ్రులతో మిశ్రకర్ణాటను మాట్లాడుచున్నను బాల్యమునుండి తెలుఁగు దేశములోఁ దెలుఁగువారితోఁ గలసి మెలసి యున్నందునఁ దెలుఁగువానివలెఁ దోఁచుచున్నాఁ డనియుఁ బల్నాటివీరచరిత్రపీఠికాకారులవాదము.

ఈవ్వాదమునకుఁ బ్రతికోటి ననుసరించి యాంధ్రులచరిత్ర మూఁడవభాగములో —"కర్ణాటకటకపద్మవన హేళి" అను విశేషణము కర్ణాటదేశాధీశుని(దేవరాయల) నిండోలగంబున: బాండిత్యశౌండీర్యంబున నుద్దండుఁ డగుడిండిమభట్టారకు నోడించి ప్రభుపండితసమ్మానపూర్వకంబుగఁ గవిసార్వభౌమబిరుదమున నలరారుటయ కాక యక్కవిసూర్యుఁడు కర్ణాటరాజధాని (యంపలి విబుధరాజి) యనుకమలవనమునకు సూర్యుఁడై యుండెనను నభిప్రాయమునఁ దనకుఁ గూర్చుకొనియెఁ గాని కర్ణాటదేశాభిమానమునం గాదనియు,

"నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష" అనుపద్యము రాజమహేంద్రవరాధీశుమంత్రి బెండపూడియన్న యామాత్యునకుఁ గృతి యిచ్చిన భీమఖండములో నిదిగాన కోమటి వేమభూపాలుమరణానంతరము కొండవీటిరాజ్యము కర్ణాటాధీనము గాఁగా శ్రీనాథుఁ డన్నామాత్యు బాంధవ్యమును బట్టి రాజమహేంద్రవరమున కేతెంచి తద్రాజాస్థానకవీశ్వరుఁడుగ నున్న కాలమగుటచేఁ గాకతీయ రాజ్యమంతరించినపిదప నాంధ్రదేశమున దక్షిణభాగము (పాకనాటిసీమవఱకుఁ గలదేశము) కర్ణాటరాజ్య మనఁ బరఁగుచున్నందున నచ్చటివాఁడగు శ్రీనాథుని గుఱించి రాజమహేంద్రవరపుఁగవులు కొందఱీతని కవిత్వము సంస్కృతమనియుఁ గొందఱు కన్నడమనియు వంకలుపెట్ట "నెవ్వరేమన్న నందు నాకేమికొఱఁత, నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష" యని యుత్తరము చెప్పియుండు ననియు,

"తల్లీ! కన్నడరాజ్యలక్ష్మీ!" యనుకర్ణాటదేశ మాతృసంబోధనము తన కాశ్రయులగు కొండవీటిరెడ్లు, రాజమహేంద్రవరపురెడ్లు, తెలుఁగురాయఁడు, మైలారురెడ్డి మున్నగువారు స్వర్గస్థులయినపిదప వార్ధక్యములో గన్నడరాజ్యమున కేగి నపుడాకాలస్థితిని బట్టి వారు తన్నాదరింపకుండఁగ, "తల్లీ! దయలేదా? నేను డిండిమభట్టారకు నోడించిన శ్రీనాథుఁడ" నని తన్నెఱుకపఱచుకొని యుండవచ్చుననియు,

"కాల్వట్టణాధీశ్వరుఁడ" అనుచో నాకాల్వట్టణముకర్ణాటరాజ్యములోని దైనట్లు నిదర్శనములు లేనందున నాయుక్తి విశ్వాసపాత్రము గాదనియు నిట్లు పైకారణముల ఖండించి శ్రీనాథుఁడు పాకనాఁడు జన్మస్థానముగాఁ గలయాంధ్రుఁడని చెప్పఁబడియున్నది.

ఈయుభయవాదహేతువులందును బలవత్తరమగువినిగమనము గనఁబడక పోయినను మఱికొన్ని కారణములవలనను జనశ్రుతివలనను నాంధ్రచరిత్రకారుల యభిప్రాయమె సమంజసమని తోఁచుచున్నది.

ఇప్పటికిని కులబలముగా శ్రీనాథుని బంధువు లందఱు నాంధ్రదేశములోని యాంధ్రులుగనే యున్నారు. కాని కర్ణాటకుఁ డొక్కరుఁడైన నున్నట్లు తెలియఁబడదు.

నాచికేతోపాఖ్యానమును రచించి యుదయగిరిదుర్గాధీశుఁడగు చిట్టిగంగామాత్యునకుఁ గృతియిచ్చిన దగ్గుపల్లి దుగ్గయామాత్యుఁడు శ్రీనాథునిభార్యకుఁ దోఁబుట్టువు. శ్రీనాథునకు శిష్యుఁడు. ఈ గ్రంథమును ఓరియంటల్ లైబ్రరిలో నేఁ జదివియున్నాఁడను. ప్రౌఢముగా రసవంతముగానే యున్నది.

రాజమహేంద్రవరాధిపతి యగువీరభద్రభూపాలునిమంత్రి బెండపూడి యన్నామాత్యుఁడు.—

"వినిపించినాఁడవు వేమభూపాలున, కఖిలపురాణవిద్యాగమములు
... ...
గీ. పాకనాటింటివాఁడవు బాంధవుఁడవు
కమలనాభునిమనుమఁడవమలమతివి
నాకుఁ గృపసేయు మొకప్రబంధంబు నీవు
కలితగుణధన్య శ్రీనాథకవివరేణ్య."

అని పలికె నని భీమఖండమున శ్రీనాథుఁడె వచించియున్నాఁడు. ఇందు "కమలనాభునిమనుమఁడ" వనియుఁ జెప్పఁబడినందున శ్రీనాథుఁడే కాక యితనితాత యగుకమలనాభుఁడు గూడ నన్నయమంత్రికిఁ జుట్టమని తేటపడుచున్నది.

మఱియు నాంధ్రభాగవతము రచించి శ్రీరామున కర్పణము సేసినభాగవతోత్తముఁడగు బమ్మెర పోతరాజునకును శ్రీనాథునకును సంబంధించిన శిష్టపరంపరాగతము లగుగాథలను బట్టి చూడఁ గొన్ని గాథలు సత్యాసత్యములుగ నున్నను వేంకటగిరివంశావళివలన సర్వజ్ఞ సింగమనాయనికాలములో నీకవులు సమకాలికులుగ నున్నట్లు తెలియుచున్నందునఁ గింవదంతి కనుకూలముగ నుభయులు బావమఱఁదులు నై యుండ వచ్చును గదా!

ఇతనికవిత్వములోఁ గన్నడపదములు ప్రాయికములుగాఁ గనఁబడుచున్న వనుటకుఁ దిక్కన సోమన మున్నగువారి కవిత్వమునఁ గూడఁ గలవు. కావున వారిం గర్ణాటులని యనఁదగదు గదా! ఒకవేళ శ్రీనాథుఁడు కర్ణాటదేశీయుఁడై యా దేశభాషయందుఁ బ్రేమగలిగిన వాఁడైన నెన్నియో కర్ణాటగ్రంథముల రంచిప కుండునా! ఏదీ యొక పద్యమయినం గానరాదే!

ఇంతియకాక యీతనితాత కమలనాభుఁడు పద్మపురాణముఁ దెనిగించె ననుటవలన నీతనివంశ మాంధ్రవంశమనియు నితనిదేశభాష లాంధ్రదేశభాషలనియును దృఢపడుచున్నవి. తద్జ్ఞులు ప్రమాణము. శ్రీనాథుఁ డాంధ్రకర్ణాటులలో నెవ్వం డైనను గవితామాధురికి లోపము గల్గదు గదా!

శ్రీనాథుఁడు పాకనాటి నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు, భారద్వాజసగోత్రుఁడు, ఆపస్తంబసూత్రుఁడు, కమలనాభునిపౌత్త్రుఁడు, మారనకు భీమమకుఁ బుత్త్రుఁడు. ఈ విషయము హరవిలాసము పీఠికలోని "కమలనాభునిపౌత్త్ర" అను 8-వ పద్యమువలన స్పష్టము.

ఇక్కవిసార్వభౌమునివలననే కొండవీటి రెడ్లు, రాజమహేంద్రవరపు రెడ్లు వన్నెకెక్కిరి. ఈ కవీంద్రుఁడు జీవించి యుండుకాలమున

గుఱించి విచారణీయాంశము లనేకము లున్నను విస్తరభీతిచే సంగ్రహముగ వివరించెద.

శ్రీనాథుఁడు క్రీ. శ. 1397 సం. మొ 1422 సం. వఱకు రాజ్యము చేసిన ఫిరోజిషా కాలముననను, 1382 సం మొ. 1399 సం. వఱకు రాజ్యమొనర్చిన కుమారగిరి వసంతభూపాలు కాలముననను, 1379 సం. మొ. 1401 సం వఱకు కర్ణాటసింహాసనాధిష్ఠితుఁడైన హరిహరరాయల కాలముననను, 1422 సం. మొ. 1435 సం. వఱకు కల్బురిగ రాజ్యమును బాలించిన యహమ్మదుషా కాలముననను, అల్లాడభూపతి పుత్త్రులును, 1426 సం. మొ. 1450 సం. వఱకు రాజ్యముఁ బాలించిన వేమారెడ్డి - వీరభద్రారెడ్ల కాలమున నున్న ట్లీకవిగ్రంథములవలనఁ దెలియుచున్నది. ఈవీరభద్రారెడ్డియు వేమారెడ్డియు మరణించిన పిదపఁ గొంతకాలమునకుఁ గృష్ణాతీరములోని బొడ్డుపల్లె యనునొక గ్రామమును గుత్తచేసి నదీప్రవాహమునఁ బైరుగొట్టుకొనిపోఁగా రాజునకు గుత్తధనముఁ జెల్లింపలేక వారిచేఁ బలుబాధల నొంది యవసానకాలమున మిక్కిలి బీదతన మనుభవించెనని మెకన్జిదొర యుదాహరించిన స్థానికచరిత్రలోని శ్రీనాథకృతము లగు నీరెండు పద్యములవలనఁ దెల్లమగుచున్నది.

సీ. "కవిరాజుకంఠంబుఁ గౌఁగిలించెను గదా పురవీథి నెదురెండఁ బొగడదండ
సార్వభౌముని భుజాస్తంభ మెక్కెను గదా నగరివాకిటనుండు నల్లగుండు
ఆంధ్రనైషధకర్తయంఘ్రియుగ్మమునఁ దగిలి యుండెను గదా నిగళయుగము
వీరభద్రారెడ్డివిద్వాంసుముంజేత వియ్యమందెను గదా వెదురుగొడియ
తే. కృష్ణవేణమ్మ గొనిపోయె నింతఫలము, బిల బిలాక్షులు దినిపోయెఁ దిలలు పెసలు
బొడ్డుపల్లెను గొడ్డేరి మోసపోతి, నెట్లు చెల్లింతు టంకంబు లేనునూర్లు.

సీ. కాశికావిశ్వేశుఁ గలిసె వీరారెడ్డి రత్నాంబరంబు లేరాయఁ డిచ్చుఁ
గైలాసగిరిఁ బండె మైలారువిభుఁ డేగి దినవెచ్చ మేరాజు దీర్పఁగలఁడు
రంభఁ గూడెఁ దెనుంగురాయరాహుత్తుండు కస్తూరి కేరాజుఁ బ్రస్తుతింతు
స్వర్గస్థుఁ డయ్యె విస్సనమంత్రి మఱి హేమ పాత్రాన్న మెవ్వనిపంక్తిఁ గలదు
తే. భాస్కరుఁడు మున్నె దేవునిపాలి కరిగెఁ, గలియుగంబున నికనుండఁ గష్టమనుచు
దివిజకవివరుగుండియల్ దిగ్గురనఁగ, నరుగుచున్నాఁడు శ్రీనాథుఁ డమరపురికి.

శ్రీనాథుఁడు క్రీ. శ. 1384 సం. ప్రాంతమున జన్మించి 1455 సం. ప్రాంతమువఱకు 70 సంవత్సరములు జీవించియుండెనని యూహింపవలసియున్నది.

మహారాజపూజితుఁడును సార్వభౌముఁడై మహాభోగముల ననుభవించినవాఁడయ్యును వనసానదశయందు బలుకష్టములపాలగుట యౌవనదశలో శృంగారనాయకుఁడయి స్త్రీలోలుఁడై నిశ్శృంఖల ప్రవృత్తిచే ధనమెల్ల వెచ్చపెట్టి దేహమును నైతికము చెడఁజేసికొన్న పాపఫలముగాని యన్యముగాదని కొందఱందురు.

శ్రీనాథుఁడు ప్రౌఢుఁడగు ప్రసిద్ధమహాకవి. ఈతని ప్రౌఢకావ్యప్రబంధకల్పనాచాతుర్య మవాఙ్మానసగోచరము. వర్ణనాసందర్భముల నర్థగాంభీర్యము లగు మృదుపదములఁ బొందుపఱచి రసమును విడనాడక మనోహరముగఁ గవనమల్లుకౌశల మీతని కలవడినట్లు మఱియొక్కకవి కలవడలేదు. 'కాశీఖండ మయఃపిండం నైషధం విద్వదౌషధమ్' అని కొనియాడఁబడు నీ రెండుగ్రంథముల భాషాంతరీకరణమువలననే యీతనికవిత్వ మహత్త్వ మని తెల్లముగాఁ గలదు. ఈతనికవిత్వము మొత్తముమీఁద సంస్కృతపదభూయిష్ఠమై మనోహరమైయుండును. లోకములో నాంధ్రభాషాసాహిత్యఁ బడయఁగోరు విద్యార్థులు శ్రీనాథుని గ్రంథములఁ జక్కఁగఁ జదివిన మఱియొక గ్రంథముఁ జదువవలసిన పనియుండదనియే నానమ్మకము.

ఇతఁడు మహాకవియై యుండియుఁ బారలౌకికచింతమై భగవంతున కొక కృతియైన నీక తనగ్రంథములన్నియు నర్థలోభమున మనుజుల కిచ్చుట చూడ నెంతయు విచిత్రముగ నున్నది.

ఈయన పండితారాధ్యచరిత్ర, మరుత్తరాట్చరిత్ర, శాలివాహన సప్తశతి, శృంగారనైషధము, భీమఖండము, కాశీఖండము, హరవిలాసము, నందనందనశతకము—అనుగ్రంథముల రచించి జగద్విఖ్యాతిఁ బడసెను. కల్నాటివీరచరిత్రమునుగూడ రచించినట్లు చెప్పఁబడియున్నది. కాని ప్రాసము లేనియట్టి తక్కిరిబిక్కిరి ద్విపదకవిత్వ మల్లియుండునా

మని యాశయము. ఉండిన నుండవచ్చును. వీథినాటకము కూడ నీకవికృత్య లోనిదే.

ఈగ్రంథములలో పండితారాధ్యచరిత్రమును వేమారెడ్డిసేనానాయకుఁడగు మామిడి ప్రగడయ్యకును, నైషధము నాతనితమ్ముఁడగు సింగనమంత్రికిని, భీమేశ్వరఖండమును వీరభద్రారెడ్డి మంత్రియగు బెండపూడి యన్నయామాత్యునకును, కాశీఖండమును వీరభద్రారెడ్డికి నంకితము చేసెను. ఈగ్రంథముల పౌర్వాపర్యమును విచారింపఁ గాశీఖండములోని

'చిన్నారి పొన్నారి చిఱుతకూఁకటినాఁడు, రచియించితి మరుత్తరాట్చరిత్ర'

అను పద్యమువలనను, శృంగారనైషధములోని—

సీ. "జగము నుతింపఁగాఁ జెప్పితి, ప్రాయమ్మున నాయ[illegible]బెడ్డను [illegible]
[illegible]గ్రహ, [illegible]"

అను పద్యమువలనను జన్మనాఁటనుండి సుమారుగా 18 సం వయస్సున మరుత్తరాట్చరిత్రయు, 20 సం. న శాలివాహనసప్తశతియు, 21 సం న పండితారాధ్యచరిత్రము, 30-31 సం. ల శృంగారనైషధమును, 40 సం. న భీమఖండమును, 44 సం. న కాశీకాఖండమును రచించియుండునని తోఁచుచున్నది.

హారవిలాసము.

ఇది 7 ఆశ్వాసముల ప్రబంధము. పైగ్రంథములలో నెయ్యెడ నిది పేర్కొనఁబడనందునఁ గాశీకాఖండమునకుఁ బిదప రచింపఁబడవలసి యున్నది. అన్ని గ్రంథములకన్న స్వాభావికమగు కవితాశైలియు నీవిషయమునే బలపఱచుచున్నది. ఇయ్యది క్రీ.శ 1370 సం మొదలు 1391 సం. వఱకుఁ గొండవీటిసీమఁ బాలించిన వేమారెడ్డి కాలములో బాలుఁడై వేమారెడ్డిపుత్త్రుండనపోతరెడ్డి సేనాధిపతియై యుద్ధములో మడియుటచే నాతనియనంతరముననే రాజ్యమునకు వచ్చిన కొమరగిరి భూపాలుని సుగంధద్రవ్యభాండాగారాధ్యక్షుఁడైన యవచి తిప్పసెట్టి కంకితమీయఁబడినది. హారవిలాసములో నీతఁడు 'మంటి బహువత్సరంబులు' అని చెప్పుకొనుటచేఁ గృతినందునాఁటికి 65 సం. వయసువాఁడై యుం

డును. ఇతనికి బాల్యసఖుఁడగు శ్రీనాథుఁడును ౨౦ సం. వయసువాఁడై యుండును.

తిప్పసెట్టి వైశ్యుఁడు (చెరిసెట్టి.) తండ్రి దేవయసెట్టి. తల్లి మాచమ్మ. జామిసెట్టి, తిరుమలనాథసెట్టియుఁ దమ్ములు. భార్య అన్నమ్మ, మాచన, విశ్వనాథుఁడు, చినమల్లన కుమారులు. ఇతనికిఁ ద్రిపురారి యను సంస్కృతనామము గలదు. ఈతనివంశచరిత్రమంతయు హరవిలాసపీఠికవలనం దేటపడుచున్నది.

ఈ కావ్యమునందు 1,2 ఆశ్వాసముల సిరియాళచరిత్రమును, 3, 4 ఆ. గౌరీకల్యాణమును, 5-వ ఆ. పార్వతీపరమేశ్వరులదారుకావిహారంబును, 6-వ ఆ. హాలాహలభక్షణంబును, 7-వ ఆ. కిరాతార్జునీయమును వర్ణింపఁబడినవి. 5-వ యాశ్వాసముతుదిఁ గొన్నిపద్యము లశ్లీలములుగ నుండుటచే విడువంబడినవి. పూర్వకవిసంప్రదాయానుసారముగ నితరగ్రంథముల నుభయభాషాకవిస్తుతి చేయఁబడియున్నను నిందు కవిస్తుతి కాని కుకవినింద గాని చేయఁబడమికి కారణము దెలియదు. ఇయ్యది నైషధాదులవలె సంస్కృతపదప్రచురము గాక సమసంస్కృతాంధ్రపదవిలసితమై రసభావాలంకృతంబై యలరారుచున్నది. నైషధకాశీఖండములవలె సంపూర్ణసంస్కృతగ్రంథభాషాంతరీకరణము గాదుఁ కాని యిందలిగౌరీకల్యాణము కాళిదాసకుమారసంభవమున కాంధ్రీకరణముగానే యున్నది స్థాలీపులాకన్యాయంబుగ నుదాహరించెద.

శ్లో."కా మేకపత్నీవ్రతదుఃఖశీలాం లోలం మనశ్చారుతయా ప్రవిష్టామ్,
నితంబినీ మిచ్ఛసి ముక్తలజ్జాం కంఠే స్వయంగ్రాహనిషక్తబాహుం. కుమా. సర్గ-3-శ్లో.7.

తే. ఏకభర్తృవ్రతస్థయై యేలతాంగి, నీకుఁ జేసూఁచుధర్మంబు నిలువరించె
ఎది విరిత్యక్తలజ్జయై యమరరాజ, జేయుఁ గాత స్వయంగ్రహాశ్లేషణంబు.
హర. ఆ-3. ప-45.

శ్లో. కయాఽపి కామిన్ సురతాపరాధా త్పాదానతః కోపనయా ఽవధూతః,
తస్యాః కరిష్యామి దృఢానుతాపం ప్రవాళశయ్యాశరణం శరీరం. కు సర్గ-3. శ్లో-8.

తే. ప్రణయకోపప్రకాంతకై పాదపతితు, నిన్ను నెవ్వు డోఁడి మన్నింపదయ్యె
నాలతాంగిఁ బ్రవాళశయ్యాశరణ్య, దేహఁ గావింతు విడువు సందేహ మింద్ర.
హర. ఆ-3. ప-46.

శ్లో. స్థితాః క్షణం పక్ష్మసు తాడితాధరాః పయోధరోత్సేధనిపాతచూర్ణితాః,
వలీషు తస్యాః స్ఖలితాః ప్రపేదిరే చిరేణ నాభిం ప్రథమోదబిందవః.

కుమార. సర్గ-5. శ్లో-24.

వ. వర్షాకాలంబునఁ బక్ష్మపాళిక క్షణస్థితంబులును దాడితాధరంబులును బయోధరోత్సేధనిపాతచూర్ణితంబులును త్రివళీవలయస్ఖలితంబులును నాభీగహ్వరప్రవిష్టంబులు నగుజలకణజలబిందువులు దోఁగెను. హా. ఆ-4. ప-14.

శ్లో. దివం యది ప్రార్థయసే వృథా శ్రమః పితుః ప్రదేశాస్తవ దేవభూమయః,
అథోపయంతారమలం సమాధినా న రత్నమన్విష్యతి మృగ్యతే హి తత్.

కుమార. సర్గ-5. శ్లో-45.

వ. దేవలోకనివాసంబున కాసపడెదేని నది వృథాశ్రమంబు. నీ పుట్టినిల్లు దేవభూమి యకాదె! కోరినవరుని గాఁ యుండి సమాధి వహించితి వేని కదియును నీకుం దగదు. రత్నంబొరులచే నన్వేషింపఁబడుఁగాని యొరుల నన్వేషించునే," హా. ఆ-5. ప-25.

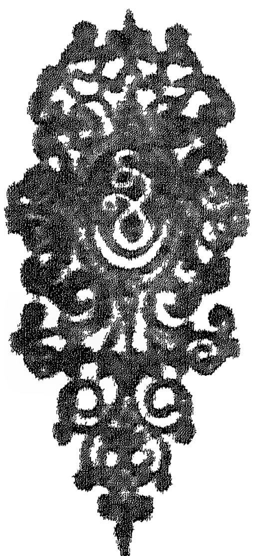
ఇట్లే దారుకావనవిహారము, హాలాహలభక్షణము, కిరాతార్జునీయము ప్రాయికముగా భారవికృతినుండియుఁ దక్కినకథలు పురాణములనుండియు గ్రహింపఁబడినవి. అచ్చటచ్చట నౌచితికిఁ దగినట్లు చంకదుద్దును శరణార్థి, (ఆ-6. ప-1౯.) మున్నగులోకోక్తుల నిముడ్చి యున్నాఁడు. చాగు, ఉక్కడి, గగ్గోదువడు, చాయగోసులు, కుండవర్ధనములు, తోరహత్తిము, గజ్జులాఁడు మున్నగు క్రొత్త పదములఁ జెక్కించి బ్రయోగించి యున్నాఁడు. 'వాగ్వివాదము. (ఆ. 4. ప 70.) అంతర్వాణీసంస్తూయమాన, (పీఠిక. ప. ౭4) 'యనుప్రామాదిక ప్రయోగములు గనఁబడుచున్నవి. 6-వ యాశ్వాసము 5,6 పద్యములేకార్థబోధకములై పునరుక్తములుగ నున్నవి.

ఇట్టిదోషము లున్నను నల్పజ్ఞు లగులేఖకులవిరైయుండును గాని సకలశాస్త్రపారంగతుఁడును మహాకవిసార్వభౌముఁ డగుశ్రీనాథుని వై యుండవు. ఇట్టి జగత్ప్రసిద్ధంబగు ప్రౌఢపండితకవికవితామతల్లిం గుఱించి శాఖాచంక్రమణ మనవసరంబు గాఁ దలంచి యింతటితో విరమించుచున్నాఁడను.

శ్రీమాన్, ఉత్పల వేంకటనరసింహాచార్యః.

శ్రీరస్తు.

హరవిలాసము

పీఠిక.

మహాకౌసుమోపదంహిమ్న శేఖరము కాన్తిపూర
ప్యాయము పయోజసంభవుసిదవ్యము డికశేఖ్య దేవతా
ప్రమదతి కాంచిశ్రీ [illegible] రాజు మనోరాజ్యపృష్ట్యకోటివి
శ్రీమదమాండిదెంచి దశ దేవయవిప్పు గృహార్థుః జేయుతన్.

ఉ. మాండిదెమోక్రిందక శివమూర్తి నిదానాక్షుకపృథ్వి పార్వతీ
దేవికుదంబలం బాయుదివ్యసిక్తపురిముద్ర జగ
జ్జీవకారణా బయుక్ శ్రీ కంచిపురీశ్వరుండు మా
దేవయకెట్టినంగ విప్రు కృతార్థుని గాన్ప్రసన్.

సీ. ఏ దేవుడుముదైశివుడు కాలముదాకఁ గనుగొండకుండుఁ జెంగలువపండ
యే దేవి సేవింతు రేకామ్రనాథుఁ గిరిశ్వరుడు శంకరులువోలె
నే దేవుని దివ్యపాదకాముంగోలుంటఁ బాలాక్షపతి మోహపాఁ బడగలంద
నే దేవ గొల్చి యుత్సేంద్రనాథాదులు యోగసంసిద్ధికి నొదయుం డైరి

తే. యమ్మహాదేవి కామాక్షి, యఖిలవంద్య, దేవతాదిమశక్తి సందీప్తమూర్తి
యువతి దేవయత్రిపురారి కర్థి నొసఁగు, భాగ్యసౌభాగ్యవైభవప్రాభవములు.

క. వాణికిఁ జరణాంబుజగ, ద్వాణికి సేనాంక శశకలరత్నకలాపా
వేణికిఁ బుస్తకవీణా, పాణికి భక్తితో నుపాస్తి యొనర్తున్.

సీ. కలితకుంభాదండగండమాద్రితో మృష్టగ సమాగరమహాజలధరములు
చక్రకిరణాలోలితకనకసువర్ణమేఘసింధురరత్నమేఖలములు
సత్వరజంబూఫలప్రకటసంభావనాచుంబితభూభృత్కటంబకములు
నికటకోండమాలగంధితదేహమండిత చిత్తభిత్తి బ్రహ్మాండకర్పరములు

తే. [illegible] పద్మాకరవనసంకీర్ణములు
[illegible] గాఁడింతు. గాన. 5

సీ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

తే. [illegible]
[illegible] గాఁడింతు. గాన నాప్యాయయతికి. 6

వ. అని [illegible] ప్రస్తుతించి [illegible] పాదపద్మారాధకుండును బరమసాత్త్వికుండు
ను [illegible] ధర్మప్రతిపాదకుండును
సుజనవిధేయుండును [illegible] కీర్తిపరిపాలకుండును ప్రతిదిన
సమారాధితపరమేశ్వరుండును [illegible] నంగీకృతభూసు
రాశీర్వాదుండును దానధర్మపరాయణుండును [illegible] పారాయణుండును నిజ
కీర్తిశాసనస్తంభాయమాన [illegible] గిష్కిం
[illegible] క్రీడావినోదుండును సత్కృతసకలభూభుజుండును సకలత్యాగధన్యుండును
నిర్మల కులశీలుండును [illegible] క్రీడాపుణ్యలుండును గవిజనస్తోత్ర
పాత్రుండును గౌండిన్యగోత్రపవిత్రుండును [illegible] విద్యాజన్మభూమియు నరా
ధ్యానగరస్వామియో [illegible] జంబూద్వీపభూభువనమండలి మకుటమండనా
యమానంబగు కొండవీటిపురంబు రాజధానిగాఁ గీర్తిలతాంకిత [illegible]
కరాటుండై నగు కోమటిగిరి [illegible] నాందోళికాఛత్రచామరతురంగాది
రాజ్యచిహ్నములు వడసి యమ్మహారాజునకుఁ బ్రతిసంవత్సరోత్సవంబునకుం దగిన
కస్తూరికుంకుమఘనసార [illegible] కాలాగురుగంధసారప్రభృతి సుగంధ
ద్రవ్యంబు లొడఁగూర్చుచుఁ జీని సింహళ తవాయి హురుముంజి జలనోగి ప్రభృతి
నానాద్వీపనగరాకరంబులగు ధనకనకవస్తువాహనమాణిక్యగాణిక్యంబులు తెప్పించి
యుఁ గవిత్వైగమికవాది వాగ్మికవైతాళికాదులగు నర్థిజనంబులకు నర్థంబులు గుప్పిం
చియుఁ ధీరుండును నుదారుండును గంభీరుండును సదాచారుండును నన విఖ్యాతి
గాంచిన యవచిదేవయతిప్పప్రభుం డొక్కనాఁ డాస్థానమంటపంబున సుఖో
పవిష్టుండై. 7

సీ. కమలనాభుని పౌత్త్రుఁ గవితామహారాజ్యభద్రాసనారూఢుఁ బరమపుణ్యుఁ
బాత్రు నాపస్తంబసూత్రు భారద్వాజ గోత్రు సజ్జనమిత్త్రుఁ గులపవిత్త్రు

భీమనాంబి రామనాథేశ్వరాంకిత నిఖిలపురాణవిద్యాప్రవీణు
సర్వజ్ఞు వేదశాఖాభిజ్ఞు సంత్రస్థ మహాసైవ ప్రాభక్తవరుని
తే. మధ్యమాభ్యాసవిఖ్యాత మార్గకుశలుఁ, బాలసఖు గారవించి తాఁ జెప్ప మెచ్చు
పవడిదేవయ త్రిపురారి యమరరాజు, హితమతిఁ బ్రొత్తులు నెలయఁగ నిట్టు లనియె. 8
క. కంటివి విశ్రుతయశోవతి, పుంటె పురాణములు పెక్కు విన్నావు కాఁగదె
మంటె బహుప్రశ్నలు, గొంటె యశోధనము సుకవికోటి నలింపన్. 9
సీ. కట్టించె నొకతాత కంచి హర్మ్యంబులు హరిదాంకిమాకి కేళాప్రపత్తి
బాలార్క మణిమయశిఖర రాగముఁ దాఁచె నొకతాత కంచిరాయనికి నాఁడి
నొకతాత కట్టించె రొయిఁజన త్రయుదిక్షు శరశటాంభోధి తిరువళూరఁ
గానేరి కట్టించెఁ గార్పాసదానాల సట్టి నొకఁడు మెచ్చ నొకతాత
తే. ప్రగిలినమ్మఁగఁ బ్రావృదీపములు చేసి, ప్రకటముగ నొక్క తాతమీఁదుగ నొసఁగె
నిఖిలలోక ప్రసిద్ధవాణిజ్యవంశ, ధరులు మాతాత లుభయగోత్రములవారు. 10
తే. శైవవైష్ణవసమయదీక్షానిశేష, ధన్యమానసు లుభయగోత్రములవారు
నాయభీష్టం బొకఁడు విన్నవింతుఁ బవి, పరమమాహేశ్వరాచారభక్తికము. 11
తే. ఆగమజ్ఞానవిధివి కర్త్యాక్షరజ్ఞుని, బహుపురాణజ్ఞుఁడవు శుభభవ్యమతివి
బాలసఖుఁడవు శైవప్రబంధ మొకటి, యుపనగింపుము నాపేర నంకితముగ. 12
వ. అనిన నేనును శుభముహూర్తమున నిదానంకరం గమంగళాయతనకుమారాచల త్రిపురాం
తకుం బవడిదేవయ త్రిపురారి కృతిస్వామిగా హరవిలాసంబను ప్రబంధంబు సెప్పం
బూనంగి యమ్మహాప్రబంధముఖతిలకాయమానం బగునతదీయవంశం బభివర్ణించెద.
సీ. మునుమ్మఁడువారకాలకాలవర్ణనము జడిపట్టి కురియఁ బర్జన్యుఁ డనిచి
శివుఁడు తా నొకవృద్ధశివయోగి యై గ్రుడ్డి యవైష్ణనజనజలజాక్షితోడఁ
గమ చేర్చుఁ జను చెంచి గొంకుమాంసములోడి భోజనంబునను విభూతి యొసఁగి
పుత్రు బాకముఁ జేసి బోనము వెట్టినఁ గుడువంగ నొల్లక పెదము వెట్టి
తే. సీరమాహేశ్వరాచారవీథియందు, నిజముగా నిల్పె నెవ్వాని నియమితుఁడు
వాఁడు పాత్రుండు కాఁడె శైవారమునకు, దురితదూరుండు శ్రీచిరుతొండనంబి. 14
సీ. అర్ధరాత్రంబున నల్లాడనాథుండు దానెయెవ్వనికిఁ గైదండ యిచ్చెఁ
బరకంపుఁ బచ్చపై నై చేయవచ్చిన దనుజారి నిల్పె నెవ్వాని నిజంబు
అలిగి పోయిన వేంకటాచలంబున కేగి కొనివచ్చె నెవ్వాని కుధరధరుఁడు
వైకుంఠనాథుఁ డెవ్వని సేవకును మెచ్చి యాత్మసత్కార కళ్యాణ మొసఁగె
తే. నతఁడు భాగవతోత్తముం డతఁడు శుద్ధుఁ, డతఁడు వైరాగ్యసంపన్నుఁ డతఁడు ఘనుఁడు
పరమవైష్ణవసభ నుతింపఁగఁ దగఁడె, కాంచినగరికుటుంబి శ్రీకంచినంబి. 15

వ. అందు. 16

తే. సింహవిక్రమపట్టణశ్రేష్ఠుఁడైన, సెట్టి జగసెట్టి పావానిసెట్టివిభుఁడు
ఘనుఁడు నగరీశచంద్రశేఖరుని బాబ్బ, పండితానందితాత్ముండు వంశకరుఁడు. 17

క. శ్రీపర్వతసోపాన, స్థాపనుఁ డగు రెడ్డిజేము జగతీపతికిన్
బ్రాపైనయుం దిదేవయ, యాపావానికి జనించె నభ్యుదయముతోన్. 18

ఉ. విశ్వజగత్ప్రసిద్ధుని వివేక విరించిజనార్దనాఖ్య యో
గీశ్వరపాదసేవకు నహీనదయాగుణశాలి వీరమా
హేశ్వరచక్రవర్తిఁ దరుణేందుకళాధరభక్తిభావనా
శాశ్వతచిత్తు మాయనుచిసత్కులు దేవయ నెన్న శక్యమే. 19

ఉ. ఆతతభక్తిసంపద నహర్నిశమున్ ఘృతఖండశర్కరా
పాతములో నపూపములు పాయసమున్ గదళీఫలంబులున్
స్ఫీతము గాఁగ నన్నములు పెట్టును శంకరభక్తకోటి కా
సేతుహిమాచలం బనచిసెట్టికి నెవ్వరు సాటి యిమ్మహిన్. 20

వ. ఆయనచిదేవయకు మాచాంబయందుఁ ద్రిపురారియుఁ దిరుమలనాథుండును జామిసెట్టి
యు ననుమువ్వురుతనయులు పుట్టిరందు. 21

మ. ఖుసి మీఱన్ సురధాణ సింహాళీలువై కూర్చున్నచో నీకరా
భ్యసనంబు న్నుతియించు రాయవచిటిప్పా చంద్రసారంగనా
భిసముత్పాదితతాళవృంతపవనప్రేంఖోలనక్రీడా
వసరోదంచితసారసౌరభరసవ్యాలోలరోలంబముల్. 22

చ. హరిహరరాయ ఫేరొజసహా సురధాణగజాధిపాదిభూ
వరులు నిజప్రభావ మభివర్ణన సేయఁ గుమారగిర్యధీ
శ్వరుని వసంతవైభవము సర్వము నొక్కఁడె నిర్వహించు మా
తిరుమలనాథసెట్టికిని దీకొనభట్టికి నెవ్వ రీడగున్. 23

శా. చామున్ వైశ్యకులాబ్ధిసోము విలసత్సౌందర్యలీలాకళా
కామున్ దానకళాభిరాము సుమనఃకల్హారవాటీసుధా
ధామున్ కోమలగామినీశధవళోత్తంసప్రశంసారుచి
శ్రీమన్నానశైవయోగివిహితక్షేము న్నుతింపం దగున్. 24

సీ. పంజాబుకర్పూరపాదపంబులు దెచ్చి జలనోగి బంగారుమొలక దెచ్చి
సింహళంబున గంధసింధురంబులు దెచ్చి హురుమంజిబలు తేజిహరులు దెచ్చి
గోపసంశుద్ధసంకుమదద్రవము దెచ్చి యాపగ నాణిముత్యాలు దెచ్చి
చోటంగిఁ గస్తూరికాటంకములు దెచ్చి చీని చీనాంబరశ్రేణి దెచ్చి

తే. జగదగోపాలరాయవేశ్యాభుజంగ, పల్లవాదిత్యభూదానపరశురామ
కొమరగిరిరాజదేవేంద్రుకూర్మిహితుఁడు, జాణ జగజెట్టి దేవయచామిసెట్టి. 25
తే. తమ్ము లిద్దఱుఁ దనయాజ్ఞ దల ధరించి, యన్నిదీవులఁ దెచ్చులాభార్థకోటి
యర్థులకు నిచ్చి గీర్తి జేకూర మాడు, నవచి త్రిపురాంతకుండు వంశాబ్ధివిధుఁడు.
మ. తరుణాచీనితవాయిగోవరమణాస్థానంబులం జందనా
గరుకర్పూరహిమాంబుకుంకుమరజఃకస్తూరికాద్రవ్యముల్
శరధిం గప్పలిజోగులన్ విరివిగా సామాన్లఁ దెప్పించు నే
ర్పరి యావైశ్యకులోత్తముం డవచితిప్పం డల్పుఁడే యిమ్మహిన్. 27
తే. పండువాఢిల్లిరాడాదిపట్టణముల, యధిపతులు మాళిఁ దాల్చురత్నాంకురంబు
లవచిత్రిపురాంతకానీతయానపాత్ర, సింహళద్వీపమండితక్షేత్రజములు. 28
ఉ. చిన్నటనాఁడు సత్కరుణఁ బిల్లలమఱ్ఱిమహాప్రధాని పె
ద్దన్నగురూత్తముండు తగనక్షరశిక్షయు దైవమార్గ సం
పన్నతయున్ వివేకపరిపాటియునుం గృపసేసె నర్థి నే
యన్నకు నట్టిసెట్టి త్రిపురాంతకునిం దగుఁ బ్రస్తుతింపఁగన్. 29
ఉ. ధీచతురు ల్సహోదరులు తిర్మలసెట్టియు జామిసెట్టియున్
మాచన విశ్వనాథచినమల్లకుమారులు వీర లాత్మజుల్
శ్రీ చెలువంబుఁ గైకొనిన చేడియ యన్నమదేవి భార్యగా
గోచరమే నుతింప నయకోవిదునిం ద్రిపురాంతకాధిపుల్. 30

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఆపుణ్యశ్లోకునకు ను, మాపతిపాదారవిందమధుకరమునకున్
ద్వీపాంతరమండలికా, భూపాలకమాననీయపురుషార్థునకున్. 31
క. సంధాభార్గవునకుఁ గి, ష్కింధాచలపతికి దానకేళీభరధా
రంధర్యనియతమతికి న్యు, గంధరచాణక్యనీతిగతినిపుణునకున్. 32
క. మాచాంబానందనునకు, వాచాగోచరవివేకవైయాత్యునకున్
వాచాలవిబుధగంగా, వీచీగంభీరవాక్యవిన్యాసునకున్. 33
క. వాణిజ్యచణున కంత, ర్వాణీసంస్తూయమానభాసురమతికిన్
వాణీనఖముఖముఖరిత, వీణానిక్వాణనిభకవిత్వఫణితికిన్. 34
క. త్రిపురాంతకదేవమనో, విపులగృపావర్ధితాభివృద్ధికిఁ బాండ్యా
ధిపసఖున కవచిదేవయ, త్రిపురాంతకునకు వితీర్ణదీక్షానిధికిన్. 35

ప్ర థ మా శ్వా స ము.

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాచెప్పం బూనినహారవిలాసం బనుప్రబంధంబునకుఁ బ్రథమవిలాసం బైనకృతినాయకునివాణిజ్యవంశంబునకుఁ గూటస్థుం డైన కిరాటకుల శ్రేష్ఠుం డగుచిఱుతొండనంబిచరిత్రంబుఁ జెప్పెద నది యెట్టిదనిన. 1

కథాప్రారంభము.

తే. బదరికాశ్రమభూమిఁ దాత్పర్యనిష్ఠఁ, దపము సేయుచునుండె శాంతత వహించి
క్రోధసంవర్ధమానతపోధనుండు, ఘనుఁడు దూర్వాసుఁ డను మహామునివరుండు. 2

వ. ఒకనాఁ డమ్మునీంద్రుండు మధ్యాహ్నకాలంబునఁ గృతస్నానుం డై పితృతర్పణంబుఁ జేసి సంధ్యావందనం బొనర్చి వైశ్వదేవబలిహరణంబులు దీర్చి దేవతార్చనం బనుష్ఠించి పర్ణశాలవాకిట హావిశ్శేషం బైనహవిష్యనీవారపాయసాన్నం బల్లనల్లన లేడిపిల్లలకు మేఁపుచుండె నయ్యవసరంబున నంబరమార్గంబున దుంబురుం డనుప్రమథుండు దననితంబినియుం దానును విమానంబెక్కి హేమకూటంబుననుండి గోకర్ణవాసి యగు దృక్కర్ణభూషణు సేవింపం బోవువాఁ డయ్యాశ్రమంబునడుచక్కి నుండి యమ్మునీంద్రుండు హరిణవత్సంబులకుం జేయువాత్సల్యంబునకు నద్భుతంబడి యంగుళిస్ఫోటనంబు సేసె నచ్చిట్టమిడికి నాలేడిపిల్లలు బిట్టు బెదరి చెదరి చేయాఁక పఱచిన నిది యేమి చప్పుడొకో యని గగనమార్గంబునకు దృష్టిపఱపి యాదూర్వాసుండు. 3

శా. హుంకారం బొనరించి తుంబురునితో నోరీ దురాచార నా
జింక ల్భక్తి గొనంగ నేమిటికిరా చేచిట్ట మ్రోయించి యా
తంకంబుల్ ఘటియించి తిట్టియపరాధం బేను సైరింతునే
యింక న్మర్త్యుఁడ వై జనింపు మహిలో నింకంగ నీగర్వమున్. 4

తే. అని శపించినఁ దుంబురుం డతిభయమున, డిగ్గనంగ విమానంబు డిగ్గ నుఱికి
యతనిపాదాబ్జములకు సాష్టాంగ మెఱఁగి, యెంతయును భక్తినమ్రుఁ డై యిట్టులనియె.

. కరుణింపు శమాశ్రితభయ, హరణ సురాసురకిరీటహరిహయరత్న
స్ఫురణా మధుకరపరివృత, చరణా యత్యంతదాంతిశాంత్యాభరణా. 6

తే. హరిణవత్సంబులకు మీరు కరుణతోడఁ, బాయసాన్నంబు గుడిపింప భర్తఁ జూచి
సర్వభూతానుకంపకు సంతసిల్లి, చిట్ట మిడిచితి నిది నాకుఁ జెట్ట యయ్యె. 7

వ. నీవచనం బమోఘంబు గావున నాకు మర్త్యత్వం బవశ్యభోగ్యంబుగాఁ బురాకృత ఫలం బనుభవింపక పోవచ్చునే నాయపరాధం బల్పంబ దీనికిం దగ శివభక్తగృహంబున జన్మించునట్టుగా ననుగ్రహించి శాపాంతంబు కృప సేయు నీకృపావిశేషంబునం గ్రమ్మఱం బారిషదపదవి కలుగునందాఁక మద్భార్య నీకుంగోడలు నీపాదచర్య సేయుచు నీయాశ్రమంబున నుండఁగలయది యని పల్కిన దాక్షిణ్యంబు వహించి యవ్విరూపాక్షదివ్యాంశభవుం డగుదూర్వాసుండు. 8

ఉ. ఇద్దఱవస్థ రాఁదగినయింతటిత ప్పొనరించినాఁడవే
ప్రొద్దు గుణంబున న్నెగులు వొందిన నేమి యనంగ వచ్చు నీ
ముద్దియ నాదుకోడ లిటముందట నావగ నెమ్మినుండనీ
నిద్దరమేలుకొన్నగతి నీవును గ్రమ్మఱి రమ్ము పొమ్మికన్. 9

వ. అనియెనసంతరంబ తుంబురుండు దూర్వాసుశాపాక్షరంబులు ప్రేరేపఁ దక్షిణంబ జంబూద్వీపంబున ద్రవిడభూమండలమండనాయమానంబును బంపాతరంగిణీప్రవాహ నదీమాతృకాయమాన విశ్వంభరాభరితకలమశాలిశిరా ముఖషష్టికపతంగహాయనప్రముఖబహువిధవ్రీహిభేదసంపత్సంపన్నంబును బంకజాసనహయమేధయాగస్థానంబును హస్తిగిరిశిఖరశృంగాటకాఘాటవాటకఘటనావాసవరదరాజాభిధానవైకుంఠ విహారప్రదేశంబును గామాక్షీకౌతుకాగారంబును నేకామ్రనాథదేవదివ్యావసథంబును నైన కాంచీనగరంబున వణిగ్వంశంబున నుద్భవించి. 10

మ. చిఱుతొండం డను పేర వైశ్యకుల మార్జిత్యంబునం బొంగఁగా
గఱకంఠుం దరుణేందుశేఖరుని షట్కాలంబు పూజించు నెం
దఱుభక్తు ల్గను వేఁడిన న్బ్రియుదమ్మక్ దాత్పర్యము న్భక్తియు
న్వేఱవుం గల్గి తదీప్సితార్థములు గావించు న్నిరాలస్యతన్. 11

వ. ఆతనిపురంధ్రి తిరువెంగనాంచి తుంబురునిభార్య యగునప్సరోంగన నిజాంశంబునఁ గాంచీనగరంబునందు వణిగ్వంశంబునఁ గౌశికగోత్రంబున నవతరించి చిఱుతొండ నంబికి భార్యయై సిరియాలుం డనుకుమారునిం గనియె నాపుణ్యదంపతు లిరువురు షట్కాలలింగార్చనంబులను సంతతజంగమారాధనంబులను గాలంబు గడపుచుండిరి. 12

తే. కంచిలో నేడువాడలు గలసియుంద్రు, ప్రకృతిబంధులు సంబంధబంధులనయు
పాఁడిపంటయు వైభవప్రాభవములు, తగవు ధర్మంబు గలిగి యుత్తమవణిజులు. 13

వ. చిఱుతొండండును బూర్వజన్మవాసనావిశేషంబునఁ దుషారగిరికన్యాకాకరకమల
కిణాంకితుం డగుటం జేసి వలయాంకుం డనం బ్రసిద్ధి వహించి యేకామ్రనాథు
నారాధించుచు శుద్ధవీరశైవాచారపరాయణుండై జంగమప్రమథులకుఁ దనమనో
వంచనంబు లేక యేవేళ నేపదార్థంబు వేఁడిన లే దన కిచ్చుట వ్రతంబు గాఁ బట్టి
పట్టిన వ్రతంబు చెల్లకుండినం దిరుబాసగా వర్తిల్లు చుండె నంత నొక్కనాఁడు. 14

చ. తమలముకెంపున న్మెఱుఁగుదాఁకినచెందిరకాయికోఱలుం
దుమికిఫలంబుచందమున నున్నని యాదలమీఁదిపచ్చిగం
దముఁ గరసంపుటంబున సదాశివలింగము నొప్పమిండజం
గము చనుదెంచె నొక్కరుఁడు గర్వమునం జిఱుతొండనింటికిన్. 15

వ. వచ్చి యయ్యొయ్యసపగిమన్మథుండు మన్మథమథనసేవాహేవాకసావధానమానసుం డైన
యాజగజెట్టిసెట్టికి శివునికారుణ్యం బని దీవించి పాదార్చనాద్యుపచారంబులు
గైకొని సుఖాసీనుండై యి ట్లనియె. 16

ఆ. కంచినగరిపాటిగట్టుతూమునఁ దూమెఁ, డిక్షురసము మాకు నిపుడు తెమ్ము
హరుని నేఁడు మాకు నభిషిక్తు నొనరింప, వలయు నిత్యమైన వ్రతము గాన. 17

క. చేఁగానుగాడుచెఱకుం, దీఁగెరసంబునఁ బురారిఁ దేల్పక కుడువ
న్నాగురు వుపదేశించిన, యాగమ మిది గాన నిన్ను నభ్యర్థింతున్. 18

వ. అని కక్షంబునం ధరియించినయాసొఱపుంగాయలోనిభస్మం బిచ్చిన వల్లె యని
యందుకొని యావైశ్యబృందారకుండు పరమానందకందళితమందస్మితస్మేరవదనార
విందుండై యిందుధరుండు మనమందిరంబునకు విందు వచ్చినాఁడు గరగరగా వంట
కమ్ములు గావలయు నని తిరువేంగనాంచి కప్పగించి యప్పు డప్పరమభక్తునియందలి
భక్తి చిత్తంబునం జొత్తిల్ల నత్యుత్తమవ్యవహారోదాత్తం బగువిత్తంబు చెఱంగున
ముడుచుకొని పంపాతరంగిణీసేకసంవర్ధితంబు లైనచెఱకుంగోలలు గొని. 19

సీ. కాంచిపురముపాటిగట్టుతూమునఁదూమెఁ డిక్షురసమ్మున కెన్నివలయుఁ
జేగానుఁగాడంగఁ జెఱకుదండము లని గుఱుతింపఁగా నూఱుకోల లైనఁ
జాలుఁ బొమ్మనుబుద్ధి సంభవించెను మదిఁ జిఱుతొండనంబికి సెట్టిపతికి
నన్నికోలలు చుట్టి యాడక కొసరక ద్రవిణంబుమూట వారలకు నిచ్చి
తే. ముదురుఁదీవెల బిగువుగా మోపు గట్టి, వాఁడిపండ్లుబిగించి చేవలఁతి యెగిరి
యెత్త మో పెత్తరాదయ్యె నెంతయేని, నెత్తవచ్చునె నూఱుపుండ్రేక్షుఘటలు. 20

ఉ. వెగ్గల మైనమోపుఁ గడువీఁకన యెత్తఁగఁబోయి ముందటన్
మ్రొగ్గతిలంబడెం జెమట మోమునఁ గ్రమ్మఁగ ద్రావిడోత్తముం

డగ్గణముఖ్యతోడ నొకఁడై సరి నాచెఱకు ల్భరించి తా
డిగ్గన వచ్చె శంకరుఁడు దెప్పర మైనవడిం జెమర్చుచున్. 21

ఆ. చెఱకుమోవు వైచి శ్రీమహాదేవుండు, చాయఁ జూచునంత మాయమయ్యె
నద్భుతంబుఁ జెంది యతఁడు చేజంత్రానఁ, జెఱకుఁగోలలాడి చేసె రసము. 22

తే. పాటితూమున రసము దైవాఱఁ గొలిచి, కొమరుజంగంబునకు నిచ్చెఁగోర్కి దీఱ
నాతఁ డఱచేత నున్నచంద్రార్ధమౌళి, కారసంబున నభిషేక మాచరించె. 23

మ. ఇట వైశ్యోత్తముఁ గూడి మోచుకొని పుండ్రేక్షుప్రతానంబు ద
చ్చుట నప్పాటను వెండికొండపయి నస్తోకాప్సరోభామినీ
నటనాలోకనవేళ మై సెమరిచె న్మందాకినీమౌళికిన్
ఘటియిల్లె న్గిరిరాజనందనకుఁ దత్కాలంబ యీర్ష్యోద్ధతుల్. 24

చ. అమరవరేణ్య ప్రేంకణము లాడెడువేలుపులేచుఁ జూచి యే
చెమరిచి తంచుఁ గేళిసరసీరుహ మెత్తి ప్రతాప మొప్పఁగా
హిమగిరిరాజనందన మహేశ్వరు మొత్తె మధూళికాపరా
గములు శశాంకశేఖరునికన్నులమూఁటను జిందు నట్లుగన్. 25

వ. ఇట్లు లీలారవిందంబున హిమశైలనందనచేత వ్రేటువడి యిందుధరుండు సురసుం
దరీసందర్శనంబున నైనకందర్పవికారంబు గామి తేటపడ గోవిందశతానందపురం
దరాదులగు బృందారకులు వినుచుండ మందస్మితస్మేరవదనారవిందుండై మంద్ర
గంభీరస్వరంబున నిట్లానతిచ్చె. 26

సీ. కమలాక్షి యిది యేమిగాఁ దలంచితి విప్పు డర్ధదేహంబు నీయదియ కాదె
హృదయంబుపొరువున హృదయ ముండుటలేదె, యేకీభవించినయిరువురకును
నేభావమైన నీహృదయంబునకు దాఁప నేభంగి వచ్చు నాహృదయమునకు
నపరాధశంక యావంత యైనను లేదు నీచిత్తమున కెక్క నిక్కవంబు

తే. తప్పు లేకుండ నేల నెత్తమ్మిమొగడ, విసరి వక్షఃప్రదేశంబు వ్రేటుకొంటి
కేసరంబులరజముఁ బుష్పాసవంబు, నెఱసె నిదె చూడు కన్నుల నీరు గ్రమ్మె. 27

వ. నామై సెమర్చుటకుం గారణంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 28

ఆశ్వాసాంతము.

ఉ. హాటకగోత్రధీర ! సిరియాలకులోద్వహ ! చంద్రమఃకలా
జూటపదారవిందపరిచుంబనమానస ! ధర్మశీల ! క
ర్ణాటవరాటఘూర్జరవిహార ! కళింగకుళింగమండలా
ఘాటవిజృంభమాణశశికాంతివినిర్మలకీర్తిపూరితా. 29

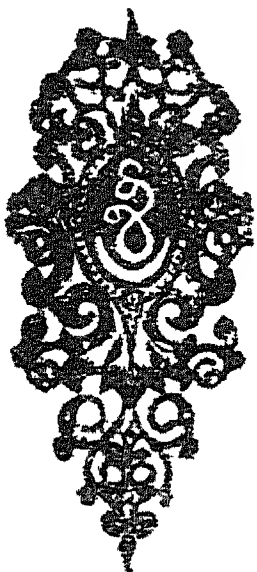
క. కొమరగిరివసంతనృపా, గమకవివరగంధసారకస్తూరీకుం
కుమకర్పూరహిమాంభ, స్సముదంచితబహుసుగంధిశాలాధ్యక్షా. 30

మాలిని. తిరుమలవిభుచామాధీశ్వరైకాగ్రజన్మా
పరమగురుసపర్యాప్రౌఢరామానుజన్మా
చిరపరిచితలంకాసింహళద్వీపభూమీ
సరసిరుహభవోరుస్తంభగోత్రాగ్రగామీ. 31

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథనామధేయప్రణీతం బైనహరవిలాసంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

రాజరాజకీలిత
భారతరామాయణాదిభవ్యపురాణా !
యారాధితపరమేశ్వర!
ధీరగుణాభరణ ! యవచిదేవయతిప్పా! 1

వ. అవధరింపు మనంతరంబ పార్వతితోఁ బరమేశ్వరుం డిట్లు చెప్పందొడంగె. 2

తే. దీవులందెల్ల నేరటిదీవి లెస్స, భరతఖండంబు మేల్తదంతరమునందు
ద్రవిడదేశంబు కడు నొప్పు దానియందుఁ, గాంచికామండలంబందుఁ గాంచిపురము.

శా. ఆకాంచీనగరంబునందు శివభక్త్యాచారసామ్రాజ్యల
క్ష్మీకంఠాభరణంబు నిర్మలవణిక్ఛ్రేష్ఠాన్వయాంభోధికిన్
రాకాపూర్ణనిశాకరుండు చిఱుతొండ శ్రేష్ఠుఁ డయ్యుత్తముం
డేకాలంబును బాయకుండు గిరిపుత్రీశానపూజావిధుల్. 4

ఉ. ఎందఱు జంగమప్రమథు లెత్తఱి నేమిపదార్థ మెంత యే
కందువ వేఁడినం దిరముగా నతఁ డందఱి కాపదార్థ మా
కందువ యేపు ప్రాణ మెడగా నిడియైన ఘటించి పెట్టుఁ బూ
ర్ణేందునిభాస్య వానిసరి యెవ్వఁడు లేఁడు వసుంధరాస్థలిన్. 5

తే. కలియుగంబునఁ గళ్యాణకటకనగరి, నాకు భక్తుండు బసువరనాథుఁ డొకఁడు
కాంచినగరంబులో వణిగ్వంశకరుఁడు, నాదుభక్తుండు చిఱుతొండనంబియొకఁడు. 6

శా. అయ్యార్యూద్భవవంశసంభవుని నేకామ్రాధినాథాంబికా
శయ్యామందిరనిర్మలాత్మకుని భిక్షావృత్తి జంగం బొకం
డొయ్యం జేరఁగ వచ్చి మాశివుని నేఁ డోలార్చెదం గానఁ దే
వయ్యా యిక్షురసంబు తూమెఁ డనుచుం బ్రార్థించి నేమించినన్. 7

శా. అట్టే కా కని భూతి యందుకొని శైవాచారసంపన్నుఁ డా
సెట్టిశ్రేష్ఠుఁడు తోఁటకుం జని రసశ్రీమాధురీలక్ష్మికిన్
బట్టాయిమ్ముల మంచినల్లచెఱుకుల్ భారంబుగా విర్చి వే
కట్టెన్మోపు వనీకశోరలతికాకాండప్రకాండంబులన్. 8

క. తూమెఁడురసమునకుం దగఁ, బ్రామెడుపుండ్రేక్షులతలు వట్రువగ లతా
దామములఁ గట్టిపెట్టిన, యామోపుఁ గదల్పలేక యవశుం డయ్యెన్. 9

క. పరఁటెడురసంబుగలుగం, గరయంత్రం బాడ నెన్నిఘటలు వలయు న
న్నిరసాలకాండకంబు, ల్సిరియాలునితండ్రి యెత్తలేకున్నయెడన్. 10

తే. ఏ నొకఁడఁ బోయి యొకవంక నెత్తికొంటి
నాతఁ డొకవంక నెత్తె మో పద్రితనయ
భారమున డస్సి యవ్వణిక్పతి సెమర్చె
నేను నపుడు సెమర్చితి నేమి చెప్ప. 11

క. ఆచెమరించుట సుమ్మీ, యీచెమరించుట భవాని యిది యన్యముగా
నీచిత్తమునఁ దలంపకు, మీచనవులు భక్తకోటి నేను ఘటింతున్. 12

తే. వలతు నే భక్తకోటికి వారిజాక్షి, లలన యాభక్తకోటికి వలచు నాకు
“భక్తిమతి లింగపతి” యను ప్రాఁతమాట, నేఁడుగాఁ గల్గెనే యలినీలవేణి. 13

వ. అనినం బార్వతి యాశ్చర్యం బంది యాసర్వజ్ఞుతోడ దేవా యవ్వీరమాహేశ్వరు
నాకుం జూడవలయుఁ గంచికిం దోడ్కొని పోవే యని ప్రార్థించిన నప్పంచవద
నుండు సమీపంబునం గాంచి యున్న పాకశాసనుం గాంచి యిట్లని యానతిచ్చె. 14

సీ. పాకశాసన కంచిపట్టణంబునయందు నాల్గుదిక్కుల యోజనములు మూఁడు
ముయ్యేడువాసరంబు లకాలవర్షంబు గురియింపఁ బంపు మొగుళ్లగములఁ
పగళులు రేలు కుంభద్రోణములు గాఁగఁ గలదు మాకు రహస్యకార్యమొకటి
యనినఁ దత్క్షణమాత్ర నైరావణము నెక్కి యమరావతికి నేగి యమరవిభుఁడు
తే. పుష్కలావర్తకాదికాంభోధరముల, సంకిలియ లూడ్చి తెప్పించి సత్వరమునఁ
బంచెఁ గాంచీపురంబునఁ బదియుఁ బదునొ, కొండుదినములు వర్షించుచుండుఁ డనుచు.

తే. పశ్చిమంబున నింద్రచాపంబు వొడిచె, నిందునేలఁ జుట్టెఁ బరివేషమండలంబు
గగనమార్గంబునందు నాగడపలెగసె, నంబుధరమాలికలు దక్షిణంబు నడచె. 16

క. ఉఱు ముఱిమి మూలగాడ్పులు, చెఱచి విసరఁ జొచ్చె మదనసంహరుదెసఁ గ్రొ
మ్మెఱుఁ గుద్భవించెఁ గప్పలు, గఱరవరట్కురరవరరగ ట్టని యఱచెన్. 17

ఉ. తూనిఁగ లాడఁజొచ్చెఁ దివి దూఁటి భ్రమింపఁగఁ జొచ్చెఁ బిచ్చుకల్
మానక యుబ్బి గబ్బులుఁగు మాటికిమాటికిఁ గొల్చెఁ గొమ్మపై
వాన యవశ్య మింక బహువాసరముల్ జడి వట్టునం చొగిన్
వానికి వాని కాడిరి యవారణఁ బౌరులు గంచిలోపలన్. 18

మ. గ్రహసిద్ధాంతకళావిదుల్ సలిలనక్షత్రంబు నీహారరు
క్సహవాసంబును నభ్రవీథిఁ బరివేషస్థాయియైయుండుటన్

బహుబాధల్ వడఁ గల్గు నంచుఁ దమలో భాషింపఁగాఁ గంచిలో
గృహమేధుల్ భయ మంది రింధనతృణక్లేశంబు చింతించుచున్. 19

వ. అనంతరంబ విగళితశృంఖలాబంధంబు లై పుంఖానుపుంఖంబులం బుష్కరావర్త కాదికంధరంబులు కబంధంబులు పారణలు సేసి కారుకొని చటులతటిద్దండతాడనంబులం జేసి యోసరేసినయవియుంబోలె గర్జిల్లుచుఁ బర్జన్యశిఖాడంబరంబున నంబరంబుఁ దోరకట్టుచుఁ గొక్కెరలు కెరలి యిరుచక్కియల నుక్కడంబు నడువం బౌరస్త్యంబులై ధారాకదంబంబులఁ గోరగింపఁ జేయఁ దలతలం దొడఁగుచినుకులం బుట్టుకట్టావితోడం గూడి పుడమిం బొడముకమ్మని నెత్తావి చిత్తంబుల కాహ్లాదం బాపాదింప విద్యున్నటీనటనారంభసంభ్రమోచితంబు లగుపుష్పాంజలివిక్షేపంబులం బురుడించు చుండ డీలుకొనంబడువడగండ్లగములు గిరికటకశిలావిటంకబులం గ్రేంకారంబు లాకరింప నొండొండ మెండుకొన ఖండపరశుకంఠమూలకఠోరకాలకూట మషీకలంకపంకచ్ఛాయాచ్ఛటాపటలంబుభంగి నంగీకరించుచు నిశ్శేషశిలీంధ్రబాంధవంబును నిర్భిన్నపథికమార్గంబును నిరవధికలాంగలీప్రసూనధూళిధూసరదిశాముఖంబును నిరుజ్ఝితగిరినిర్ఝరప్రవాహంబును నిబిరీసకుసుమకేసరకరికరాభధారాకదంబడంబరంబును నై వర్షారంభంబు విజృంభించి కుంభద్రోణంబులుగ విశ్వంభరామండలం బేకార్ణవంబుగా ధారాపాతంబు గురియం దొడంగె వెండియు. 20

చ. తటిదభిఘాతవేగమున ధారలు జోరున జాఱు చుండఁగాఁ
బిటిలు పిటిల్లనం బ్రిదిలి ప్రేలిపడం దొడఁగెం జతుర్దిశా
తటముల మండుచుం బిడుగుతండము కాంచిపురీజనంబుహృ
త్పుటములు జల్లన న్మఘవపుత్రుని పేళ్లు పదిం జపింపఁగన్. 21

తే. ఊలవడి చొచ్చి కామాక్షి నుత్తరించె, నగరిలోఁ గూడ నేకామ్రనాథు ముంచె
హస్తిగిరినాథు శ్రీపాద మప్పళించెఁ, గంచిఁ దెప్పలఁ దేల్చె నకాలవృష్టి. 22

వ. ఇవ్విధంబున నిరువదియొక్కవాసరంబులు నిలుపులేక పాముప్రేలం గట్టినభంగినింగి యవిసి కాఱినచందంబున సముద్రంబు వెల్లివిరిసినలీలం బిలంబు తెఱచినవడువునఁ బురందరకీటకాటోపంబును గండూపదవిహారారంభసంరంభంబును మండూకప్రకాండడిండిమధ్వానచండిమంబును గచ్ఛపోత్సేకహేవాకంబును మీనమానసోల్లాసంబును నక్రప్రక్రీడనంబును గర్కటకనటనపరిధాటీపాటవంబును ఘటియిల్ల మిఱ్ఱుపల్లంబులు సరిగా నంపజాలంబుపగిదిఁ గురిసి యిరువదిరెండవదినంబునందు. 23

ఉ. ఒయ్యన వేల్పు సూపి జడి నుబ్బరవోయెడుప్రాణికోటికిన్
దయ్యము నెత్తికోలు తుది దాఁకఁగఁ దూరుపు తెల్లవాఱె తె

ల్పయ్యెను నీరు వీథిఁ బడి యంబుధి కేగె నదీముఖంబునం
బయ్యెర వట్టె మేఘములు నచ్చుగఁ బాఱె నుదఙ్ముఖంబులై. 24

మ. ఎడవెల్లైననులేక పెక్కుదినముల్ హేరాళమై వర్షముల్
జడిగాఁ బట్టి తటాలనంగ వెలిసెన్ జంఝూసమీరంబుతో
నుడుమార్గం బఖిలంబు నున్ననయి శాణోత్తేజనం బొంది పు
ల్కడుగంబద్దనిశాతఖడ్గముక్రియం గన్పట్టె నప్పట్టునన్. 25

తే. కడు మహోత్పాత మగుచు నకాలవృష్టి, కంచి మున్యేడునాళ్లు వర్షించినపుడు
వెలిసినప్పుడె యీవీడు విడుచువార, మనుచుఁ బట్టిరి ప్రతిన బౌద్ధాదిజనులు. 26

వ. బౌద్ధ జైన పాషండ లోకాయతిక చార్వాక కాపాలి కాహితుండిక వానప్రస్థ
పాశుపత జంగమ యోగిప్రముఖు లగువైదేశికులలోఁ బట్టణంబునం గాపురంబున్న
వారందఱుం దక్కఁ దక్కినవారందఱు గుంపులు గట్టి కోలం గొట్టిన తెఱంగున జలో
పద్రవంబు దిట్టువారై మూఁడామడమేర యంతయుం బుక్కిటిబంటియైనఁ దప్పి
దేశంబు వెడలి గండంబులం గడచితి మని గుండియలు నిగిడికొనుచుం జనిరి. 27

శా. ఆమున్యేడుదినంబులందు శివభక్త్యాచారసంపత్తికిన్
సీమాభూమి యనం బ్రసిద్ధుఁ డగునాచిర్తొండనంబీశ్వరుం
డేమీ కొంకక పెట్టుజంగములకున్ హేరాళ మిష్టాన్నముల్
నేమం బొప్పఁగ రేలునుం బగలునున్ విశ్వాసపూర్వంబుగన్. 28

చ. అనిశమునుం గుమారసిరియాళుఁడు నాతనినాది యైనచం
దనికయుఁ ధన్యు లప్పరమదంపతులున్ శివభక్తకోటికై
యనుపమవృష్టి వేగ కొనియాడుదు రెన్నియునుం దెఱంగులన్
దినములు రేబవల్ దధిమధుప్రచురాన్నసమర్పణంబునన్. 29

తే. పంటచెఱకులు లేకున్న ప్రాములైన, వస్త్రములు తైలమున ముంచివహ్నిఁగూర్చి
వంటకంబులు వండి యవ్వారి గాఁగఁ, బెట్టు శివభక్తతతికి నంబిప్రభుండు. 30

ఉ. జోరున వర్షము ల్గురియ సువ్రతుఁ డాచిఱుతొండనంబి దై
వాఱెడుభక్తిఁ బెట్టుశివభక్తుల కర్థిఁ జతుర్విధాన్నముల్
తారనియొల్పఁబప్పును ఘృతంబును దియ్యని పాయసంబులుం
జాఱలు బిండివంటలును శర్కరయున్ దధియున్ యథేచ్ఛగన్. 31

క. కఱకంఠునిభక్తులకుం, జిఱుతొండఁడు మిగుల భక్తి సేయుచును గడున్
దఱచగుపెనువానలలో, నుఱవగుకూటముల మడుఁగు లొరెము లిడుచున్. 32

వ. శశ్వైకవృద్ధిలబ్ధంబులైనధనంబులఁ గోటికిం బడగ యెత్తినయక్కిరాటవంశకిరీటా
లంకారంబు వీరశైవాచారం బాధారంబుగా శరీరార్థప్రాణవంచనంబు సేయక

జంగమప్రమథుల నారాధించుచుఁ గల్పాంతకాలకల్పంబు లైనయాదుర్దినంబుల నియమంబు బుపద్రవంబు నొందకుండం గాపాడుకొనుచు నుండె నిట్లుండ నవ్వాన వెలియుదినంబు సంప్రాప్తించె. 33

తే. ప్రతిదినంబును జంగమప్రమథముఖ్యుఁ
డొకఁడు మొదలుగ మఱి యెండ యొదవకున్న
నారగింపనిబాసవాఁ డగుటఁ జేసి
నాఁడు పుణ్యుండు చిఱుతొండనంబివిభుఁడు. 34

వ. మధ్యాహ్నకాలంబున వీరమాహేశ్వరసమయసిద్ధాంతమార్గానుసారంబున. 35

ఉ. ధీనిధి సెట్టినంబి తనదేహమునిండ విభూతి మంగళ
స్నానముఁ జేసి ధౌతపరిధానముఁ గట్టి త్రిపుండ్రధారి యై
చే నమృతాంశుమౌళిని వశీకృతభక్తు ధరించి సంతత
ధ్యానముఁ జేసి యెంతయును దత్పరభావము ప్రస్ఫుటంబుగన్. 36

సీ. జలక మార్చె నవీనచంద్రార్ధమౌళికిఁ దడి యొత్తె భక్తమందారమునకుఁ
జందనం బర్పించె జగదేకభర్తకుఁ బుష్పమాలిక లిచ్చె భూతపతికి
ధూపంబు సంధించె దురితసంహారునకు దీప మిచ్చెను మహాదేవునకును
దాంబూల మొనరించె నంబికాధవునకుఁ బ్రణమిల్లె జగదైత్యభంజనునకు
తే. జంగమారాధనక్రియాసమయమునను, గాని యుపహార మీరాని కారణమున
దేవదేవుని విరిసెజ్జఁ దిరము సేసి, వాకిటికి వచ్చె శివయోగివరుల నరయ. 37

క. ఏవేళఁ జూచినం దన, శ్రీవాకిటఁ బగటివేళ శివయోగివరుల్
వేవేలసంఖ్య లుండెద, రావేళ నొకళ్లు లేమి యద్భుత మయ్యెన్. 38

తే. అప్పు డాశ్చర్య మంది వైశ్యప్రభుండు, మగుడి లోనికిఁ జనుదెంచి మంద్రఫణితి
నోలతాతన్వి శివయోగియొకఁడు లేఁడు, నేఁడు మొగసాల నిది యేమిమూఁడెనొక్కొ.

చ. మునురుదినంబులందు మన మోసలఁ బంచటరుంగుమీఁదటన్
భసితవిభూషణుల్ పరమపావనమూర్తులు శైవసంహితా
భ్యసనపరాయణుల్ గిరిశభక్తు లనేకులు నిండియుంద్రు నేఁ
డసితసరోరుహాక్షి యొకఁ డైనను లేఁ డిది యేమి చోద్యమో. 40

తే. వీథికై యేగి వత్తునా వేగవేగ, నేఁడుమాత్రము కొందఱు నియమపరులు
పాదసరసిజయుగళ ప్రసాదమాత్ర, మబ్బెదరు గాక మనభాగ్య మల్ప మగునె. 41

వ. అని పల్కి తిరువెంగనాంచితో నేను జంగమప్రమథులం బురంబువీథుల వెదకి తేరం బోవుదుఁ గాన లింగార్చనములకుం దగినపదార్థంబు కూడం గూర్చుకొని యుండుమా యని చందనంబును భూతియుఁ జెందిరయుఁ బుచ్చుకొని దుప్ప

టంబు ధరియించి చిఱుతొండనంబి నిజగృహంబు వెలువడి యక్కాంచీనగరమ్ము
నందు. 42

ఉ. అంగడి వేల్పుటిండుల సురావసథంబుల రచ్చపట్టులన్
జంగిలిసాలలం గణికశాలల వేశ్యలవాసవాటికా
ప్రాంగణభూములందు శివభక్తిపరాయణుఁ డర్థితోడుతన్
జంగమముఖ్యులన్ వెదకు సంభ్రమముం భయముం దలిర్పఁగన్. 43

తే. భ్రమసి తప్పినపసరంబు వెదకినట్లు, బెరసి చేఁదప్పిపడ్డసొమ్మరసినట్లు
పురములో వాడవాడలఁ దిరుగఁ జొచ్చె, జంగమాన్వేషణార్థియై శైవవరుఁడు. 44

క. వచ్చినవాడకు వచ్చుం, జొచ్చినవాసంబుఁ జొచ్చుఁ జొచ్చినచోటే
యచ్చుగఁ గ్రమ్మఱఁ జొచ్చుం, బచ్చు శివార్చనకు శంభుభక్తుల వెదకన్. 45

వ. ఇవ్విధంబునఁ గంచియెల్లనుం బరికించి యెందునుం గానక కోట వదలి యక్కిరాట కులశ్రేష్ఠుండు తప్పుగా నరిగి బాహ్యప్రదేశంబునఁ బువ్వుందోఁటచేరువ నొక్క పాడుగుడిగర్భమంటపంబున శతవర్ష దేశీయుండును జరాజర్ఝరితదేహుండును బలిత పాండుజటామండలుండును రుద్రాక్షమాలికాభసితత్రిపుండ్రాలంకృతుండునై నిజ వయోనురూప యగుగ్రుడ్డియవ్వ పాదంబు లొత్తుచుండ బులికలాసంబుమీఁదం బవళించి యున్నయయ్యవారికి శరణార్థి యగుచు మ్రొక్కె. 46

ఉ. మ్రొక్కి కరాంబుజద్వయము మోడ్చి లలాటమునన్ ఘటించి మా
యక్కడ మీరు నీముసలియవ్వయు నేఁడు శివార్చనంబు స
మ్యక్కృతిఁ జేసి నన్నుఁ జరితార్థునిఁ జేయుట యుక్త మంచు నా
టక్కరిమాయజోగికిఁ దటాలు మనం బ్రణమిల్లినంతటన్. 47

తే. నరసి వ్రాలినబొమ లెత్తిపరమవృద్ధు, తల వడంకఁగ నొయ్య నీ రెలుఁగుపడుచు
నంబినెమ్మోము దేరకొనంగఁ జూచి, శివుని కారుణ్య మనుచు నాశీర్వదించె. 48

క. దీవించి యతనివదనముఁ, జేవెలుఁ గిడి చూచి యేమి చెప్పెదు చెపుమా
యే వీనుల వినఁ గావున, నీ వొత్తుచుఁ జెప్పు చెప్పె దేని మహాత్మా. 49

వ. అనినం జిఱుతొండఁడు కృతాంజలియై యుచ్చైస్స్వరంబున దేవా మాయింటికి శివార్చనంబు సేయ దేవియు నీవును విజయముచేసి మమ్ముం గృతార్థులఁ జేయఁ విభూతి యందు మనుటయు. 50

సీ. నీవంశ మెయ్యది నీనామ మెఱిఁగింపు శివభక్తిసమయదీక్షితుఁడ వౌదె
పెండ్లాము నీకుఁ జెప్పినయట్లు సేయునే కులము సంతానంబు గలిగి యున్నె
కూడు సీరకు నింటఁ గొదలేకయుండునె యడిగినయర్థ మీ ననువుపడునె
యెదిరివా ఖండించు టిది దెప్పరముసుమ్మి జలగజంపులు జోగిజంగకొలము

తే. లడిగితివి గాని యెవ్వండ వైననేమి, యొక్కభిక్షుకుగా నిన్ను నొరయనేల
శైవవీరవ్రతాచారసాహసుండు, తనయుఁ డొక్కఁడు గల్గ నాపనికిఁ జాలు. 51
వ. ఈవృథాలాపంబులఁ బనియేమి నామనోరథంబు వినుము. 52
సీ. ఏఁడుగాలం బయ్యె నేను నిరాహార ఘోరవ్రతంబుఁ గైకొన్నవాఁడ
హరుని నుద్దేశించి యమ్మహావ్రతమున కుద్యాపనంబు పశూపహార
మయ్యాగపశువు నన్యం బేదియునుగాదు నరుఁడు కావలయు నన్నరుఁడు బ్రాహ్మ
ణక్షత్రవైశ్యసంతతులలో నొక్కఁ డౌ వాఁడును గడుఁ బిన్నవయసువాఁడు
తే. రోగశంకావిహీనుండు రూపసియును
వానితల్లియుఁ దండ్రియు వడుగు సేసి
పాక మొనరించి వడ్డింప భవున కొసఁగి
కుడుతు నాపజ్క్తి నీవు నీకొడుకుఁ గుడువ. 53
వ. అనినం జిఱుతొండనంబి మహాప్రసాదం బయిన వైశ్యకులసంభవుండ తిరుకచ్చినంబి సంబంధబాంధవుండ నాపేరు చిఱుతొండనంబి యండ్రు శివభక్తులకుం బాదచర్య సేయుచుందు. 54
ఆ. భక్తుఁ డేవ్రతంబు పట్టె నావ్రతము ప్రారంబుఁ బొందఁ జేయువ్రతము నాది
యీవ్రతంబు నాకు నెప్పఁ డొడఁగూడ, దప్పుడు తిరు బాస యనఘచరిత. 55
వ. నీయానతిచ్చిన ప్రకారంబున నయ్యుపహారంబు నేయించెద విభూతి యందుకొనుము మాయింటికి విచ్చేయుము మభ్యంజనస్నానం బవధరించిన యంతలోన వంటకంబు లాయితంబు లగునని ప్రార్థించిన. 56
శా. మో పద్దంబుఁ గదల్చి మోరకుఁడునుంబో లెక్ శివారాధకుం
డామహానాధికుతోడ నిట్లనియె నయ్యా వృద్ధ నే నీవచశ
ప్రామాణ్యంబులు విశ్వసింప నతిదూరం బానతీవచ్చె నీ
రాదూరత్నము కాదు కూడ దనినన్ రాఁ జాల నీచోటికిన్. 57
చ. ఉదరమునన్ భరించి ప్రసవోద్భవవేదనఁ బొంది పిమ్మటన్
ముదిముది యైనపీతఁ బడి మూత్రమునం బడి లజ్జ వందుగా
నదవద యైనతల్లికిఁ బ్రియంబొ సుతుండు వృథాభిమానదు
ర్మదుఁ డగుతండ్రికిం బ్రియుఁడొ మానసవీథిఁ దలంచి చూడుమా. 58
వ. ఇంతకుఁ గతం బింతలేసి వీరమాహేశ్వరఘోరవ్రతంబులు నీవు చేసినయవి లేవు పుత్రస్నేహంబు సామాన్యంబు కాదు నీవును నీభార్యయును విచారించుకొనునది యికార్యంబు మీకిద్దఱకును సమ్మతం బగు నేని. 59

తే. అందు నది భూతిఁ దొలుత నీయనుఁగుభార్య, యందుకొనువాఁడ వీవు ననంతరమున
నాలు మగఁడును నొకవుత్తు కైనఁ గాక, యిట్టిధర్మంబు మిన్నక యేల కలుగు. 60

వ. మీ రిద్దఱు సమ్మతించితిర యేనియు హంతవ్యుం డగునక్కుమారుం డికార్యంబు నకు నెవ్విధంబున నొడంబడువాఁడు. 61

తే. నీకుఁ జంపఁగవచ్చుఁ బో నియమనిష్ఠ, దల్లి కోర్వంగవచ్చుఁ బో ధైర్యగరిమ
మాకు భుజియింపవచ్చుఁ బో మనసుతీవుటఁ, జిఱుతవానికిఁ జావు దుస్తరముగాని.

ఉ. పాడయినట్టిచిత్త మొకపాటున నిల్పఁగ మాటిమాటి క
ట్టాడను నుండుఁగాన తనయాత్మయుచుం దన కిట్టి దౌ ననం
గూడునొ కూడదో యెదిరికోర్కి యెఱుంగుట యెట్టు కట్టియా
చూడఁగ దోసకాయలె విశుద్ధయశోధన యన్యచిత్తముల్. 63

క. శివభక్తుఁడ యిదికొని య,య్యవిదకును విభూతి యీప్రయోజనమునకై
యవుఁగాక టెంకి కేగు మ, నవలంతియె కంచి నీకు నడుగామడయే. 64

వ. అనినం జిఱుతొండండు నిజాంతర్గతంబునం దనభార్యకుం గలశివభక్తివిశ్వాసంబులును జంగమారాధననియమనిష్ఠయుఁ దనయానతి దాఁటమియునుం గుమారసిరియాళుండు నట్టివాఁ డగుటయు నెఱింగియు నాశివయోగితో నవ్వుఁగా దని యుత్తరప్రత్యుత్తరంబులకు నెట్టుకొనంజాలక ఛందోనువర్తనంబ మహాప్రసాదం బని యతం డిచ్చు విభూతి యందుకొని నిజమందిరమునకు వచ్చినంత. 65

తే. ఇంటిలోనుండి వెలుపలి కేగుదెంచి, యంగనారత్న మగుతిరువెంగనాంచి
భర్తముఖరాగ మీక్షించి ప్రమద మొందెఁ,గాలమున నెందుశివయోగి గలిగెననుచు.

వ. చిఱుతొండనంబియు నాబింబాధరకు శివయోగి సంభ్రమించుటయుఁ దద్వ్రతచర్యాప్రకారంబును నాదిమధ్యావసానంబుఁ దెలియం జెప్పుటయు నయ్యింతియింతయు మిసిమింతురాలుగాక ముసిముసినవ్వు నవ్వి మనశరీరార్థప్రాణంబులకుం గర్తలు శివయోగీశ్వరులే కాక మఱి యెవ్వరు వారిసొమ్ములు వారికే సమర్పించు టదియును నొకదొడ్డపనియె యెటు విశేషించి. 67

చ. వలచినయేని నబ్భువనవంద్యునకున్ శివయోగినేతకున్
బొలకయు గారవం బయినపుత్త్రకుఁ డొక్కఁడ యేల మాంసమున్
వలముగ మీరు నేను నగువారమె కామె విభూతిఁ దెం డిఁకం
బలుకులు వేయు నేటి కలభక్తునినేమము పార మొందుతన్. 68

వ. అనినఁ దదర్థంబు నిశ్చయించి చందనికకు నవ్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి మువ్వురు నేకోద్యోగంబున శివయోగికిఁ బరిచర్య సేయువారైరి చిఱుతొండండును శివయోగిం దోడ్తెరం జనియె నటకుఁ బూర్వంబునందు. 69

చ. కపటపుమాయజోగి యగుఖండశశాంకధరుండు వృద్ధవే
షపుఁ దనరూపు వీడి వెలిచక్కిన యుండఁగ నొండురూపుతో
నపగతదోషుఁ డైనసిరియాళకుమారకుఁ డొజ్జయింటిలోఁ
లిపి పఠియింపఁగా మదిఁ జలింపఁగఁ జేయుకుతూహలంబునన్. 70

వ. వచ్చి చూచినంత. 71

ఉ. హస్తగృహీతపుస్తకమునందు లిఖించిన యట్టి నీలకం
ఠస్తవమున్ పఠించుచు ఘనంబుగ ధీగుణవైభవోన్నతుల్
విస్తరిలంగ బాలకులు వేవురిలోఁ సిరియాళుఁ డుండె న
భ్యస్తలిపిప్రపంచుఁడు గ్రహంబులలోఁ నుడురాజుకైవడిన్. 72

తే. ఆజటాధారి చేరంగ నరుగుదెంచి, తనకు సాష్టాంగ మెరఁగి తాత్పర్యమెసఁగఁ
గేలుదమ్ములు మొగియించి కెలన నున్న, చిన్నిముద్దులసిరియాళసెట్టి కనియె. 73

శా. అన్నా యీచిఱుతొండనంబి యనుపాపాత్ముండు మీతండ్రియే
యన్నిర్భాగ్యుఁడు జోగి కొక్కరునికిన్ హాలామదోన్మాదికిన్
నిన్నుం జంపి మహేశహారముగ వండింపంగ నున్నాఁడు సం
పన్నస్నేహముతోడ నీకు నెఱిఁగింపన్ వచ్చితిం జెచ్చెరన్. 74

క. కడుపునఁ బుట్టినకూరిమి, కొడుకున్ సుకుమారమూర్తిఁ గులవర్ధనునిన్
మెడఁ గోసి చంపి నంజుడు, గుడుపులజోగులకుఁ బెట్టుక్రూరులు గలరే. 75

తే. దానవుఁడు గాకవాఁ డేటితండ్రి చెపుము
చెక్కునిండినవస యొల్కు చిఱుతవాని
మత్తుఁ డొక్కఁడు మధుపానమత్తుఁ డగుచు
నిన్ను వేఁడినఁ జంపఁగ నిశ్చయించె. 76

వ. "జీవన్ భద్రాణి పశ్యతి" యను వేదవచనం బవలంబించి యెక్కడికేనిం బోయి
యీబారి తప్పించుకొనుట నీకుం గర్తవ్యంబు. 77

చ. అనవుడుం గుమారసిరియాళుఁడు వీనులు మూసికొంచు నో
యనఘచరిత్ర నీకు నిటులానతి యీఁ దగు నయ్య నీకుఁ గా
దని పలుకంగ నాకు భయ మయ్యెడు గాక పరార్థమై తనూ
ధనము వ్యయింపఁ గల్గుట కదా జననైకఫలం బెఱింగినన్. 78

తే. ఎఱుక చాలనివాఁ డందమే దధీచి, నల్పబుద్ధులె మేఘవాహనుఁడు శిబియు
ధరఁ "బరోపకారార్థ మిదం శరీర", మనెడువాక్యంబు వినవె సంయమివరేణ్య.

తే. అధ్రువం బైనమలభాండ మైనదేహ, మనఘ యన్యోపకారార్థమై వ్యయించి
ప్రవిమలంబుఁ గల్పాంతరధ్రువము నైన, కీర్తికాయంబుఁ గైకొంట కార్తియేల.

వ. అనిన జటాధారిజంగమప్రమథుండు వీఁడు చిఱుతొండనంబికంటె నధికుండు
వొమ్మనుచు మరలి పోవువాఁడు వెండియు. 81

తే. కపటమాయామహానాటకప్రపంచ, సూత్రధారుండు చిఱుతొండసుతున కపుడు
మూర్ఛ రప్పించె హరుఁ డందు మోసపోయి,యతిశాచార్యుఁడును భయమంద నలసి.

శా. నోర న్నుచ్చిలి గ్రమ్మ మై వడఁకఁ గన్ను ల్తారకాబింబసం
చారవ్యాప్తి నధఃకరింప హృదయస్థానంబు గంపింప గ్రీ
వారంధ్రంబున ఘుర్ఘురధ్వనులు తీవ్రస్ఫూర్తి వర్తింప గా
సీరాలుండు ధరిత్రిమీఁదఁ బడి మూర్ఛిల్లె న్నిరాలస్యతన్. 83

క. మోహాంధకారధారా, వ్యూహమున సిరాలుసెట్టి యుసు ఱుడుగుటయుక్
హాహాకారధ్వనికో,లాహల మచ్చోటఁ గురుకులంబునఁ జెలఁగన్. 84

తే. ప్రణుతపంచాక్షరీమంత్రపాఠశక్తి, ఫాలమున దేశికుఁడు భూతిఁ బ్రాముటయును
గ్రమ్మఱను మూర్ఛ దెలిసె సిరాలసెట్టి, భక్తులకు భస్మమే కదా ప్రాణరక్ష. 85

వ. అంత నక్కడ. 86

సీ. చిఱుతొండఁ డావృద్ధశివయోగిపుంగవుఁ బ్రబలకుష్ఠవ్యాధిబాధితాంగు
వీఁపుమీఁద ధరించి వెనువెంట గ్రుడ్డవ్వ కోలూఁదికొని రాఁగఁ గూర్చుకొనుచు
బూది బొక్కణ లాతమును కమండలువును బులికళాసముఁ గరంబున వహించి
శరణీయు లెదురుగా శరణార్థి సేయుచు నొయ్యొయ్య సందడి కోసరిలుచు

తే. చంద్రశేఖర భూతేశ శర్వ రుద్ర, పార్వతీనాథ శంకర భవ గిరీశ
కాలకంధర హర కాలకాల యనుచు, వచ్చె నింటికి జనకోటి యిచ్చగింప. 87

మ. మహి నూహింపఁగ నెంతభాగ్యమొకో యామ్నాయాంతసిద్ధాంతవా
క్సహితాకుంతలమౌక్తికాభరణముక్ మందాకినీశేఖరుం
గుహనాభైరవు యోగిపుంగవుని భర్గుక్ రాజమార్గంబునక్
వహియించెం దనవీఁపునం దిరముగా వైశ్యుం డనాలస్యతన్. 88

ఉ. ఇంటికిఁ దెచ్చి యోగిపరమేశునకుక్ వణిజుండు తాను వా
ల్గంటియు భక్తియుఁక్ భయము గౌరవముక్ వినయంబు నాత్మలో
నంటుకొనంగ నప్డు ముసలమ్మకు నైతము కమ్మనూనె మై
నంటి నలుంగుతో జలక మార్చి యొసంగిరి ధౌతవస్త్రముల్. 89

వ. అనంతరంబ యేకాంతగృహంబున సర్వోపచారసంభారభరితంబుగా దేవతార్చన
కుం బెట్టిన నయ్యాదిమదంపతు లిరువురు శివపూజావ్యాపారంబునం బ్రవర్తిల్లుచుండి
రప్పుడు శివాజ్ఞావశంబునం జేసి. 90

ఉ. పల్లి యచోటనుండి యెలపాసెము నడుక్కలు జక్కిలంబులున్
బెల్లపుటచ్చులున్ సెనగబేడలుఁ జిమ్మిలి నువ్వుటుండలున్
బెల్లుగ నంబివియ్యములు పెద్దఱికంబుఁ బ్రియంబు నొప్ప మే
నల్లునకుం గుమారశిరియాలునకుం గొనితెచ్చి రర్మిలిన్. 91

వ. అంత. 92

సీ. ఫాలపట్టికయందు భస్మత్రిపుండ్రంబుఁ గర్ణంబులను రాగికమ్మదోయి
కరమునం దిత్తడికంబంపుఁగంటెయు ఘనకుచంబులమీఁదఁ గావిగంత
కటిమండలంబునఁ గరకంచుఁబుట్టంబు మడఁచి కట్టినమేలినడిమికట్టు
కేలుదామరయందుఁ గేదారవలయంబు గడకుచ్చుమీఁదఁ బచ్చడపుఁగండ
తే. సంతరించి పదాఱువర్షములవయసుఁ, బచ్చిబాలెంతరాలు తాపసపురంధ్రి
నంబిభామినిఁ దిరువెంగనాంచిఁ జేరి, పాలువోయింపుఁ డమ్మ పాపనికి ననియె. 93

ఉ. మక్కువ రేఁగి నెయ్యపుఁగుమారునిఁ జంపుట కంతరాయమై
యక్కటికంబు పుట్టుటకు నల్లన వచ్చి భవాని యత్తఱిం
దక్కటిమాయజోగితవిధంబున బిడ్డకుఁ బాలు వేఁడ నా
యక్కయుఁ బోసె నెల్లసమయంబులఁబోలె నిరాకులాత్మయై. 94

తే. పాలువోయించుకొని యాకృపాళుమూర్తి
శూలివాంఛారి పాలిండ్లచూచుకములు
పాలచేఁపున గిలిగింత వాఱుటయును
మెత్తమెత్తన నఱచేత నొత్తుకొనుచు. 95

వ. తిరువెంగనాంచితో నిట్లనియె. 96

మ. ప్రజలెల్లం బురిఁ గ్రంతక్రంతల మహాపాపంబుగాఁ బల్కెడున్
నిజమో కల్లయొ కాని మీ రఁట కడున్ నిస్త్రింశభావంబునన్
నిజపుత్రున్ సుకుమారుఁ జంపి యొక దుర్ణిర్వాణికిం జోగికి
న్భుజియింపంగ నొనర్చువార టిది యెందుం గల్గునే యిద్ధరన్. 97

క. జోగులు కపటోపాయ, ప్రాగల్భ్యంబున నిధాననవసిద్ధులకై
యేగతుల నైనఁ దిరుగుదు, రోగిరముగ సుతునిఁ జంపు టుచితమె మీకున్. 98

తే. ఆవగింజంత భూతి మైనలఁదికొనిన, వెలఁది గుమ్మడికాయంత వెట్టి పుట్టుఁ
గటకటా యెట్లు తనబుద్ధి కాటఁ గలియ, సిసువుఁ జంపంగఁ దలఁచెనో నీమగండు.

క. కానండు గాక కన్నులు, దానేమిటిపోఁడు నీదుతనయునిఁ జంపన్
మానవతీ "మగవాఁడో, మానో" యనుమాట నేఁటిమాటయె చెప్పుమా. 100

వ. అనినం దిరువెంగనాంచి యక్కపటపుజంగమదేవిమాటలు వినక నిర్వికారం బైన యాకారంబుతో నమ్మా శివుఁడన శివయోగి యన భేదంబు గలదే శరణార్థులయర్థ ప్రాణంబులు శివాధీనంబులు శివుండు కర్త శివుండు భోక్త యీయర్థంబునకుం జింతింపనేల నీకుం దడవయ్యెడు బాలెంతరాలవు చన్నులు చేఁపుచున్నవి బిడ్డ యింత కెంత యలమటం జెందునో పాలు చాలుగదా యెప్పుడు మాయింటికి వచ్చుచుం బోవుచుండునది నిండుకొని యుండు మని కేలుదోయి ఫాలంబునం గీలుకొల్పి సముచితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తించుచుండం జంకు గానరాక పార్వతీదేవియు నట నుండి చని యంతర్ధానంబు సేసె నాసమయంబున. 101

తే. చేర నేతెంచి చిఱుతొండసెట్టి యంత, యింతి తిరువెంగనాంచితో నిట్టులనియె నొజ్జలగృహంబునకుఁ బోయి యుత్పలాక్షి, వడుగు సేయఁగవలెఁ జిన్నవానిఁ దెమ్ము.

చ. చెలువ కుమారుని న్వడుగు సేసినచేతడి యాఱకుండఁగా
బొలుపెసలారఁగా నిరుగుపొర్గులవారల భాగ్యసంపదల్
కుల మభివృద్ధిఁ జెంద మనకూరిమినందనుఁ బెండ్లి సేయఁగా
వలయు ననంతరక్షణమ వైభవ మొప్పఁగ ముక్తికన్యతోన్. 130

వ. అనిన నామెయు నట్ల కాక యని యాచార్యగృహంబున విద్యాభ్యాసముఁ జేయుచున్నకుమారునిం దోడ్కొని వచ్చినంత. 104

ఉ. మంచిగ మేనయత్తలు సమాదరణం బడరంగఁ బెట్టి పు
త్తెంచినమంచిభక్ష్యములు తేనియ నేతను ముంచి ముంచి భ
క్షించుచుఁ దల్లిఁ దండ్రిఁ దనచిన్నికరాంగుళి వంచి వంచి యూ
రించుచు నిచ్చ మీఱఁగఁ జరించెఁ గుమారకుఁ డింటిముంగిటన్. 105

వ. అనంతరంబ. 106

సీ. జడలయల్లిక యూడ్చి సంపంగినూనియఁ, జిన్నకూఁకట్లఁ జొబ్బిలఁగ నంటి
గోప్యదేశంబు సంకుమదద్రవంబున నయమార నుద్వర్తనంబు సలిపి
గీసి గొజ్జఁగ నీరుపోసి నూఱినక్రొత్త చిరుబంతి పసుపులో చేవ నలఁది
కస్తూరిఁ బొరపినగంధసారంబుతో నీకాయయెరువున జిడ్డు విడిచి

తే. లేటనులివెచ్చనీరునఁ దీర్థమాడి, వేణి యాటార్చి సురపొన్నవిరులు ముడిచి
మడుఁగు కట్టి కాటుక యిడి తొడివి పూసి, భసితరేఖాత్రిపుండ్రంబు నొసటఁ దీర్చి.

వ. కయిసేసి కుమారునిం గనుఁగొని జననీజనకు లిట్లనిరి. 108

ఉ. భైరవయోగి కొక్కనికిఁ బాశుపతవ్రతచర్యతీరునం
బారణకై నిసుం బలలపాకము గా నొనరించి పెట్టుచు

న్నారము భోజనంబు ప్రియనందన నీహృదయంబునందు సం
సారముఁ బాయఁ జాలనివిచారము లేదు గదా యొకింతయున్. 109

వ. అనినం గుమారసిరియాళుండు. 110

శా. సంసారభ్రమ మించు కేనియును మత్స్వాంతంబునన్ లేదు మీ
వంశం బీపరిపాటిదే యిందుఁగుఁడీ వైక్లబ్యసంభావనల్
మాంసాహారము లయ్యెదన్ శివునకున్ మాయామహాయోగికిన్
హింసాక్లేశము మానుఁడీ గురులు మీరే మిమ్ముఁ బ్రార్థించెదన్. 111

వ. అని పల్కె నప్పుడు. 112

ఆ. చావ నియ్యకొనినసత్పుత్రకునకును, జంప నియ్యకొనినదంపతులకుఁ
దారతమ్య మెద్ది వీరమాహేశ్వరా, చారసమయమార్గ గౌరవమున. 113

వ. ఇవ్విధంబున మువ్వురును జందనికాపురస్సరంబుగా నేక నిశ్చయు లయిరి తదనంత
రమున. 114

సీ. చన్నిచ్చులాగున జనయిత్రి తొడలపైఁ బసిబిడ్డ బవ్వళింపంగఁ బెట్టె
జందనిక తనహస్తప్రణాలంబులు క్రింద నంటుక సంతరించుకొనియెఁ
జిన్నిబుగ్గల లేతచిఱుతనవ్వు వెలర్ప శిరియాలుఁడు మొగిడ్చెఁ జేయిదోయి
చిఱుతొండనంబి క్రొమ్మెఱుఁ గార చురుకత్తి వాఁడిగా నూరుచు వంక దీర్చె

తే. నేక మై యట్లు మువ్వురిహృదయములును, గుంద కానందవారిధియందుఁ దేలె
గురులు మువ్వురునుఁ గుమారవరునితోడ, నేకవాక్యంబుగాఁ బ్రీతి నిట్టులనిరి. 115

మ. మది శంకింపకు మన్న మాపలసిప్రేమస్నేహవాత్సల్యసం
పద వాటింపకు మన్న నాలుకతుదిన్ బంచాక్షరీమంత్రముం
బదిలం బొప్పఁ బఠింపు మన్న పరమబ్రహ్మార్థసంసిద్ధి యి
య్యది సుమ్మన్న యనుంగునందన శిరాలా వీరశైవవ్రతా. 116

ఉ. నంబి శివార్థము న్మనసునమ్మిక శంక యొకింతయేని చి
త్తంబునయందు లేక వనితామణియూరువుఁ దాపుఁ జేసి తీ
క్ష్ణం బగుకత్తి మోప మెడ గ్రక్కునఁ ద్రెవ్వి నమశ్శివాయమం
త్రంబుఁ బఠించుచుండెను శిరాలుశిరంబు వసుంధరాస్థలిన్. 117

ఉ. కందక గాజువాఱక వికారము దప్పక మందహాసని
ష్యందము చెక్కుటద్దముల జాఱక నెమ్మది నిద్రవోవున
ట్లుందము నొందె ధాత్రి శిరియాలకుమారునివక్త్రచంద్రుఁ డా
నందము నొందె నప్పు డెలనాఁగమనంబును భర్తచిత్తమున్. 118

తే. పన్నిదం బాడి గెలిచినభావ మొప్ప, నప్పు చక్కంగఁ దీర్చినయచువు మెఱయ
సతియుఁ బతియును గారంపుసుతు వధించి, వరుస నడపిరి వీరశైవవ్రతంబు. 119

చ. మిరియము నుల్లియుఁ౯ బసుపు మెంతియు నింగువ జీరకంబు శ
ర్కరయును జింతపండును గరాంబువు గమ్మని నేయి తైలముఁ౯
బెరుఁగును మేళవించి కడుఁ బెక్కువిధంబులఁ బాకశుద్ధి వం
డిరి శిరియాలుచిం గటికిడెందమునం దరళాక్షు లిద్దఱున్. 120

సీ. కమ్మగాఁ గాఁచినకట్టునంజుళ్లను నీరు వెళ్లఁగ నొత్తి నేత వేఁచి
చక్కఁగాఁ దఱిగినసన్నమాంసంబులు పరిపాటిమై జుట్టుఁబదను వండి
మూల్గుటెమ్ములతోడ ముదక గా కుండఁగఁ జాదు సేసిననల్లచారు గాంచి
వలయుసంబారాలు వడియాలు బలియించి దళమైనక్రొవ్వుతోఁ దాలఁబోసి
తే. షడ్రసోపేతములు గాఁగఁ జతురభంగి, నమృతపాకంబులుగఁ జేసి రాక్షణంబ
సెట్టి శిరియాలు వంశాబ్ధిశీతకరుని సతులు తిరువెంగనాంచియుఁ జందనికయు. 121

క. నానావిధపాకములుగ, నానాలుగఁ జేసి యపుడు నాల్గువిధములఁ౯
బోనాముదొంతిఁ జేర్చిరి, సూనాస్త్రసమానుఁ డైన సుతు శిరియాలున్. 122

సీ. నిగనిగం గాఁ దోమి నిండుబోనముదొంతి భోజనశాలలోఁ బొసఁగఁ జేర్చి
చెలువ గొజ్జఁగనీటి చేపట్టు గావించి పాటించి రత్నకంబళము పఱచి
దేవతార్చకు ధూపదీపాదు లొడఁగూర్చి కప్పురంబున మ్రుగ్గు గలయఁబెట్టి
యెడమదిక్కున రాగిపడిగెంబు ఘటియించి గరగతో విమలోదకములు డించి
తే. యతివ సర్వాయితం బయ్యె నయ్యగారి, కారగింపఁగ నవసరం బనుచుఁ బలుక
సెట్టి తోడ్తెచ్చె జంగమసిద్ధవృద్ధు, నంధురా లగుముదుసలియవ్వతోడ. 123

క. శ్రీపాదంబులు గడిగెను, శ్రీపాదోదకముఁ గొనియెఁ జెలువయుఁ దానుఁ౯
వ్యాపారిసార్వభౌముం, డాపరమతపస్వి నునిచి యర్చించెఁ దగన్. 124

వ. అనంతరంబ చిగురు ముదురునుం గాని నిడుపు వెడల్పుం గలకదళీపలాశంబునడిమి యీనియఁ బుచ్చి పఱచి యుదకంబునం బ్రక్షాళించి యుపస్తరించి పాయసాపూప సూపపుండ్రేక్షుద్రాక్షాగోక్షీరమధుశర్కరా ఘృతదధిరసావళీశాకపాకశిఖరిపానకం బులతోడ గారాపుంగొడుకుపాల మేలోగిరంబుతోడం గూడ భరితభోజనంబుగా వడ్డించి గ్రుడ్డియవ్వకు సైత మట్లనే సమర్పించి దేవ! భక్తవత్సల! శివయోగీశ్వర రూప! విరూపాక్ష! యమృతాహారం బారగించి రక్షింపు మని చిఱుతొండఁడు భార్యయుం దానును భక్తితాత్పర్యవిశ్వాసపురస్సరంబుగా నమస్కరించిన. 125

ఉ. భైరవయోగిరాజు పసిపాపసినంజూడుఁగూరలందు లో
నారసి చూచి మస్తకమునందలిమాంసము లేమి గాంచి యీ
నీరసమాంస మేటికి వణిగ్వర! పుత్రునియుత్తమాంగముం
గూరలు సేయ వైతి వివిగో నిజపుత్రనిసర్గమోహముల్. 126

తే. కటకటా! మా వ్రతంబు భగ్నంబుఁ జెందె, నేటిపారణ మిది మాకు నేటి కింక
నుత్తమాంగపుమాంసము నుజ్జగించి, యేల యధమాంగమాంస మే నెటు భుజింతు.

వ. అనిన విని చిఱుతొండండు భయంపడి వెలవెలంబాఱుచుఁ దిరువెంగనాంచి వదనం బాలోకించి యింక నెట్లనినం జిట్టమిడుచు నంతఁ దలకాయపోల మేలోగిరంబు ముందటం బెట్టి చందనిక యిది యేను మొదలన బెడందకాంద్రగుయోగిబృందారకులచందం బెఱింగినదాన నగుటం జేసి పాకంబుఁ జేసికొనియున్నదానఁ దపస్విచిత్తం బేపాకంబునుం బొందకుండ వడ్డించెదం గాకని యట్లుచేసిన నక్కహానా భైరవుండు వెండియుం. 128

తే. బంతి నీ వారగింపక పరమపుణ్య!, నాకుఁ జేయాడునే భోజనంబు సేయ
నొకఁడు భుజియించు టెన్నఁడు నొప్పదనెడు, వేదవాక్యార్థ మన్నది వినవెచెపుమ.

వ. మఱియు నొక్కభోజననియమంబు కలదు పిన్నవాఁడు బంతిభోజనంబు సేయక కూడు నోటికిం బోదు మగబిడ్డండు లేనినిర్భాగ్యునింట భోజనంబు సేయఁగూడదు నీకుమారు నాబంతికి రప్పింపు మారగించెద మనవుడు. 130

మ. మొదలం దేవర యానతిచ్చితిర యేముం జిత్తమం దెంతు మ
య్యది నాకుం గొడు కింకనుం గలఁడె వాఁ డాడంగ వేంచేసెనే
చదువం బోయెనె పిల్వఁ బంతు నెటు నేజాడం బ్రతీక్షించు నీ
యపనం గూరలు చల్లనారవె మహాత్మా యోగిచూడామణీ! 131

వ. అనిన నత్తపోధనుఁ డిట్లనియె నీయుత్తమాంగన యెలుం గెత్తి నలుదిక్కులం బిలుచు నది కుమారుండు వచ్చె నేని బంతిం బెట్టుకొని భుజింతము రాకుండె నేని నేమును నీముసలియవ్వయుం గుడుత మటుగాక యొఱగొడ్డెఁబులు వలికి నీపడ్డపాటు గొడ్డేఱుఁగా జిడ్డుపఱుపం గలవారమె యనినం బ్రసాదం బని పతియనుమతిం బురంధ్రీరత్నంబు. 132

సీ. రారా వణిగ్వంశవారాశిహిమధామ! రారా వికస్వరాంభోరుహాక్ష!
రారా మహాఘోరవీరశైవాచార! రారా ఘనౌదార్యరాజరాజ!
రారా కుమారకంఠీరవేంద్రకిశోర! రారా సమగ్రధీరోహిణేయ!
రారా మనోభవాకారరూపవిలాస! రారా యసారసంసారదూర!

తే. రార నావన్నెవడుగ ! రారా తనూజ !, రార శిరియాల ! రార నాప్రాణపదమ !
రార నాకట్టి ! కాజియ్య ! రార యనుచుఁ, జీరెఁ గారాపుఁగొడుకు రాజీవనయన.

శా. అత్తన్వంగి సమస్తదిక్కులను పర్యాయక్రమం బొప్పఁగా
నొత్తెం జిన్నికుమార రార యని యత్యుచ్చైశ్శ్రుతిం జీరినం
జిత్తంబుం గనవచ్చె బాలుఁడు మహాశీఘ్రప్రచారంబునన్
దత్తద్వ్యంజనపాకగంధ్యవయవస్థానప్రతానంబుతోన్. 134

శా. రక్షాపాండురమైనదేహము సహిగ్రైవేయముం గంధరా
కుక్షిం గప్పును బ్రస్ఫురద్ఘనజటాకోటిన్ శశాంకార్ధముం
జక్షుఃపద్మముతోడ ఫాలతలమున్ సంధిల్ల శంభుండు ప్ర
త్యక్షుం బయ్యె శిరాలుతండ్రికి హృదాహ్లాదంబు సంధిల్లఁగన్. 135

వ. అప్పుడు భయభక్తితాత్పర్యంబులు మనంబున ముప్పిరిగొన నప్పరమమాహేశ్వరుం
డిట్లని స్తుతియించె. 136

మ. జయ హాలాహలనీలకంధర మహేశా భక్తచింతామణీ
జయ గంగాధర చంద్రశేఖర జగత్స్వామీ కృపాంభోనిధీ
జయ నీహారధరాధరేంద్రతనయాచారుస్తనద్వంద్వసం
శ్రయసంలగ్నపటీరకుంకుమరజస్సంపన్నబాహాంతరా. 137

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించె నిట్లు ప్రత్యక్షం బైనవిరూపా
క్షుండు చిఱుతొండనంబీ ! నీవు తుంబురుండవు శిరియాళుండు కుమారస్వామి
తిరువెంగనాంచి యచ్చర మీరిద్దఱొక్కకారణంబున మర్త్యయోనిం జనించి
తిరి మీమీస్థానంబులనుండి తొంటిచందంబున నన్నుం గొలువుఁడు శరీరంబుల
తోడం గైలాసంబునకు రండని యనుగ్రహించిన. 138

సీ. వైశ్యాన్వయంబున వసుధ వర్ణన కెక్కి వేయిగోత్రంబుల వినుతిఁ గాంచి
వీరమాహేశ్వరాచారంబు వదలక యేడువాడలవార మేము గలసి
వర్తిల్లుదుము వాసి వట్ట మేమియు లేక యిట్టిబంధులఁ బాసి యే నొకండ
రా బుద్ధి రాదు తారకరాజశేఖర యిందఱఁ గొనిపోయి లేని వత్తుఁ

తే. గూర్చుకొని పోవు నీకొడఁగూడె నేని, నట్లు గాకున్న విచ్చేయు మభవ మరలి
ప్రమథసన్నిధి కేమియు బాధ లేదు, కొలిచెదము నిన్ను మేమెల్లఁ గూడిమాడి.

వ. అనిన శంభుండు కరుణించి యేడువాడలుఁ గదలివచ్చునది నీకుం బ్రియం బగునివ్వ
రం బిచ్చితి నని యానతిచ్చిన తత్క్షణంబ. 140

తే. కంచిలో నేడువాడలఁ గలిగినట్టి, నాణెపుంగోమటులతోడ నంబిసెట్టి
యఖిలజీవరాసులఁ గూడి యభ్రవీథి, భాసురస్ఫూర్తి నేగెఁ గైలాసమునకు. 141

ఎ. ఇది కావేరీవల్లభులును నుభయరావలులును కిష్కింధాచలక్రీడావినోదులు న
యోధ్యాపురాధీశ్వరులును నగువైశ్యకులంబులవారలకుం గూటస్థు డయిన చిఱు
తొండనంబియను పాఖ్యానము వినినను జదివినను వ్రాసినను బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియును
ధనకనకవస్తువాహనసమృద్ధియు నిష్టార్థసిద్ధియు నగును. 142

ఆశ్వాసాంతము.

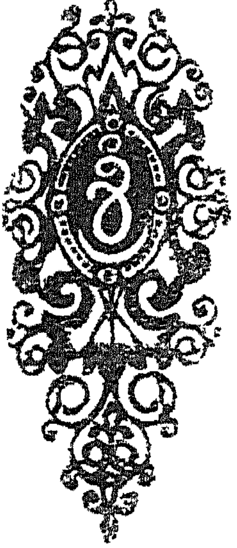
శా. చాముండాపరమేశ్వరీవరకృపాసంవర్ధితైశ్వర్యని
స్సీమప్రాభవ లక్ష్మణాగ్రజ సుధాసిక్తాక్షరాలాప య
త్యామర్దార్జునవీరశైవసమయవ్యాపారపారీణతా
సామాన్యప్రతిభావనిర్వహణదీక్షా శక్వరాధీశ్వరా. 143

క. కర్పకటకాంఘ్రిసేవక, కర్పూరవసంతరాయ కావేరీశా
దర్పితరిపుగర్వతమో, హర్పతిసౌకర్యదక్ష యంబురుహాక్షా. 144

తోటకవృత్తము.—
అలకాధిపతీ సుగుణాభిరతీ, మలయోద్భవచంద్రసమానయశా
కులపావన యూరుజగోత్రవరా, లలనాజనతార్ఘుషలక్ష్మనిభా. 145

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాథపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము.

పర్వతసోపాన
స్థాపక వేమక్షితీశసామ్రాజ్యశ్రీ
వ్యాపారిముఖ్య యన్వయ
దీపక యలకాధిరాజదేవయతిప్పా ! 1

వ. ద్వితీయవిలాసంబైన గౌరీకల్యాణం బాకర్ణింపుము. 2

ఉ. తారకుఁడన్ మహాసురుఁడు తామరసాసనదత్తమైనదు
ర్వారవరానుభావమున వ్రాలి త్రిలోకము నేలుచుండు ని
ష్కారణతీవ్రబాధ ననిశంబును ముప్పదిమూఁడుకోట్లబృం
దారకులన్ మహర్షులఁ బ్రతాపగుణంబున నెచ్చి పాఁతుచున్. 3

తే. నిరపరాధబాధితు లగునిర్జరులకు, బంధమోక్షంబుఁ గావించు గంధవహుఁడు
సతులపయ్యెద వెడలించి చన్నుఁగవకుఁ, దప్పు సేసిఁగు దైత్యుచిత్తంబు వడసి. 4

మ. ప్రకటస్నేహదశాధురంధరత పర్వంగా నిశీథంబులన్
సకలాంగంబులు నిక్కి దీపకలికాస్తంభంబులై యుంద్రు పా
యక చూడామణి లొప్ప రాక్షసునిశుద్ధాంతంబులన్ శేషవా
సుకికర్కోటకతక్షకప్రముఖచక్షుశ్శ్రోత్రబృందారకుల్. 5

తే. దానవునివీటిలోన మార్తాండుఁ డెండ, యంతమాత్రంబ కాని కాయంగ వెఱచు
నెంతమాత్రము కాసిన నెలమిఁ బొందుఁ, గేళిదీర్ఘికలందుఁ బంకేరుహములు. 6

మ. పటుదిగ్వారణగండమండలలసత్ప్రత్యగ్రదానచ్ఛటా
కటుగంధం బగుసీరు చిక్కనివియద్గంగాప్రవాహంబులో
పటిహైమాంబుజనాళముల్ వెఱికి యూడ్వం జేయు దేవాళిచే
నిటు దైతేయుఁడు గేళిదీర్ఘికలలో నిచ్ఛావినోదంబుగన్. 7

తే. ఐంద్రమాసుర మాగ్నేయ మైలబిలము, వాయవీయ మైశానంబు వారుణంబు
యామ్యమును మున్నుగాఁ గలయష్టదిశలు, తాన కైకొని కైకోఁ డతండు సురల,

వ. ఇవ్విధంబునఁ దారకాసురుండు కాసరాక్ష తామ్రాక్ష ధూమ్రాక్ష చతురోదగ్ర ఖడ్గరోమ బాలబిడాల కాలనేమి ప్రధాననానాబంధుసహాయుండై పాకశాసన పావక పరేతరాజ పలలాశి పాశి పవన పౌలస్త్య పన్నగాభరణులఁ బరిభవించి నిర్జరులం దర్జించి కిన్నరుల వెన్నుసూచి కింపురుషులఁ జంపి గరుడులఁ బడలుపఱచి గంధర్వుల బంధించి గుహ్యకుల సంహరించి యక్షుల నధిక్షేపించి ఖేచరుల గీటడంచి యచ్చరల హెచ్చు గుందాడి సిద్ధులకు బుద్ధిసెప్పి సాధ్యుల సాధించి మహారాజికుల రాజసం బుడిపి విద్యాధరుల నధఃకరించి మహాఋషుల నదలించి పితరులఁ బ్రతిబంధించి వసువులఁ బరిమార్చి రుద్రులకుపద్రవం బాపాదించి విశ్వేదేవతలకనాశ్వాసం బుసేసి యనశ్వరం బగునైశ్వర్యంబున నప్రతీపం బగుప్రతాపంబున నవార్యం బగు వీర్యంబున నవక్రం బగుపరాక్రమంబున నస్తోకం బగువివేకంబున నేకాతపత్రంబుగాఁ ద్రిలోకంబు ఏలుచున్న కొంతకాలంబునకు. 9

సీ. అనువు దప్పిరి నొచ్చి రలసి రాపద నొంది రదవద లైరి చీకాకుపడిరి
యంగలార్చిరి విచ్చి రారడిఁ బొందిరి భ్రమసిరి పాఱిరి పల్లటిలిరి
బెగ్గడిల్లిరి పికాపిక లైరి సొలసిరి కులకులఁ గూసిరి కుతిలపడిరి
గగ్గులకా డైరి కలఁగి రోటాఱిరి వెలవెల్ల నైరి నివ్వెఱఁగుపడిరి
తే. యసవుసవు లైరి గుజగుజ లైరి దస్సి, రొల్లఁ బోయిరి వెగ్గిరి తల్లడిలిరి
సిగ్గువడి రొచ్చవడిరి యిస్సియిసి యైరి, తారకునిచేత మునులు బృందారకులును. 10

ఉ. ఇట్టివిధంబునన్ విబుధు లెవ్వఁడునుం గనుఁగాపులట్లు ము
ప్పెట్టియుఁ జేసిచేసియును వేసరి యింద్రుఁడు మున్నుగాఁగ ది
క్కెట్టిటు లున్నమా కనుచు నేగిరి పద్మజుఁ గూర్చి యేగి కూ
పెట్టిరి హస్తముల్ మొగిచి పెద్దయెలుంగునఁ దద్గుణస్తుతుల్. 11

వ. జయ జయ జగన్నాథ! జగజ్జననస్థితిసంహారకర! జంభారిప్రముఖనిఖిలబర్హిర్ముఖశిఖామణీమయూఖమంజరీరంజితపాదపీఠ! జలజాసర! జాహ్నవీప్రముఖసకలతీర్థతీర్థసంపూర్ణస్వర్ణకమండలుధర! జపతపోనిష్ఠాగరిష్ఠమనోధిష్ఠానఋగ్యజుస్సామాథర్వణమయనానానిశ్వాస! హిరణ్యగర్భ! భూర్భువస్సువస్త్రయీశుకీపంజర! నిరంజన! భారతీవిహారసౌధాయమానచతుర్వదన! సనాతన! సనత్కుమారజనక! శతానంద! శాశ్వత! విశ్వతోముఖ! నిర్వికల్ప! నిరీహ! నిరాకార! ఓంకారగమ్య! అదిగ్దేశకాలవ్యవచ్ఛేదనీయ! ఆదిమధ్యాంతశూన్య! అవ్యయ! అవాప్తసకలకామ్య! అనంత! అద్వితీయ! నిరస్తసమస్తోపాధికసచ్చిదానందస్వరూప! నమస్తే నమస్తే నమః. 12

తే. నీదునిట్టూర్పు గాడ్పులు నిగమపఙ్క్తి, ప్రణవమంత్రాక్షరము నీకు భద్రపీఠి
విలయకాలంబు నీనిద్ర విశ్వమునకు, నీప్రబోధంబ యుదయంబు నిఖిలమునకు. 13

తే. అవధరింపుము విన్నపం బాదిపురుష!, యవధరింపుము మమ్ము లోకాధినాథ!
తడవు సేయక రక్షింపు తమ్మిచూలి!, తారకుఁడు మమ్ము పెక్కుదుర్దశలఁ బెట్టు. 14

చ. పడితిమి కుక్కలంబడినపాటులు దుర్భర మైనవృత్తి వె
న్నడితిమి గర్భయాచకులభంగి దరిద్రత నట్టుకొంచు బో
పడితిమి పాలలోఁ బడినబల్లుల కైవడి నెల్ల వెంటలం
జెడితిమి వేయునేల సరసీరుహసంభవ! దుష్టదైత్యుచేన్. 15

తే. తారకుం డెవ్విధంబున ధ్వంస మొందు, నెట్టు బ్రదుకుదు మేము మా కేది దిక్కు
చిత్తగింపుము దేవ! సంశ్రితజవార్తి, హారణపారీణ! కరుణారసార్ద్రహృదయ! 16

వ. అని కరుణంబుగా విన్నవించిన హిరణ్యగర్భుండు ప్రసన్నుండై బృందారకులను మహర్షులనుం గనుంగొని యిట్లనియె. 17

సీ. వెఱవకుం డింద్రాదివిబుధపుంగవులును శాండిల్యభృగ్వాదిసంయములును
నస్మద్వరప్రభావానుభావంబున వాఁ డింతవాఁ డయ్యె వాఁడి మిగిలి
విషవృక్ష మేసియు వృద్ధిఁ బొందఁగఁ జేసి తనకుఁ గాఁ జెఱుకుట తగవు గాదు
పార్వతీదేవికి భవున కుద్భవ మైన తేజంబు వాని మర్దింపఁ గలదు

తే. తండ్రి యగుదక్షుమీఁది క్రోధంబువలన, యోగనిర్ముక్తదేహ యై యుద్భవించి
పెరుఁగుచున్న దిహిమభూమిధరగృహమున, నమ్మహాదేవు శివుఁ గూర్పుఁ డను వెలింగి.

వ. ఇంకనుండియు మీకు మేలయ్యెడుఁ బొండని పురందరాదిబృందారకుల వీడుకొల్పి శతానందుండు యథోచితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తిల్లుచుండె నిట్లు దేవతలు భావిశుభసూచకంబు లగుగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లనుసంధించుచు నిజస్థానంబుల కరిగిరి యనంతరంబున. 19

సీ. అటమున్న దక్షకన్యక తండ్రితో నల్గి యోగమార్గమున మే నుజ్జగించి
యపరజన్మంబున నజ్ఞాతియోని యై యోషధులకు నెల్ల నునికిపట్టు
మేరుమందరవింధ్యపారియాత్రాదిసుప్రథితాద్రిసంబంధబాంధవంబు
నైననీహారశైలాధినాథునకును బితృదేవతలకన్నబిడ్డ యైన

తే. మేనకాదేవి కుదయించె మేలువేడ్క, నబ్ధిచెలికాఁడు మైనాకుఁ డన్న గాఁగ
నభిజనాఖ్య పార్వతి యన నఖిలజనని, యాదిశక్తి పురారియర్ధాంగలక్ష్మి. 20

క. పావనజంగమభువనకు, భావహ మై విశదదశదిశాంతర మై యా
దేవి యుదయంబు నొందిన, యావేళం గుసుమవర్ష మంతటఁ గురిసెన్. 21

తే. జనని విద్యుల్లతాభ మాచాయ గలిగి, క్రొత్త యుదయించినట్టియాకూఁతువలనఁ
గారుకాలంబుమణిశిలాకయును బోలె, నొప్పెడువిదూరభూమిని యుద్ది యయ్యె.

వ. అనంతరంబ ప్రతిదినవర్ధమాన యై లబ్ధోదయ యగుచంద్రరేఖయుంబోలె బంధు
జనంబులకుఁ బ్రమోదంబు నందించుచు మందాకినీసైకతవేదికాస్థలంబులఁ గందుక
క్రీడ సల్పుచు నుపదేశకాలంబుల విద్యలు నేర్చుచు బాల్యంబుఁ గడపి నేత్రోన్మీల
నంబు నేసిన చిత్రంబునంబోలె యౌవనవిభక్తాం బై యభ్యుదయం బై యభ్యున్న
తాంగుష్ఠనఖప్రభావిక్షేపంబునరాగంబు వెడలం గ్రక్కునవియుం బోనిచరణప్రవా
ళంబులు వృత్తానుపూర్వంబు లై యనతిదీర్ఘంబు లగుజంఘాప్రకాండంబులును
వేదండశుండాదండంబులకు వైతండికంబు లై యొప్పారునూరువులును మేఖలాక
లాపమధ్యకీలితమహేంద్రనీలమాణిక్యకిరణరేఖయుంబోలె నాభిరంధ్రంబునం బుట్టి
మీఁదికి నిగుడ రాజిల్లురోమరాజియును నవయౌవనారోహణార్థంబు మన్మథుం డొ
నర్చిన మణిసోపానంబులంబోనివల్లీవిభంగంబులును గుదుళ్లు నిండఁ బలుకం బండిన
మారేడుపండ్లగారాముఁ జెఱుచుగబ్బిగుబ్బలబెడంగులును నభినవశిరీషకుసుమసుకు
మారంబు లగుబాహువల్లులును ధర్మబంధురం బగుకంధరంబును సంపూర్ణపూర్ణిమా
చంద్రబింబంబుడంబు విడంబింపం జాలుచునాననంబును గావియగుమోవియును నూఁ
బూవువంటి నాసికయుం నిద్దంపుటద్దములకుఁ దోడిముద్దు లగుముద్దుచెక్కులును సుమ
కోదండవల్లీమతల్లు లగుకఱివంక బొమలును విదియనాఁటిచందురునకుం గదిసి చుట్టం
బగులలాటపట్టంబును గొదమతుమ్మెదనాలుఁ బురుడింపం జాలునీలాలకంబులును
నొప్ప సర్వోపమాద్రవ్యసముచ్చయం బగుసౌందర్యంబు నేకత్రావస్థానదిదృక్షచే
విరించి సూత్మీకరించి యథాప్రదేశనివేశితంబుగ నొనర్చెనో యనం దల్లిదండ్రులకు
నామోదంబు నాపాదించుచుండ నొక్కనాఁడు నారదుండు సనుదెంచి. 23

క. త్రిభువనమోహన యగున, య్యిభగమనం జూచి పర్వతేశ్వరునిమహా
సభలో నిట్లని పలికెను, శుభవచనప్రౌఢి మెఱయ సురముని యెలమిన్. 24

సీ. ఈనీరజాతాక్షి మేనిలో సగపాలు గఱుతింప మగపాలు గాఁగ నున్న
దీపల్లవాధరశ్రీపాదపద్మంబు నోరయు నొక్కొక్కమా టుడుగణేశుఁ
డీకాంతతోడ మందాకినీవాహిని సవతి గాఁ గల దేమిచందమునను
నీలతాతన్వికి నీరేడులోకంబు లభిరామకేళిహర్మ్యంబు లగును

తే. నింపువేడుకఁ గాంచు నీనీలవేణి, కొమ్ముటేనుంగుమొగ మైనకొడుకుఁగుఱ్ఱ
నత్తయును మామయును లేనిరిత్తయింట, మనువు మనిపెడు నీయింతి మగనితోడ.

ఉ. మాటలు వేయు నేమిటికి మంగళలక్షణలక్ష్మి యైనయీ
బోటికి భర్త కాఁ గలఁడు సోమకిరీటుఁడు సర్వదేవతా
కోటికిరీటకోటిపరికుంచితదివ్యమణిద్యుతిచ్ఛటా
పాటలపాదపీఠుఁ డగుపట్టి కృతార్థుఁడ వైతి భూధరా. 26

వ. అనిచెప్పి నారదుండు సనియె నంతనుండి హిమవంతుండు నివృత్తాన్యవరాభిలాషుం
డై యయ్యోషారత్నంబు శేషభూషణునకు నీ నిశ్చయించియు నభ్యర్థనాభంగభ
యంబునం జేసి. 27

క. త న్నడుగ రానిశివునకుఁ, గన్నియ నె ట్లిత్తు నతనికారుణ్యము నా
కెన్నఁడు సిద్ధించునో యని, యన్నగపతి యాత్మఁ దలఁచె నౌత్సుక్యంబున్. 28

వ. అంత విరూపాక్షుండు దక్షరోషంబు కారణంబు గా దాక్షాయణి శరీరమోక్షంబుఁ
జేసినది మొదలు గా సర్వసంగపరిత్యాగంబుఁ గావించి యపరిగ్రహుం డై. 29

సీ. గంగాప్రవాహసంక్షాళితాభ్యున్నత రుద్రాక్షదేవదారుద్రుమంబుఁ
గస్తూరికాకురంగజనాభిపరిమళ శ్లాఘ్యేందుకాంతపాషాణతలముఁ
గిన్నరద్వంద్వసంభిన్నపంచమరాగ నిర్యన్మహావేగనిర్ఝరాంబు
పలితప్రతిధ్వానభంగోరుఘుమఘుమ ఘుమఘుమాయతదిశాగోళకంబు

తే. నైనహిమశైల పాదంబునందు నియతిఁ, దపము సేయంగ మదిలోనఁ దలఁచి విడిసెఁ
బ్రమథవర్గంబుఁ దానును బసవ డపుడు, కృత్తివాసుండు విషయనివృత్తుఁ డగుచు.

తే. ప్రమథు లెల్లరు విడిసి రప్పర్వతమునఁ, జంద్రకాంతశిలామణిస్థలములందు
నమరియుండునమేరువృక్షములనీడ, భూర్జతరుచర్మపరిధానములు ధరించి. 31

చ. బసవఁడు ఱంకె వైచి హిమపర్వతసారువనాంతరంబులం
బసిరిక మేసి నిర్ఝరులఁ బాఱెడుతియ్యనినీరు గ్రోలి క్రొ
వ్వొసఁగ ఘనాఘనధ్వనుల నుల్లస మాడెడుఁ దత్పుగంబునన్
బ్రసభగతిన్ మృగేంద్రములు భద్రగజంబులు భీతిఁ జెందఁగన్. 32

తే. ఆత్మమూర్త్యంతరం బైనయగ్నిదేవు, నర్చనముఁ జేసి నియతి నయ్యష్టమూర్తి
బహుతపోవ్రతనియమైకఫలవిధాత, తపముఁ జేసెను మది నొక్కతలఁపుఁ జేసి. 33

తే. అపుడు హిమవన్నగేంద్రుఁ డత్యాదరమున, నథితి యై యున్నశంభున కర్చ లిచ్చి
తత్సమారాధనక్రియార్థమునఁ బంచె, నిజతనూజ నజినసమన్వితము గాఁగ. 34

క. రమణి తపోవ్రతచర్యా, సమధికవిఘ్నంబ యనుచుఁ దలపోసియు శీ
ఘ్రము గైకొనె శివుఁడు వికా,రము లేక మదిం దపంబు రమణీమణియున్. 35

సీ. పాటించుఁబువ్వులు పల్లవంబులు గోయుఁ గుశపవిత్రంబులుఁ గూడఁబెట్టు
నాపగ రహి మీఱు నర్ఘ్యోదకములును నుపకరణంబులు నొయ్యఁ జేర్చు
వేదికాసమ్మార్జవిధి నివర్తించును లీలమై రంగవల్లిక లొనర్చుఁ
గల్పించు లెస్సగా గంధాక్షతంబు లు త్పాదించు ధూపదీపాదికములు

తే. ప్రత్యహంబును హిమధరరాజతనయ, భవునిపదపద్మములమీఁద భక్తి గలిగి
తచ్ఛిరశ్చంద్రచంద్రికాస్తబకశైత్య, శాంతపర్యటనక్రియాశాంతి యగుచు. 36

వ. అక్కాలంబునం దొక్కనాఁడు స్వర్గలోకంబునఁ బాకశాసనుండు కల్పానోకహంబులనీడలఁ జింతామణి వేదికాస్థలంబులందు బృందారకులు పరివేష్టింపఁ బేరోలగంబుండి దివిజకార్యార్థసంసిద్ధిఁ బొంద మనంబునందుఁ గందర్పునిం దలంచిన. 37

సీ. కాంతాజనంబుల కటిపంక బొమలతోఁ బ్రతివచ్చు పుష్పచాపంబుతోడఁ
గోకిలవ్రాతంబు గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగించు క్రొమ్మావి చిగురాకుగొడుగుతోడఁ
రతిదేవినిడుసోగఁ గ్రాలుకన్నులడాలుఁ దలపించు మీనకేతనముతోడ
భుజగలీలావతీభుక్తశేషము లైన గంధవాహకిశోరకములతోడఁ

తే. జందురునితోఁ వసంతమాసంబుతోడ, రాజకీరరథం బెక్కి ప్రాభవమున
వచ్చె వలరాజుచిత్తానువర్తనముగ, సంభ్రమముతో మహేంద్రు నాస్థానమునకు.

ఉ. పక్షము పెంపునం గుసుమబాణునిమీఁదనె వ్రాలె దేవతా
ధ్యక్షునివేయికన్నులును దక్కినవేల్పుల నుజ్జగించి సూ
క్ష్మేక్షికఁ జూడఁ గార్యగతి యిట్టిదయా ప్రభువుల్ ప్రయోజనా
పేక్ష నొకప్పు డాశ్రితులపేర సముంచితగౌరవోన్నతుల్. 39

క. రా యిటు రమ్మని చేతికిఁ, జే యిచ్చి ప్రమోదరేఖ చిగురొత్త మరు
న్నాయకుఁడు నిల్పె సుమన, స్సాయకుసరిగద్దెమీఁద సౌహార్దమునన్. 40

వ. అప్పుడు. 41

తే. పతిప్రసాదంబుఁ దనమాళిపై ధరించి, మహితవినయావనమ్రుఁ డై మన్మథుండు
సంగతంబుగ హస్తాంబుజములు మోడ్చి, విస్ఫురోక్తుల నిట్లని విన్నవించె. 42

వ. దేవర నన్నుఁ దలంపున నవధరించిన కారణం బేమి యానతిమ్ము. 43

సీ. ఎవ్వండు నీపదం బెలమి నుద్దేశించి యతిఘోర మగుతపం బాచరించె
నెవ్వండు నీచిత్త మెరియించుచున్నాఁడు కైవల్యపదవికైఁ గాలుసాఁచి
యెవ్వండు గురునీతి కేపాకముచు బొంద కుద్దండరీతి మాఱొడ్డి నిలిచె
నెవ్వండు దంభోళిహేతినిర్ఝరధారఁ దలఁచె నీలోత్పలధారఁ గాఁగ

తే. వాని భంజింతు నాతనిమాన మడఁతు, నతని నిర్జింతు నాతని నతకరింతు
నానతిమ్ము మహేంద్ర నాయట్టిహితుఁడు, నీకుఁ గలుగ నసాధ్యంబు నెగడు నెందు.

తే. ఏకభర్తృవ్రతస్థ యై యేలతాంగి, నీకుఁ జేయాఁడుధర్మంబు విలువరించె
నది విసిర్ముక్తలజ్జ యై యమరరాజుఁ, జేయుఁ గాత స్వయంగ్రహాశ్లేషణంబు. 45

తే. ప్రణయకోపప్రశాంతికై పాదపతితు, నిన్ను నేపువుఁబోఁడి మన్నింప దయ్యె
నాలతాంగిఁ బ్రవాళశయ్యాశరణ్య, దేహఁ గావింతు విడువు సందేహ మింద్ర.

క. నీవజ్రము సుఖముండుం, గావుత దివ్యాస్త్రశాలికామధ్యమునన్
దేవేంద్ర చెఱకువింటం, బూవులు శరములుగ నే రిపుల నిర్జింతున్. 47

వ. నీప్రసాదంబున మలయానిలంబుప్రాపును వసంతంబుసహాయంబును నిండువెన్నెల
చెలిమియుం గలుగఁ బినాకపాణి యగుహరు నైన జయింపం జాలుదు నని తలం
తుం దక్కినవారు నాకెవ్వరు నెంత యని యుత్సాహంబునం బల్కినం బురందరుం
డు సంకల్పితార్థంబు సఫలం బయ్యెనని యంతరంగంబున సంతోషించుచుఁ గంతున
కిట్లనియె. 48

సీ. సంకల్పసంభవ సమకూర్తు వట్లనే యరుగంగ నీ కసాధ్యంబు గలదె
యటుగాన గానిమహాకార్యభరమునం దేము నియోగింతు మిపుడు నిన్ను
ధరణిభారధురీణతాప్రౌఢి గని కదా తను మోఁచు శేషునిఁ బనిచెను హరి
విబుధకార్యార్థంబు విశ్వేశ్వరు గుఱించి యరుగంగవలయు నీ వధికభక్తి
తే. కుధరకన్యను శశిమౌళిఁ గూర్పవలయుఁ, బార్వతీపరమేశ్వర ప్రభవ మైన
దివ్యతేజంబు సేనాపతిత్వ మొంది, జయముఁ గావించు నని చెప్పె జలజభవుఁడు.

వ. హిమాద్రిపాదంబున దేవదారువనంబున నియతాత్ముఁ డై పరబ్రహ్మానుసంధానంబు
సేయుచు నంధకారాతి తపంబు సేయుం చున్నవాఁడు పార్వతియు హిమవన్నియో
గంబున నీశ్వరునకుం బాయక పరిచర్య సేయు చున్నయది యీవార్త సకలలోక
వృత్తాంతవిజ్ఞానార్థంబు పంపిన యప్సరస్త్రీవర్గంబువలన వింటి నిది కార్యక్రమంబు

తే. ఇది యనన్యసాధారణ మిది యవశ్య, మిది పరోపకృతిక్రియాభ్యుదయశాలి
చేయు మిప్పని సంకల్పసిద్ధి గాఁగ, బాహువిక్రమపారీణ పంచబాణ. 51

తే. కోరి యభ్యర్థనము సేయువారు సురలు, కార్య మూహింప మూఁడులోకమ్ములకును
నతిశుభము కృత్య మో యల్ప మైనఁ గాదు, కామసంస్పృహణీయవిక్రముఁడ వీవు.

వ. హుతాశనునకు సమీరంబుంబలె మధుమాసంబు సహాయం బగుం గాత మర్థలాభం
బును సేమంబును బునర్దర్శనంబు నయ్యెడు మని దీవించిన దేవేంద్రునియానతి ము
త్యాలసేస బోలె శిరంబునఁ దాల్చి యైరావణకుంభికుంభాస్ఫాలనకర్కశం బగు
కరంబున వాస్తోష్పతి తన్ను సంస్పర్శించి గౌరవించిన మన్మథుండు మధుసహాయుం
డై హిమవత్పర్వతంబు సేరం జనియు నాసమయంబునందు. 53

చ సకలవనంబులందుఁ గలసంయమికోటి తపస్సమాధిని
ష్ఠకుఁ బ్రతికూలవర్తి యయి షట్పదకోకిలరాజకీరజా
లకములతోడఁ గూడ ఝషలాంఛను నెచ్చెలికాఁడు వచ్చె వా
రక మధుమాసరాజు నవరాగసమంచితపల్లవాస్త్రుఁ డై. 54

తే. ఉత్తరాభిముఖుం డైనయుష్ణరశ్మి, చంద మీక్షించి దక్షిణాశాపురంధ్రి
గంధవాహంబు దీర్ఘదీర్ఘంబు గాఁగఁ, జాఁగ విడిచెను విరహనిశ్వాసధార. 55

శా. ఆమూలాగ్రమశోకపాదపము ప్రత్యగ్రప్రవాళావళి
వ్యామిశ్రంబుగఁ బూచె నప్పు డటు నీహారాద్రికుంజంబునన్
భామాకోమలపాదపంకరుహసంపర్కం బపేక్షింప కు
ద్దామం బై నవసంతజృంభణము సత్త్వం బొప్ప దీపింపఁగన్. 56

తే. చివురుగఱితోడ లేమావిపువ్వులు శరముఁ, జేసి మధుమాసకాలంబు చిత్తజునకు
నళికులంబుల పేర నామాక్షరములు, వరుసతో నిల్పె ననఁ బొల్చె వానియందు. 57

క. నవకము లగుములు మోదువుఁ, బువు మొగ్గలు విపినవీథిఁ బొల్పెసలారెన్
దివుట వసంతుం డనుప, ల్లవుఁ, డిడిననఖక్షతంబులకు సరి యగుచున్. 58

తే. చెమట కింపురుషస్త్రీలచెక్కులందుఁ, గ్రమ్మి మృగనాభిపత్రభంగంబుఁ గరచెఁ
జందనద్రవ మింపయ్యెఁ జన్నుఁగవకు, నలరుఁబన్నీటితో గుహ్యకాంగనలకు. 59

వ. అప్పుడు వనౌకసు లగుతాపసు లతిప్రయత్నసంస్తంభితక్రియారంభులును మదనుండు సమారోపితపుష్పచాపుండును మధుకరంబులు కుసుమపాత్రపరిపూర్ణమధురసగండూషసముపలాలితప్రియాసందోహంబులును మృగంబులు మృగీకండూయనపరాయణంబులును నైయుండిరి వెండియు. 60

ఉ. పంకజరేణుగంధి యగుపల్వలవారిఁ గరేణు విచ్చె ని
శ్శంక మదానళంబునకు గంధగజంబును బద్మినీమృణా
ళాంకుర మర్ధభుక్తము నిజాంగనకుం బ్రియ మారనిచ్చె నా
వంకఁ దపోధనుల్ హృదయవత్సలతన్ బ్రియ మంది చూడఁగన్. 61

ఉ. దేసికగానిమార్గముల: దిన్ననిరీతులఁ బాడిపాడి యా
శ్వాసము నొంది సోలి యరవాడినయంగనమోముఁదమ్మిఁ బు
ష్పాసవఘూర్ణితేక్షణము లల్లనఁ జుంబన మాచరించి యు
ల్లాస మొనర్చెఁ గిన్నరవిలాసి హిమాచలకందరంబునన్. 62

తే. అచ్చరలు పాడహిందోళ మాలకించి, యిందుమౌళి ప్రసంఖ్యాన మెడలఁడయ్యె
నిర్జితేంద్రియు లైనట్టినియమపరుల, నంతరాయంబు లేమి సేయంగఁ గలవు. 63

వ. అప్పుడు వామప్రకోష్ఠార్పితహైమవేత్రకుం డగునందికేశ్వరుం డభినవవసంతసమయారంభసంభూతమనోవికారంబు లగుప్రమథవీరులభావంబులు భావించిహుంకారంబునేసి మాను మని యదల్చిన నాశిలానందనుదివ్యశాసనంబునఁ గాననం బెల్ల నిష్కంపవృక్షంబును నిభృతద్విరేఫంబును మూకాండజంబును బ్రశాంతమృగభారంబు నై చిత్రార్పితావస్థానంబునుంబోలె నుండె నేసియు మనోభవుండు ముక్కంటి యెదురఁ జక్కటి గానియొక పక్కియఁగాఁ బురశ్శుక్రంబు నడచువాఁడునుంబోలె మనంబునం జంకుచు నెట్టకేలకు నాజగజెట్టి తపంబు సేయుచలికొండచట్టుపట్టునకుం

జనుదెంచి చుట్టును దిరిగియున్న సురపొన్నమోకల నీడనిల్చి యచ్చోట శార్దూలచర్మంబునం బర్యంకబంధురితపూర్వకాయుండును నుత్తానపాణియుఁ బ్రాణాయామపరుండును నగు నమ్మహాదేవునిపార్శ్వంబునం బుష్పాంజలి వట్టి ధ్యానావసానావసరముం బ్రతీక్షించుచుఁ గించిద్విలంబమానకేసరచ్ఛదాభిరామకాంచీకలాపయుఁ గర్ణికారకుసుమతాటంకయుఁ బల్లవావతంసయు నగుపార్వతిం గనుంగొని యుదియ నాకవసరం బని యధిజ్యశరాసనుం డై. 64

సీ. వలుదకెంజడకొప్పు వదలి వీడకయుండఁ బెనుపాఁపతలపాగ బిగియఁజుట్టి
మెడకప్పుతోఁ గూడి మిక్కిలి నలు పైన కమనీయకృష్ణాజినము ధరించి
భ్రూవికారము లేనిపాడవుఱెప్పలలోని ఘనదృష్టి నాసికాగ్రమున నిల్పి
యోగపట్టికఁ జెంది యొుఱ పైననిలుకడ నాసనస్థితబంధ మనువుపఱచి
తే. నిస్తరంగక మైనమున్నీరువోలె, గర్జితము లేనిఘనఘనాఘనము వోలె
ధ్యాననిశ్చలుఁ డగునిందుధరునిఁ జూచి, ప్రసవనారాచుఁ డతిభయభ్రాంతుఁ డగుచు.

ఉ. ఒయ్యన డాయఁగాఁ జనియె నుగ్రవిలోచనుపార్శ్వభూమికిం
దయ్యము ఱేఁడు నెచ్చెలి యెదన్ భయకంపము నుప్పతిల్లఁగాఁ
దియ్యనివిల్లుఁ బువ్వములుఁ దీర్చినయమ్ములు శౌర్యసంపదల్
వయ్యము గాఁగ భూమిఁ బడ వైచె నిలింపులు చూచి బెగ్గిలన్. 66

క. స్థావరరాజతనూభవ, యావేళన డాయ వచ్చె నభవునిసేవా
హేవాకప్రార్థిని వన, దేవత లెంతయు గభీరగతిఁ దనుఁగొలువన్. 67

తే. పద్మరాగవిభూషణప్రతతి మాఱు, లలి నశోకలతాప్రవాళములు దాల్చి
సింధువారప్రసూనరాజీవరాజిఁ, గమ్రమౌక్తికరత్నశృంగార యగుచు. 68

చ. చనుఁగవ వ్రేగునన్ మిగులసన్నపుఁగౌ నసియాడఁ గెంపు మీ
ఱిన నునుఁబట్టుఁజేలఁ గటి ఱెంగులు వాఱఁగఁ గట్టి భూమిభృ
త్తనయ ప్రసూనగుచ్ఛములు దాలిచి లేఁజిగురుల్ ధరించి వ
చ్చిన నడదీవవోలె నిలిచెం దరుణేందుకిరీటుసన్నిధిన్. 69

తే. తరుణి యందందఁ గేసరదామకాంచి, జఘనపులినంబు నందుండి జాఱిపడఁగ
మాటిమాటికి హస్తపద్మముల నెత్తు, చపలభావంబుతో నుండె నభవుప్రోల. 70

ఉ. కమ్మనియూర్పుగాడుపుల గందముఁ గ్రోలఁగ వచ్చి యోష్ఠబిం
బమ్ముసమీపదేశమునఁ బాయక యాడెడు తేఁటిఁ గేళిప
ద్మమ్మున మాటిమాటికి సమంచితవిభ్రమలోలదృష్టి యై
యమ్మదిరాక్షి చిమ్ము దరహాసవికస్వరగండపాళి యై. 71

తే. అఖిలలక్షణసంపూర్ణ యైనయట్టి, యాలతాతన్విఁ జూచి పుష్పాయుధుండు
రమణ దాఁ బూనుదేవతారాధనంబు, సఫలతం జెందె నని చాల సంతసిల్లె. 72

ఉ. అప్పుడు డాయ వచ్చెఁ దరుణాబ్జకళాధరు గౌరి భక్తితో
నప్పుడు డాసె నీశ్వరుఁడు నంచితయోగసమాధినిష్ఠమైఁ
దప్పక బాహ్యసీమఁ బ్రమదం బెసఁగం బరమంబు సోహమై
యొప్పెడుదివ్యతేజము సముజ్జ్వలకోటితటిత్ప్రకాశమున్. 73

క. అసమభయభక్తు లలరఁగఁ, గుసుమంబులు దోయిలించి కోమలి నించెం
గిసలయభంగంబులతో, నసదునడుము వణఁక మృదునియడుగులమీఁదన్. 74

ఉ. పల్లవపుష్పభంగములు పాదసరోరుహయుగ్మకంబుపైఁ
జల్లి శ్రవోవతంస మగుసంపగిమొగ్గ యొకింత జాఱఁగా
నల్లన మ్రొక్కెఁ బార్వతి భయంబును భక్తియు సంభ్రమంబు సం
ధిల్లఁగ భర్తకున్ ఘనఫణిప్రభుహారున కంధకారికిన్. 75

క. సరిలేనిమగనిఁ బడయుము, తరుణీ యని పల్కె శివుఁడు తథ్యము యిది యీ
శ్వరభాషితమునకుం దర, తరములయందైన నన్యథాత్వము గలదే. 76

ఉ. పంచశరుండుఁ దత్పరత బాణవిమోక్షణకాలముం బ్రతీ
క్షించుచు గౌరి శంకరునిఁ జేరినయప్పటినుండి యెప్పుడున్
నించునొకో హరుండు తరుణీమణి నంచును వింట నారి సా
రించుచు నుండెఁ జెంత నురరీకృతదైవతకార్యధుర్యుఁడై. 77

తే. ప్రియము శోభిల్లఁగా సమర్పించె గౌరి, పసనిపయ్యెద జాఱ దోఃపల్లవమున
భానుగిపులు సీటారి ప్రసన్నమైన, పృథులమందాకినీపద్మబీజమాల. 78

తే. అంబుజాక్షి సమర్పింప నాదరమున, నక్షమాల్యంబు నిటలాక్షుఁ దందుకొనియెఁ
బంచబాణుండు సంధించె నించువింట, నస్త్రరాజంబు సన్మోహనాశుగంబు. 79

మ. శమనారాతి నివృత్తధైర్యుఁ డగుచుం జంద్రోదయారంభకా
లమునం బొంగిన దుగ్ధసాగరములీలం బక్వబింబాధరో
ష్ఠముఁ గర్ణాంతవిలాసనేత్రము నతిస్వచ్ఛంబునై యొప్పు గౌ
రిముఖాంభోజమునందు నిల్పె సరసప్రేమంబునం జూడ్కులన్. 80

తే. శైలసుతయును భావంబుకీలు దెలిసి, యంగకంబులబులకంబు లంకురింప
వ్రాల్చె నెమ్మోము లజ్జాభరంబు పేర్మిఁ, గేకరాలోకనంబులఁ గెల్లుమలఁగి. 81

వ. అనంతరం బంతకమథనుం డతర్కితం బైన యింద్రియక్షోభంబు బలాత్కారంబు
గా గుదియించి, చేతోవికారంబునకుం గారణంబుఁ దెలియం దలంచి దిశాంచలంబు

ఱకుంజాపు వఱపునప్పుడు కట్టెదుర దక్షిణాపాంగనివిష్టముష్టియు నాతతాంగుండును నాకుంచితసవ్యపాదుండునుం జక్రీకృతకార్ముకుండును బ్రహతోద్యుక్తుండును నైన మన్మథునిం గనుంగొని తపఃపరామర్శవివృద్ధక్రోధుండయ్యె నవ్వేళ భ్రూభంగదుష్ప్రేక్షం బగువిరూపాక్షునిలలాటేక్షణంబునం జనియించిన సముజ్జ్వలజ్వాలాజాలం బైన కృపీటయోని భువనంబులెల్ల భయభ్రాంతంబులై హాహాకారంబులు సేయ నమ్మీనకేతనుశరశరాసనతూణీరంబులతోడం గూడ భస్మంబు చేసిన. 82

సీ. నాకభూషణఫాలనయనానలముచేతఁ బంచబాణుఁడు బిట్టు భస్మమయ్యెఁ
బ్రబలాభిషంగసంప్రభవమోహంబునఁ గేళిని యవశ యై వ్రాలె ధరణి
యువతిసంసర్గంబు యోగవిఘ్నం బని యభవుఁ డంతర్ధాన మాచరించెఁ
జెలికాఁడు తన మ్రోల నొనికి బూడిద యైన నామని యేడ్చె నా వఱచినట్లు
తే. గౌరి తనచారుసౌభాగ్యగౌరవంబు, విలువ వోయినచెలువున విన్నవోయెఁ
బర్వతేంద్రుండు నిర్విణ్ణభావ యైన, కూర్మినందన నింటికిఁ గొంచుఁబోయె. 83

వ. అనంతరంబ రతీదేవి మోహాంధోన్మీలితంబు లైనలోచనంబుల నత్యంతప్రియదర్శనుం డగుప్రియుం గానక పురుషాకారంబున భూమిం బడియున్న భస్మంబుం గని యిట్లని ప్రలాపింపం దొడంగె. 84

ఉ. చక్కనివారిలోన నెఱజాణలలో విటరాజకోటిలోఁ
జిక్కనివారిలోఁ గడుఁ బ్రసిద్ధివహించిన నీవు ప్రాణముం
దక్కినచోట నీమనసు ధైర్యమున న్మిసిమింతురాలు గా
నక్కట! పుష్పసాయక మహాకఠినాత్మలువో మృగేక్షణల్. 85

మ. ప్రతికూలాచరితంబు నావలన నల్పం బైననుం గాంచితే
ప్రతికూలాచరితంబు నీవలన నల్పం బైన నేఁ గంటినే
కృత మెన్నండును లేనిచంద మిది లక్ష్మీపుత్ర! నీయందు న
న్నతిదుఃఖాన్విత డించి పోవఁ దగవా యధ్వానపుంబట్టునన్. 86

క. తలఁతే మన్మథ! గోత్ర, స్ఖలితంబుంజఘనసూత్రకరబంధంబుల్
కలఁతే మఱియు వసంతో, త్పలకలికారాధనంబుఁ దత్సమయమునన్. 87

క. మెఱయంగ మునురఁ గురియఁగ, నుఱుమం బురవీథులం బయోధరవేళం
దెఱవల రమణులయొద్దకు, నిఱుఁజీఁకటిదిశల నింక నెవ్వం డనుపున్. 88

సీ. మదిరారసాస్వాదమదవికారంబులు బింబాధరలకు విడంబనములు
ప్రియవియోగంబున బెదరించువాఁ డయ్యె నాడువల్లభుఁడు నిష్ఫలోదయుండు
కోయిలనోరూరు క్రొత్తమామిడిమోక నవపల్లవంబు బాణత్వ ముడిగె
శుకశారికలు గూడి శోకస్వరంబులఁ బలవింపఁ దొడఁగెఁ దాపంబు గదిరి

తే. మాసములు దుఃఖపడె మధుమాధవములుఁ, జిన్నిమలయానిలంబులుఁ జిన్నవోయె
మాట లేటికి వేయు నోమగలరాజ, విశ్వమున నీవు లే కున్న వెలితి వడియె. 89

తే. హృదయమున నుండి యెప్పుడు హృదయనాథ
ప్రియముఁ జెప్పెద నను టెల్ల భేషజంబు
హృదయమున నుంట నిజమేని మదన యెట్లు
భస్మమైతివి నే నెట్లు బ్రదుకఁ గంటి. 90

వ. మన్మథ! మధురాలాపనిసర్గపండితంబు లగుగండుఁగోయిలల నేలొకో భువనం
బులకు రాయభారంబు పంపవు? ప్రణిపాతయాచితంబు లగుగాఢోపగూహనంబు
లు మఱచితే? యార్తవం బగుకుసుమప్రధానంబు నాయంగంబులం దిది నీవు రచి
యించినది కదా? పక్షిణేతరం బగుమదీయచరణంబు లాక్షారాగపరికర్మంబునకుం
దగదొకో? పతంగమార్గంబున నింగలంబునం బడి భవదంకం బాశ్రయించెదఁగాక
మదనుండు లేక రతీదేవి జీవించు ననునపవాదంబు లోర్వవచ్చునే? నీసుహృదీశ్వ
రుం డయినవసంతుం డెచ్చట నున్నవాఁడు? పటుక్రోధరేఖావటద్భ్రూభంగభీష
ణముఖుం డగులలాటలోచనులోచనంబు చిచ్చున నతండును వెచ్చి నిన్నుఁ గూడెనే
యని యనేకప్రకారంబులం బలవింపఁ దత్పరిదేవనాక్షరంబులు బాణపాతంబులం
బోలి తూఱనాటుటయు నెంతయు నొచ్చి యమ్మధుమాసం బక్కుసలయకోమలికిం
బుట్టిన మహావ్యసనం బూరార్పం జేర వచ్చుటయు. 91

సీ. క్రొమ్మిడి కైపెక్కు కుసుమంబు లుమియుచు నవటుప్రదేశంబునందుఁ బొరల
జేవురించిన లేఁత చెక్కుటద్దంబులఁ దాటంక యుంగళంబు తన్నియాడ
నాక్రోశపరిదేవనాక్షరవ్రాతంబు కంఠగద్గదికచేఁ గ్రుక్కుపడఁగ
హరినీలములచాయ నక్షిగోళమ్ముల సొబగుగాఁ గన్నీటిసోన గురియ

తే. ముత్తియంబులు పేరులు మలిసిపడఁగ
హస్తముల వీఁగుఁ జనుదోయి యడఁచుకొనుచు
సంబెరం బిచ్చె రతిదేవి శంబరారి
కమలినవసంతు నెదుట దుఃఖార్త యగుచు. 92

వ. ఇవ్విధంబున నారామ పేరామనియెదుట నెమ్మనంబునఁ బేరామనియై వర్తిల్లునార్తి
సంబెరంబిచ్చి సొమ్మసిలంబోయి లేచి వసంతునిం గనుంగొని మాధవ! నీచెలికానిం
జూడు కపోతకర్బురం బైనభస్మం బైనవాఁడు! నీవు వచ్చుట యెఱుంగండు
సుమ్మీ! ససురాసురం బైనజగంబు బిసతంతుగుణం బైనకోదండంబునం గలగుండ్లు
వెట్టు నిట్టి జగజెట్టియుం గలండే? యతిపరుషపవనసంపాతాహతం బైనదీపంబు

నుంబోలె నీపరమమిత్త్రుండు క్రమ్మఱిలెండు సుమ్మీ! నాపాపంబునంజేసి విధి వెలిగాఁ గ్రొన్ననవిలుకానిం గొనిపోయె. నీవును బరమమిత్త్రుండవు గావున నన్నును నగ్నిముఖంబున నీసఖుం గూర్పం బాడి. "శశితోడంగూడఁ గౌముదియుఁ మేఘంబుతోడంగూడ మెఱుంగు" ననుట సకలసమ్మతంబు. కుసుమశరుశరీరభసితచూర్ణంబు శరీరంబునందాల్చి నామేను విభావసునందు వ్రేల్చెదం గిసలయతల్పంబులకు నిటు మున్ను సహాయుండ వగునీకుఁజితి పేర్పంజాలవచ్చెనే యని పల్కి శోకావేశంబున వెండియు. 93

సీ. హస్తయుగ్మము మోడ్చి ప్రార్థించి పలికెదఁ దమ్ముఁడా నాకిమ్ముఁ దగఁ జితాగ్ని
మందమందంబుగా మలయానిలంబులు వెరవుతో మండంగ విసరుఁగాతఁ
బరలోకతృప్తికై బంధు లిద్దఱకును ధర్మోదకం బిందు తమ్మితేనె
సహకారమంజరీచరుపిండకబళంబు పెట్టుండు మాకునై పికము ముట్టఁ
తే. దేనె పెట్టుండు కస్తూరి దీర్చి యచటఁ, జేర గొజ్జంగపూనీటఁ జెంబు లిడుఁడు
నన్ను వలరాజుఁ దలఁచి మన్ననఁ దలిర్పఁ, దగ సమర్పణ చేయుండు దంపతులకు.

వ. అని తెంపు సేసి యగ్నిప్రవేశంబున కాయితంబై యున్నసమయంబున రతినుద్దేశించి యాకాశవాణి యోమన్మథపత్నీ! సాహసంబు వలవ దుడుగుము. నీకుం జేరువన మేలుగాఁగలయది నీమగఁడు కందర్పుండు భుజాదర్పంబునం గన్నుఁ గానక కనకగర్భుని సమావిర్భూతమనోవికారునిం జేసి తనకుమారికయం దతనికిఁ గఁగాని తలంపుఁబుట్టించె. కన్నియంగవసిన తనయన్యాయంబునకుం జాన రోసి సరసిరుహాసనుం డీకునంబుట్టించినవాఁడు కుసుమశరుండుకదా! యద్దురాత్ముండు హరకోపానలంబున భస్మం బగుం గావుత మని శపించిన నది కారణంబుగాఁ బ్రద్యుమ్నున కిద్దురవస్థ తటస్థించె. 95

ఉ. ఎప్పుడు పెండ్లియాడుఁ బరమేశ్వరుఁ డద్రితనూజ వేడ్కతో
నప్పుడు లబ్ధసౌఖ్యుఁ డయి యంబికప్రార్థన నాసదాశివుం
డెప్పటియట్ల సర్వభువనైక ధనుర్ధరునిం బ్రియుం బ్రియం
బొప్పఁగ నిచ్చు నీకు మది నొందు తలంపకు నమ్ము మాత్తలోన్. 96

వ. అని యదృశ్యరూపం బైనభూతంబు రతీదేవిమరణవ్యవసాయబుద్ధి మందీభవింపం జేసెఁ గుసుమాయుధబంధుం డగువసంతుండును నావృత్తాంతంబునకు సంతసించి యకాంత నూరార్చి నాశాపాంతం బవలంబించి శంబరారిపత్నియుఁ గౌరీకళ్యాణకాలమ్ముం బ్రతీక్షించుచు విరహక్షీణం బైనశరీరంబు రక్షించుకొను చుండె నంత. 97

ఆశ్వాసాంతము.

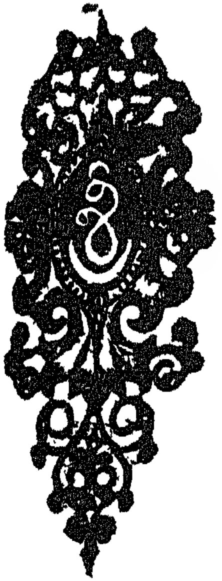
ఉ. మంకణమానివంశమణిమండన ! కాంచిపురీనివాస ! యే
ణాంకకిరీటదివ్యచరణాంబుజసేవక ! వైరిభద్రనా
గాంకుశ ! హారహీరదరహాసవిపాండురకీర్తిచంద్రికా
లంకృతదిగ్విభాగ ! శుభలక్షణ ! వారిరుహాయతేక్షణా ! 98

క. శరదీపదానశోభిత, బిరుదాంకిత ! యంబునిధిగభీరసుహృదయా !
హరచరణకమలపూజా, పరతంత్రస్వాంత ! వంశపావనచరితా! 99

మాలిని. మాచమాంబాసుతా ! మానదుర్యోధనా, యాచకాభీప్సితత్యాగచింతామణీ !
ధీచతుర్వర్గ యాస్తిక్యసంపన్నిధీ ! లోచనాంభోరుహాలోలలక్ష్మీకళా ! 100

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

చతుర్థాశ్వాసము.

కావేరీవల్లభ !

లోకస్తవనీయ ! సర్వలోకాశ్రయ ! ద

ర్వీకరభూషణభక్త ! సు

ధీకలితవివేక ! యవచిదేవయతిప్పా ! 1

వ. ద్వితీయవిలాసం బైనగౌరీకళ్యాణం బాకర్ణింపుము. 2

తే. అవ్విధంబునఁ దనమ్రోల నసమశరుఁడు, తనకుఁగా నీశ్వరునిచేత దగ్ధ మైన
ధరణిధరకన్య నిందించెఁ దనదురూపుఁ,బతులు మెచ్చనిచెలువు నిష్ఫలమ కాదె. 3

వ. అనంతరంబ వసుంధరాధరకన్య యవంధ్యప్రతిజ్ఞ యై దపస్సమాధినియతత్వంబు
వహియింప నిజాభిప్రాయంబు మేనకాదేవి కెఱింగించిన. 4

తే. గ్రుచ్చి కౌఁగిలించుకొని యమ్మహీధర, సార్వభౌముదేవి చతురభంగి
బుజ్జగించి కూర్మి పొంపిరివోవంగ, హితమితోక్తిఁ బుత్రి కిట్టు లనియె. 5

ఉ. ఎక్కడ లేరె వేల్పులు సమీప్సితదాతలు ముద్దుఁగూన నీ
వెక్కడ ఘోరవీరతప మెక్కడ యీపటుసాహసిక్యముల్
తక్కు శిరీషపుష్ప మవధానపరత్వమునన్ మధువ్రతం
బెక్కిన నోర్చునో విహగ మెక్కిన నోర్చునొ నిశ్చయింపుమా. 6

తే. అని నివారించె గిరిపత్ని యనుఁగుఁగూఁతుఁ, బార్వతియుఁ దల్లిమాటఁ జేపట్ట దయ్యె
నీప్సితార్థంబునకుఁ జాఱుహృదయరుచియుఁ, నిమ్నమున దోడిగిలునీరు నిలుపరాదు.

వ. అంత నాచంద్రానన సఖీముఖంబున నిజమనోరథంబుఁ దండ్రి కెఱింగించి యమ్మ
హానుభావుచేత నరణ్యనివాసమునకును ఫలోదయాంతం బైనతపస్సమాధికిని నాన
తి వడసి దృఢప్రతిజ్ఞానిర్వాహంబున. 8

ఉ. భూధరరాజకన్య మణిభూషణముల్ దిగఁద్రావి యీశ్వరా
రాధనకేళికౌతుకపరాయణ యై భరియించెఁ బాండుర

క్షాధృతిపూర్వకంబుగఁ బ్రగాఢపయోధరమండలీసము
చ్ఛేదవికీర్ణసంహతుల నేలుమహీధరవల్కలంబులన్. 9

తే. పాశుపతదివ్యదీక్షఁ జేపట్టి గౌరి, చంచరీకాంగనాగరుచ్ఛాయ నేలు
కుటిలకోమలతరదీర్ఘ కుంతలములు, మడమ లంటంగ నిడుపాటిజడలు గట్టె. 10

సీ. ముత్యాలమొలనూలు మురువుసూపెడునట్టి జఘనంబుపై మౌంజి నవధరించెఁ
గందుకక్రీడపై గారం బుపచరించు హస్తాబ్జములఁ బూనె నక్షమాల
కస్తూరికాంగరాగములతో విలసిల్లు తనువల్లి హత్తించె ధవళభూతి
బొమ్మపెండిలిపాటఁ బ్రొద్దుపుచ్చు నెలుంగు నీలకంఠస్తోత్రనియతిఁ గూర్చెఁ
తే. బసిఁడికమ్ములయందంపుఁబట్టుచేల, కొంగుచాటున వర్ధిల్లుకుచభరమునఁ
గంతఁగా వైచెఁ బులితోలుకళవసంబు, బరమకళ్యాణి గిరిసార్వభౌమతనయ. 11

తే. హంసతూలికపాన్పుపై నలరుమొగ్గ, యొత్తునును మేను గల్గునీలోత్పలాక్షి
బాహువల్లి తలాడగాఁ బవ్వళించె, శైలపాషాణపట్టికాస్థండిలమున. 12

తే. పాశుపతదివ్యదీక్షావిభాసమాన, దివ్యతేజోవిశేషసందీప్తమూర్తి
కాలతాంగికి శతవృద్ధులైనమునులు, ప్రణతు లగుదురు భావిప్రభావశక్తి. 13

వ. ఇవ్విధంబున ధరశిఖరంబులయందలిహరిణకిశోరంబులకు నరణ్యబీజాంజలినిధానం
బునుం దరులతాకుంజంబులకు నిర్ఝరధారాసేకంబును నొనర్చుచుఁ గృష్ణాజినోత్తరా
సంగవతియు సర్వాంగభసితాభ్యంగమంగళస్నానయు నై కొంతకాలంబు గడపి
కాంక్షితంబు కడఁగానక తెంపు సేసి మంచువేసవిం గనగన మండు నగ్నిముఖంబు
నడుమన నిలిచి మధ్యాహ్నకాలంబున నర్కమండలం బాలోకించియు వర్షాకాలం
బునఁ బక్ష్మపాళీక్షణస్థితంబులును దాడితాధరంబులును బయోధరోత్సేధనిపాత
చూర్ణితంబులును ద్రివళీక్షణస్ఖలితంబులును నాభిగహ్వరప్రవిష్టంబులు నగుజలధరజల
బిందుధారలం దోఁగియు శిశిరకాలంబునం దివతాళించుకొలంకులలోనం బుక్కిటి
బంటినీట నిశాసమయంబుల నిలిచియు నంబుచుళికంబులును నుడుపతికరంబులును
గరువలింపుల్లినజీర్ణతరుపర్ణంబులును నాహారంబుగా దుష్కరం బైనతపంబు సేయు
చుండ నొక్కనాఁడు. 14

మ. అజినాషాఢధరుండు ప్రౌఢతరభాషాతిప్రగల్భుండు నీ
రజబంధుప్రతిమానతేజుఁడు జటారాజిచ్ఛటాతామ్రమూ
ర్ధజుఁ డేకాకివటుండు బ్రాహ్మణుఁడు విశ్రామార్థముం బోలె నా
త్రిజగన్మోహనమూర్తిసన్నిధికి నేతెంచెన్ వహాంతంబునన్. 15

తే. ఇవ్విధంబున నేతెంచి యెదుట నిలిచి, గౌరి నాశీర్వదించె నక్కపటవటుఁడు
కలితకోమలనవకుశగంధి యైన, యంగుళీపల్లవంబుల హస్తమెత్తి. 16

వ. పార్వతియు బహుమానపురస్సరంబుగా నయ్యుర్వీసురవటునకు నతిథిపూజ యొనర్చిన నతండును గొండరాచూలి సేయుసత్కారం బంగీకరించి ముహూర్తమాత్రంబు విశ్రమించి మేలువడిచూపునం జూచి ప్రస్తావనోచితంబుగా నిట్లనియె. 17

సీ. సలిలంబు త్రిషవణస్నానక్షమం బౌనె యంభోజపత్త్రదీర్ఘాయతాక్షి!
కుసుమంబులును నిధ్మకుశపల్లవంబులు సులభంబులై యున్నె సుందరాంగి!
సత్త్వంబు లన్యోన్యజాతివైరముఁ దక్కి శాంతి గైకొని యున్నె చంద్రవదన!
యనుదినంబును దేహయాత్ర కాయిత మౌనె నీవారపాకాది పూవుఁబోణి!
తే. శక్తికొలఁదిఁ దపశ్చర్య సంఘటింతె, ఫలముపై నాస నాగ్రహబంధ ముడిగి
తామ్రబింబోష్ఠి ధర్మసాధనములందు, నాద్య మగుసాధనంబు దేహంబ కాదె. 18

క. మగువా! నీపెంచినలత, చిగురున ముకుళంబు నుల్లసిల్లెనె చెపుమా
పగడపుఁగెమ్మోవిపయి, న్నగ వుదయించినవిధంబునం బ్రస్ఫుటమై. 19

క. పంకజలోచన! కరద, ర్భాంకురములు మేసినట్టి యపరాధమునన్
రంకుమదపోతకంబుల, జంకింపవుగా తపఃప్రశాంతి వెలితిగాన్. 20

తే. అభ్రవీథిపరిచ్యుతం బైనయట్టి, యమరతటినీ జలప్రవాహమ్ముకంటె
ధరణిధరరాజు నీచరిత్రంబుకతనఁ, బరమపావనుఁ డయ్యె నోపద్మనయన!. 21

వ. సంబంధంబు సాప్తపదీనంబు గావున నింతతడవు నీతోడఁ గదిసి పలుకుచునికిం జేసి యే నాప్తుండఁ గావున నొక్కమాట యడిగిన బ్రాహ్మణజాతిస్వభావసులభం బైన చాపలంబుఁ జూచి హెచ్చు గుందాడం బని లేమ రహస్యంబుగా కుండెనేనిం జెప్పుము. 22

సీ. ప్రథమప్రజానాథపావనకులమున బ్రభవించి తబల! ప్రపంచసార
సౌందర్యసంపద సడిసన్న దానవు నశ్వరం బైశ్వర్యనైపుణంబు
సౌఖ్యంబు నిరవధి సర్వసామగ్రినీ యఱచేతిభాగ్య మత్యాయతంబు
భాగ్యంబు నీకేమి భ్రాంతి యైనది మనోరథ మేమి చెప్పుమా రాజవదన
తే. దుష్కరం బైనతప మిట్లు దొడరి చేసి, మేను దయ్యంచుకొనఁగ నేమిటికి వచ్చెఁ
జిత్తము విచారమార్గంబుఁ జేరఁ దెచ్చి, తత్త్వముఁ దెలియఁ జెప్పు చూతమృగాక్షి.

వ. పితృగేహంబున నవమానంబు పుట్టదు గదా! పన్నగఫణారత్నంబుమీఁదఁ జేయి సాచువాఁడు గలండే. నిండుజవ్వనంబునకుం దగినవిభూషణంబులు తొలంగంబెట్టి వార్ధకోచితంబు లగువల్కలంబు లెట్టులు ధరించితివి దేవలోకనివాసంబున కాసపడెదేని నది వృథాశ్రమంబు! నీపుట్టినిల్లు దేవభూమియకదా? తగినవరునింగామించి సమాధి వహించితి వేని నదియు నీకుం దగదు రత్నం బొరునిచే నన్వేషింపఁబడుఁ

గాని యొరు నన్వేషించునే? నిట్టూర్పు గాడ్పులచే దుర్లభజనానురాగంబు నీయందుఁ దేటపడుచున్నది. అట్టి కఠినహృదయుం డెవ్వండో? వాఁడెవ్వని నపేక్షించియేని నీవు తపంబు సేయుచుఁ గలమా గ్రపింగళం బగుజటాభారంబు ధరియింపఁ దగ దని యంత నిలువక యక్కపటవటుండు. 24

ఉ. ఏనును బ్రహ్మచారిఁ దరళేక్షణ! నీవును గన్య వెంతకా
లానకు నీకుఁ బెండ్లియ ఫలం బగునేని విచార మేల స
న్మానముతోడ నచ్చినను మాన్య వివాహము గమ్ము లెమ్ము కా
దేనిఁ దపంబులోనిసగ మిచ్చెద మాను తపోభిమానమున్. 25

వ. అనినం బార్వతి యమ్మిథ్యావటునకుం దనమనోరథం బెఱిఁగింప నొల్లక వయస్యంగన్నుసన్న సేసిన నచ్చెలికత్తెయు న త్తపోధనకుమారునితో ని ట్లనియె. అయ్యా! నీకుఁ గుతూహలంబు గలదేని వినుము. కాలకంఠకఠోరకంఠహుంకారప్రవర్తకం బగు పుష్పచాపునిసమ్మోహనాస్త్రం బీకన్యహృదయంబుననాటిన నాఁటంగోలె లలాటచందనధూసరాలక యై తుహినసంఘాతతతశిలాతలం బగుజనకునింట ధృతిం జెందక మహేంద్రప్రభృతు లగుదిగీశుల నుజ్జగించి పినాకపాణిం బతిఁ గాఁ గోరి తపంబు సేయ సమకట్టె. సబాష్పకంఠస్ఖలితంబు లగుసంగీతాక్షరంబుల విరూపాక్షుచరిత్రంబు పాడుచు వనాంతసఖు లగుకిన్నరరాజకన్యకల వగపించుచుఁ ద్రిభాగశేషంబు లగునిశాసమయంబుల నించుకించుక నిద్రించుచుఁ గలఁ గాంచి నీలకంఠ! యెచ్చోటికిం జనియెద వని యసత్యకంఠార్పితబాహుబంధన యయ్యును విరహవ్యథాదుస్సహం బగుతపోభారంబున భర్గు వశీకరింపం దలంచి యున్నయది యనిపల్కిన.

చ. వికవిక నవ్వి యక్కపటవిప్రకుమారుఁడు మేలు లెస్స వా
నికి నయి రాగబంధమును నిల్పె మదిం దరళాయతాక్షి మీ
సకియ వివాహవేళఁ బురశాసనుపాణిఁ బరిగ్రహించుచో
మొకమున బుస్సుమంచు నహి మోఁగిన నెట్లు భయంబు చెందునో. 27

సీ. రాయంచ యంచుఁ జీరను జోక యగుఁగాక పచ్చియేనికతోలుఁబచ్చడంబు
హరిచందనాస్పదం బగుచనుఁగవమీఁద బట్టుఁ జేకొనుఁ గాక భసితధూళి
కమనీయచరణలాక్షారాగరేఖచే ముద్రితం బగుఁ గాక రుద్రభూమి
కలితముక్తాఫలగ్రైవేయకంబుతోఁ దులదూఁగుఁ గాక పెంజిలువపేరు
తే. మనువు లెస్సయి యుండెఁ బో మానవతికి
నివ్విధం బన్న లోకంబు లెల్ల నగరె
యహహ! ముదిగొడ్డు నెక్కి బిక్షాటనంబుఁ
జేయఁ బోవుట యదియు మేల్పాయ చువ్వె. 28

ఉ. పుట్టు వెఱుంగ రెవ్వరికిఁ బోలదు మూఁడవకన్నుఁ జూచి చే
పట్టఁడు వెఱ్ఱివాఁ డయినఁ బ్రాణహరుం డఁట జంతుకోటికిన్
గట్టినతోలుచీర కలకల్మి ప్రకాశము సేయుచున్న దె
ప్పట్టునఁ జూచినన్ శివునిపై సి యెఱుంగఁగరాదు భామినీ. 29

తే. మాటలేటికిఁ జాలింపుమా తపంబు, హరునిఁ గూర్చి సరోజపత్త్రాయతాక్షి !
వలదు తివియంగఁ బాఁతినవాఁడిబొల్లు, యూపసత్క్రియకర్హమైయున్నె చెపుమ.

వ. అనిన నక్కపటవటునకు నవ్వధూటి యి ట్లనియె. 31

ఉ. చాలు వివాదము ల్వదిగ శంభునిగూరిచి యిట్టిపల్కు లీ
వాలముచేసి పల్కితివి యైనను నా విను చంద్రమఃకళా
మాళిపయి న్మదీయ మగుమానస మెంతయుఁ జిక్కె నింక నేఁ
జాలుదు నయ్య యొమ్మెయి భుజంగవిభూషణునిం దొరంగఁగన్. 32

వ. అని జయావిజయలం గనుంగొని యపాంగంబులఁ గెంపు గదుర నీబ్రహ్మచారి శం
కరుని గుఱించి యింకను వంకరకొంకరమాటలాడ నుంకించుచున్నవాఁ డితని మెడ
పట్టి నూకుం డని పల్కి కోపావేశంబున. 33

చ. జిలుఁ గగువల్కలాంచలము చెన్నయి చన్నులమీఁద జాఱఁగా
నలుకఁ దుషారశైలసుత యవ్వలిమోమయి వాలుగేన్పదం
బులు నని భ్రూకుటీకుటిలముగ్ధలలాటముఖేందుబింబ యై
మలఁగి కనుంగొనెన్ భుజగమండను నక్కపటద్విజోత్తమున్. 34

శా. సాక్షాత్కారముఁ జెందె నవ్వుచు గిరీశానుండు ధాత్రీధరా
ధ్యక్షాపత్యముఁ బ్రేమనిర్భరకటాక్షాలోకనప్రౌఢిమన్
వీక్షించెన్ దరళాక్షియు న్మనమున న్వ్రీడాప్రమోదక్షమా
దాక్షిణ్యంబులు సందడింప నిలిచెం దత్సన్నిధానంబునన్. 35

చ. అరు దగునీతపమ్మునకు నమ్ముదువోయితి నేలుకొమ్మునీ
వరవుడ నంచు శూలి ప్రియవాక్యములం దగ గారవింపఁగా
ధరణిధరేంద్రనందన యుదగ్రతపోమహనీయవేదనా
భర మఖిలంబు వీడ్కొలిపి భావమునం బరితోష మందుచున్. 36

వ. జయవిజయ లనుప్రాణసఖులతోడం గూడ మాతండ్రిహిమవత్పర్వతేంద్రుండు దేవ
రకుఁ బ్రమాణీకరింపం బాత్రం బయ్యెను. కన్యకం బిత్రుపరాధీన నగుట దేవరు
చిత్తంబున నవధరింపవలయు నని విన్నపంబు సేయించిన. 37

తే. అమృతకరమౌళి యవుఁ గాక యనుచుఁ బలికి, వేడ్క గిరిరాజనందన వీడుకొలిపి
తారగిరికేళి దివ్యచిత్తమునఁ దలఁచె, సప్తమునుల నరుంధతీసంయుతముగ. 38

శా. ఆసప్తర్షు లరుంధతీసహితు లై యాకాశమార్గంబునన్
భాసందోహము సూర్యచంద్రరుచులన్ భంజింపఁగా డిగ్గి కై
లాసస్థానముఁ జేరవచ్చి కని రుల్లాసంబునన్ హేమపీ
ఠాసీనుం డయి దేవత ల్గొలువ రాజై యున్న శ్రీకంఠునిన్. 39

మ. పదియార్వన్నె పసిండివల్కలమునన్ భాసిల్లు ముత్యాలజ
న్నిదముల్ రత్నమయాక్షతంబులును మాణిక్యంపుఁబాత్రంబునన్
జదు రొప్పన్ ధరియించి యల్పధరణీజాతంబులన్ బోలెఁ గ
ట్టెదురన్ నిల్చినదివ్యసంయముల సంవీక్షించి సంభావనన్. 40

సీ. ఆకాశగంగలో నఘమర్షణస్నాన మహరహంబును జేయునట్టివారిఁ
బ్రస్థాపితాశ్వుచే భానుమంతునిచేత గురుభావమున మ్రొక్కుఁ గొనెడివారి
నంత్యకాలమ్మునయం దుర్వితోఁగూడ నుదధిలోపల మున్గ కున్నవారి
సర్గశేషమునకై సాహాయ్య మొనరించి పరమేష్ఠిచే మెచ్చుఁ బడయువారి
తే. గగనమును లేదుపురవారికట్టెదురన, పతిపదంబులపై దృష్టి భక్తినిడిన
దివ్యచరిత నరుంధతీదేవిఁ జూచి, సమ్మదము నొందె కందర్పశాసనుండు. 41

తే. అంధకారి యరుంధతి నాదరించె, గౌరవంబున భేదంబు కలుగకుండఁ
బెద్దవారికి స్త్రీపుంవిభేద మేల, మాననీయంబు పుణ్యకర్మంబుగాక. 42

క. ఆఋషులఁ జూడ శివునకు, దారపరిగ్రహము వెంటఁ దద్దయుఁ దగిలెన్
దారపరిగ్రహమే కద, సారపుధర్మముల కెల్ల సాధన మరయన్. 43

ఉ. పర్వతసార్వభౌముసుతపై ననురాగము సంప్రరూఢమై
శర్వుని చిత్తవృత్తి కొనసాగుచు నుండుట కానవచ్చుటం
బూర్వపుదప్పుఁ జేసి వెతఁ బొందుచు నున్నయనంగుఁ డెంతయున్
నిర్వృతిఁ జెందె నౌ తనదునీతి ఫలించి తపంబు పండినన్. 44

వ. అప్పుడు సప్తర్షులు హర్ష వినయభక్తిశ్రద్ధావిశ్వాసతాత్పర్యంబులు మనంబునం బెనఁగొనంగఁ గేలుదోయి మొగిచి ఫాలభాగంబునం గీలించి కంటకితకపోలభాగులై దేవా! యింతకాలంబునకుం గదా మాతపోదానాధ్యయనయజ్ఞవ్రతాదిధర్మంబులు ఫలియించె భువనాధ్యక్షుండ వైననీవు మనోరథాగోచరం బైనమన్ననం జేసి మనోవిషయంబున మన్నించితి వింతకంటెను భాగ్యంబుగలదే యెవ్వానిచిత్తంబున నీవు వర్తింతువు వాఁడు కృతార్థుండు గదా నీచిత్తంబున వర్తించుమాకృతార్థత్వంబు వేఱ వర్ణింపనేల ? భవత్సంభావనావిశేషంబునయంద మాకు బహుమానంబు ప్రత్యయంబునయ్యె యుష్మదనుధ్యానసంభవం బగుప్రమోదభారంబు మాయంతరంగంబులయం

దంగీకరించుటకు సకభూతాంతర్యామి వగునీవ ప్రమాణంబు.మాటలు వేయు నేటికిఁ జింతితోపస్థితుల మైనమమ్ము నేపనిపంపునఁ దలంచితిరో యానతిం డనుటయు. 45

చ. లలితజటాకిరీటసదలంకృత మైనశశాంక రేఖకో
మలరుచి దంతదీధితిసమాజముతోఁ బొదలంగఁ జేయుచున్
బలికె లలాటలోచనుఁడు ప్రస్ఫుటభంగి మునివ్రజంబుతోఁ
దొలకరిమేఘఘోషములతోఁ బురణించు సమంచితధ్వనిన్. 46

తే. ఎఱుఁగుదురు కాదె మీరు సాహృదయవృత్తి, నాకొఱకు నేన వర్తింతు నేకృతులను
మన్మహామూర్తు లెనిమిది మానులార, భువనరక్షాప్రయోజనంబునక కాదె. 47

తే. విప్రకృతు లైనయబ్బందివేల్పు లెల్ల, మనఁగఁ గోరిరి సేనాని మత్ప్రసూతి
ననఘులార తృష్ణాతురు లైనవారు, వారివాహంబు ఘనవృష్టిఁ గోరినట్లు. 48

వ. పీతదర్థంబ పార్వతిని ధర్మపత్నిఁగా నపేక్షించు చున్నవాఁడ మాకొఱకు మీరు హిమాచలంబునకుం బోయి యకార్యంబు సంఘటింపవలయు యుష్మత్సంఘటితంబు లైనసంబంధముల కెన్నండును వికారంబు పుట్టనేర దభ్యున్నతుండును స్థితిమంతుండును వసుంధరాభారధూర్వహుండును నగునద్ధరాధరసార్వభౌముండు సంబంధబాంధవార్హుండు కన్యార్థంబ యిటు ప్రవర్తింపుఁడు భవత్ప్రణీహితంబు లైనపురాణాగమాదులు గదా లోకవ్యవహారంబులకు నిదర్శనంబు లై యుండు నీయరుంధతీదేవియుఁనీకార్యంబునకు సహాయ కాఁగలదు విశేషించి వివాహశోభనకార్యంబులయందుఁ బురంధ్రీజనంబులకుఁ జనవుచెల్లు నిది శుభముహూర్తం బిప్పుడ కదలి యోషధిప్రస్థపురంబునకుం జనుండు కైలాససానుప్రదేశంబులఁ బునస్సమాగమం బగుం గాతమని శంభుండు విస్రంభగంభీరంబుగా నానతి యిచ్చిన. 49

చ. అతఁడు సమస్తసంయమిజనాద్యుఁడు శైలసుతాపరిగ్రహో
ద్యతుఁ డయి యుండఁగా సురమహర్షివరేణ్యులు ప్రాక్తనప్రజా
పతులు తదాదిగా హృదయపంకరుహంబులతోఁ బరిగ్రహ
వ్యతికరసంభవం బయినయచ్చపులజ్జ పరిత్యజించుచున్. 50

వ. మహాప్రసాదం బని యంబరమార్గంబున హిమవంతంబు డాయం జని. 51

తే. గగనమున నుండి డిగ్గి సత్కార యుక్తి, వెలిఁగె హిమపర్వతాంతరస్థలమునందు
నిర్మలం బైననిధిలోని నీడఁదోఁచు, నిందుబింబంబులనుబోలి బుషిగణంబు. 52

శా. పాదన్యాసములన్ ధరిత్రి పరికంపంబొంద నత్యంతస
మ్మోదంబున్ భయభక్తులున్ మనమునన్ ముట్టంగ శైలేంద్రుఁ డం
భోదాకారముతోడ డిగ్గినమహాపుణ్యాత్ములన్ సర్వలో
కాదిశ్రేష్ఠుల వే యెదుర్కొనియె నర్ఘ్యాఘపూర్ణహస్తాబ్జుఁ డై. 53

తే. ధాతుతామ్రాధరుఁడు దేవదారుభుజుఁడు, సానువక్షస్థలుఁడు వటస్కంధుఁడైన
మంచుగుబ్బలిరాజు సంభ్రమముతోడ, ఋషిసమూహంబు నతిభక్తి నెదురుకొనియె.

సీ. విధిమార్గ మొక్కింత వీసరవోకుండ, నర్ఘ్యపాద్యాదిక్రియాకలాప
మాచరించి వినిర్మలాచారసంపన్ను లగునమ్మహర్షుల నాదరమున
నంతఃపురానకు నల్లఁ దోడ్కొని పోయి క్రమముగా నుచితాసనముల నునిచి
స్వాగతకుశలవార్తాను పూర్వకముగ నతిగభీరప్రస్ఫుటాక్షరముల

తే. వారితో నిట్టులనియె నమ్మేరుసఖుఁడు, గాఢవినయావనతపూర్వకాయుఁ డగుచు
హస్తయుగళంబు మొగిచి సంప్రార్థనమున, యావదర్థపదం బగునట్లు గాఁగ. 55

తే. అపపయోదసముద్భవం బైనవాన, యనధిగతపుష్పజాలకం బైనఫలము
పుణ్యనిధులార ! నాగృహంబునకు మీరు, తలఁపుగానితలంపుగాఁ దారసిలుట. 56

క. వెంటను నేఁ బావనుఁడను, వింటిరె మునులార ! మీపవిత్రాంఘ్రులు న
న్నంటుట మదీయమూర్ధము, వెంటం గా నభ్రగంగ వెల్లివిరియుటన్. 57

సీ. స్థావరం బగుమేను పావనత్వముఁ జెందె భవదీయపాదసంస్పర్శనమునఁ
గడగంటె నాజన్మ కలితకృతార్థతఁ బొందఁ గన్నులారఁగ మిమ్ముఁ గానఁబడసి
యుష్మత్కృపాసమభ్యుదితసంతోషంబు నిండి దైవాఱె నా నెమ్మనమున
మీ తేజమున నాదు మేనిలోఁ దహతహ కలుషాంబుపటలంబు గ్రాఁగి పోయె

తే. ననుఁ గృతార్థుని జేయఁ బావనుని జేయఁ, బరమపుణ్యునిఁ జేయ సంపన్నుఁ జేయఁ
దలఁచి యేతెంచితిరి గాని తక్కుగలదె, కార్య మానతి యిం డార్యవర్యులార! 58

మ. అని పర్జన్యకఠోరగర్జ కెనగా నాడంబరాటోపముం
జెనయం బల్కుగభీరనిస్వనమునన్ శీతాచలేంద్రుండు ప
ల్కిన నందందఁ బ్రతిధ్వను ల్మణిగుహాగేహంబులం దుండఁగా
నినుమార్పల్కినరీతిఁ దోఁచె నపు డూహింపన్ మునిశ్రేణికిన్. 59

వ. అప్పు డంగిరసుం దక్కటిమునులయనుమతి నప్పర్వతేంద్రున కిట్లనియె. 60

క. సర్వము సంపన్నంబగు, నుర్వీధరసార్వభౌమ యుల్లము నీకున్
సర్వోన్నతంబు గాదె య, ఖర్వము లగునీమహాశిఖరములభంగిన్. 61

వ. చరాచరభూతజాలంబులకు నాధారుండ వగునిన్నుం బురాణబ్రహ్మవాదులు విష్ణుం డని స్తుతింతురు. సప్తపాతాళభవనగోళమూలాధారంబ వగునీవు భూభువనంబు భరియింపనినాఁడు భుజంగమశేఖరుండు మృణాలపేశలం బగుఫణామండలంబున నిడి భరింప సమర్థుం డగునే? సత్పావనంబులును నాసేతుసముద్రావనిచిహ్నంబులు నగు నీసలిలప్రవాహంబులు భవత్కీర్తితీర్థంబులుంబోలి భువనపావనంబులు. తిర్య

గూర్ధ్వాధరస్థానంబు లాక్రమించి త్రివిక్రమావతారంబున విరాడ్రూపంబు వహిం
చినవిష్వక్సేను ననుకరించెదవు. నీవు నితరపర్వతంబులకును సాటియే. ఇది యిట్లుండ
నిమ్ము మేము వచ్చినకార్యంబు సావధానుండ వయి యాకర్ణింపుము. 62

సీ. ఏవేల్పులకు లేనియీశ్వరశబ్దంబుఁ దాల్చె నెవ్వఁడు సుధాధాముతోడ
నవనిప్రధానంబు లైనయంగంబుల నవరించు నెవ్వాఁడు సకలజగము
నేకతంబున వసియించి యెవ్వనిఁ గంద్రు యోగీశ్వరేశ్వరుల్ యోగదృష్టి
నెవ్వనిపదము సూక్ష్మేక్షుబుధులు పునరావృత్తిశూన్యక మంద్రు తెలిసి

తే. యతఁడుశంభుండు విశ్వలోకైకసాక్షి, య ఁగఁబుత్తెంచినాఁడు నీయనుఁగుఁగూఁతు
నిమ్ము పెండిలిపెద్దల మేము మీకుఁ, దుహినగిరిరాజ! భాగ్యవంతుండ వైతి. 63

సీ. త్రైలోక్యమునకుఁ జంద్రకళాధరుఁడు తండ్రి తల్లి యాఁగాక యీతలిరుఁబోఁడి
హరునకు మ్రొక్కి యనంతరం బమరు లీకుటిలకుంతలకు మ్రొక్కుదురుగాక
యీతలోదరి నిచ్చి హితబాంధవంబున నగుదుగాక గురుండ నఖిలపతికి
నీరాజబింబాస్య కారణంబుగ నద్రికులము దేవకులంబుఁ గలియుఁగాక

తే. తగినవరునకుఁ గన్యకాదాన మిచ్చు, నంతకంటెను మఱి భాగ్య మన్య మేది
తల్లిదండ్రుల కఖిలభూధరవరేణ్య !, సకలయజ్ఞాంగసముదాయజన్మభవన ! 64

తే. దాతవఁట నీవు మేము సంధాతలమఁట, గారవపుఁ బెండ్లికూఁతురు గౌరియఁట
శంభుడఁట పుండ్లికొడు కిది సంప్రదాయ, మభినుతింపఁగఁ దగుఁ బర్వతాగ్రగణ్య!

మ. అని దేవర్షి బహుప్రకారమధురవ్యాహారసందర్భముం
బసిగొం చుండఁగఁ దండ్రి పార్శ్వమున సద్భావంబు లజ్జాభరం
బును మౌగ్ధ్యంబును దోఁప నమ్రవదనాంభోజాత యై యల్లన
ల్లన లెక్కించుచు నుండెఁ బాణి నవలీలాపద్మపత్రంబులన్. 66

తే. భూమిధరరాజు సంపూర్ణకాముఁ డయ్యె
ముదముతో మేనకాదేవి మొగము సూచి
కన్యకాదానవేళలఁ గలదు చనవు
క్షితి గృహస్థులకంటె సద్గేహినులకు. 67

వ. అనంతరంబ తనకూర్మికన్యం జూచి హిమవంతుండు. 68

సీ. రావమ్మ తల్లి ! సర్వజగచ్ఛరణ్యున కమృతాంశుమాళికి నైతి భిక్ష
యర్థులై వచ్చినా రాదిమబ్రహ్మలు ఘనపుణ్యరాసులు గగనమునులు
పరమపతివ్రతా పరిషచ్ఛిరోమణి యదె యరుంధతి త్రిలోకైకవినుత
నీవు కారణముగ నెఱయంగ సిద్ధించె భాగ్యంబు గృహమేధి ఫలము నాకు

తే. ననుచు మ్రొక్కించె ఋషులకు నందఱకును, నబ్జభవుకోడలికిఁ దుషారాద్రినాథుఁ
డవధరింపుఁడు శివునియర్ధాంగలక్ష్మి, ప్రణుతి యొనరించె మీ కని పల్కె నగుచు.

తే. ఈప్సితార్థక్రియాసముపేతుఁ డైన, శైలపతిమాట కందఱు సంతసిల్లి
ప్రణుతి యొనరించి యంజలిపాణి యైన, గౌరి నాశీర్వదించిరి గగనమునులు. 70

వ. అనంతరంబ యభిలషితవరసంప్రాప్తిసముపజాతకుతూహల యగునాహంసగమన నరుంధతి తనతొడలమీఁదఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొనియె మునులును వినిశ్చితకార్యులై వివాహతిథి నేఁటికి నాలవనాఁ డని ముహూర్తనిశ్చయంబు నేసి సారుంధతీకులై హిమాచలంబు నామంత్రించి చని విశుద్ధం బైనకార్యార్థంబు విన్నవించి యమ్మహాదేవుం డనుప నిజస్థానంబుల కరిగిరి. పశుపతియు నెట్టకేలకు దివసత్రయంబు గడపుచుండె నట యోషధిప్రస్థపురంబునందు. 71

తే. ఓషధీనాథుఁ డభివృద్ధి నొందుచుండఁ, దిథికి జామిత్రగుణము సంధిల్లుచుండఁ
బర్వతేంద్రుండు సముపేతబాంధవుండు, పుత్రికోద్వాహకళ్యాణమునకుఁ దొడఁగె.

తే. నవశుభారంభసంవిధానముల నపుడు, కౌతుకవ్యగ్రకాంతానికాయ మగుచు
ననుపమస్ఫూర్తి సానుమంతునిపురంబు, సకలమును నొక్కయిలువోలె సంభ్రమించె.

సీ. సంతానకద్రుమచ్ఛాయాసమాకీర్ణ రాజవీథీపరివ్రాజితంబు
ధవళచీనాంశుకోత్తమసమాకల్పిత మహనీయతరకేతుమండనంబు
సమధికస్తంభకాంచనతోరణావళి మేళనోత్తేజితమిహిరదీప్తి
ప్రతిగృహద్వారపర్యంతసందానిత సుమగుచ్ఛమాలికాసుందరంబు

తే. గరుడగంధర్వకిన్నరఖచరయక్ష, సిద్ధవిద్యాధరాంగనాశ్రేణిభరిత
మఖిలలోకవిలోచనహర్షకరము, రాజితం బయ్యె నోషధిప్రస్థపురము. 74

వ. మైత్రీముహూర్తంబున నుత్తరఫల్గునీనక్షత్రంబునకుం జంద్రయోగంబు గలుగుచుండఁ బతిపుత్రవంతు లగునమ్ముత్తైదువ లమ్మత్తకాశినికి శృంగారంబు సేసి రపుడు. 75

తే. గౌరసిద్ధార్థవినివేశకలిత మగుచుఁ, దరుణదూర్వాప్రవాళసంభరిత మగుచు
నాత్మరక్షాశిలీముఖం బగుచు నపుడు, బాల కభ్యంగనైపథ్యలీల యమరె. 76

క. బంగారుకంకపత్రముఁ, గెంగేల ధరించి యొప్పె గిరినందన య
భ్యంగముతఱి భాస్కరకర, సంగత యగువిదియనాఁటిశశికళవోలెన్. 77

సీ. కమనీయలోధ్రకల్కంబునలుంగున నభ్యంగతైలంబు నపనయించి
యాశ్యామ మైనకాలాగరుద్రవమున నంగరాగాలేప మాచరించి
కస్తూరి పునుఁగును గంధసారంబును సంపఁగినూనెయు సంతరించి
యభిషేకవిధియోగ్య మగుమడుఁగొల్లియ నిర్ణాభిబిలముగా నెఱికి గట్టి

తే. చలువనెల లైన ముత్యాలచవికెలోనఁ, బృథులమాణిక్యశశికాంతపీఠియందుఁ
బదియునార్వన్నెపసిఁడికుంభములనీట, జలకమార్చిరి గౌరికిఁ జంద్రముఖులు. 78

వ. మంగళస్నానవిశుద్ధగాత్రియుఁ గృహీతప్రత్యుద్గమనీయయునై ప్రఫుల్లకాశయగుశర
త్కాలవసుంధరయుంబోనిపార్వతిం దత్ప్రదేశంబులనుండి మణిస్తంభచతుష్టయాభి
రామంబును వితానవంతంబును నగుకౌతుకవేదిమధ్యంబునకుం దెచ్చి నెచ్చెలు
లలంకరింపం దొడంగి రప్పుడు. 79

తే. అగరుధూపంబు సంపూజితార్ద్రభావ, మంతరన్యస్తకుసుమమాల్యము తదీయ
మలిమనోజ్ఞంబు ధమ్మిల్ల మలరుఁబోడి, యిప్పుఫూదండఁ గైసేసె నెలమినొర్తు. 80

తే. కలితగోరోచనాపత్త్రకములతోడఁ, గరము విలసిల్లె నీహారగిరితనూజ
చక్రవాకపదాంకితసైకతములఁ, గరము విలసిల్లునాకాశగంగ వోలె. 81

తే. తుమ్మెదలతోడఁ గూడినతమ్మివోలె, జలదరేఖాయుతం బైనచంద్రుపగిది
ఫాలమునఁ గుంతలంబు నేర్పఱచినపుడు, నెలవుగాఁ దోఁచె గిరికన్యనెమ్మొగంబు. 82

వ. మఱియు నొక్కసైరంధ్రి లోధ్రకషాయరూక్షంబును గోరోచనాక్షేపనితాంత
గౌరంబునగునీహారగిరికన్యకాలలామంబుకపోలభాగంబునం బరాగలాభంబు సంధిల్లఁ
గర్ణావతంసంబుగాఁ గాయజప్రరోహణంబుఁ గీలించె. నొక్కచంచలాపాంగి మం
చుంగొండరాచూలియధరప్రవాళంబు కించిన్మధూకచ్ఛవిస్పృష్టరాగంబుఁ గావించె.
నొక్కయిందుబింబానన యంబికచరణాంబుజంబులఁ గ్రొత్తలత్తుక హత్తించె.
నొకకిసలయపాణి చరణపల్లవంబుల ఫాలలోచనుకిరీటబాలేందుని ముట్టు మని
నెట్టుకొని దీవించె. నొక్కశాతోదరి కళిందసుతాజాతనీలోత్పలపలాశకాంతిమం
తంబు లైనహిమవంతుముద్దుంగూఁతునిద్దంపువెడందసోగకన్నులం గాలాంజనంబు
మంగళార్థంబుగా రచియించె. నప్పుడు కుసుమంబులతోడ లతయును నక్షత్రగ్ర
హతారకంబులతోడ రాత్రియును గలహంససందోహంబుతోడ మందాకినియుం
బోలె దివ్యాభరణంబులతోడం గూడి పార్వతి సర్వలోకనయనోత్సవకర యయ్యె
నయ్యవసరంబున. 83

చ. ద్రవ మయి యున్న క్రొత్తహరితాళమనశ్శిలలం గరంగి ప
ల్లవమునఁ దోఁచి మేనక యలంకరణం బొనరించె గౌరికిన్
నవనవపత్త్రభంగరచనాకలనంబున మంగళార్థ మ
త్యవిహతలీల రత్నముకురామలకోమలగండమండలిన్. 84

తే. దంతతాటంకమండనోద్భాసి యైన, ముద్దుఁగన్నియయాననాంభోజ మెత్తి
తీర్చి రచియించె మేనకాదేవి రక్తి, మలయజంబునఁ గళ్యాణతిలకరేఖ. 85

వ. ప్రమదస్తనోద్భేదనం బాదిగా నెయ్యది ప్రతిదినప్రవర్ధితం బయ్యె నది మనోర

ర్తంబు ఫలియింప వివాహదీక్షాతిలకంబు లలాటంబునం దీర్చి యధిష్ఠానాంతరసన్ని
వేశం బై ధాత్రీప్రతిసార్యమాణం బైనపూర్ణకౌతుకహస్తసూత్రంబు బంధించి
మేనకాదేవి బాష్పాకులలోచన యయ్యె నప్పుడు నవఫేనపుంజ యగుదుగ్ధాబ్ధివీచి
పోలిక్రొం బట్టుపుట్టంబు గట్టి చెలువారు నాసరోరుహాక్షి కులదేవతలకు మ్రొక్కి
ముత్తైదువల కభివాదనంబు సేసి కళ్యాణమండపమ్మునం దఖిలపరివారపరివృతయై
సింహాసనంబుమీఁదం గూర్చుండి మహోక్షలాంఛనునాగమనంబుఁ బ్రతీక్షించుచు
నుండె నంత. 86

సీ. బ్రాహ్మి సంపాదించె భసితాంగరాగంబు మాహేశి రుద్రాక్షమాలఁ గూర్చెఁ
గౌమారి వెలయించె గజచర్మచేలంబు వైష్ణవి తోలుదువ్వలువ మడిచెఁ
వారాహి కెంగేల గారాపువ్రేలికిఁ గైసేసె మణిమయాకల్పపఙ్క్తి
నింద్రాణితోఁ గూడి హేరాళముగ గ్రుచ్చెఁ జాముండ హస్తభూషావ్రజంబు
తే. నాదికాలంబు సతిఁ బెండ్లియాడఁ బోవు, నవసరంబున నెబ్భంగి సవదరించె
దివ్యశృంగార మబ్భంగి దేవదేవుఁ, డాదరించెను సమ్మోద మావహిల్ల. 87

సీ. భసితంబు కర్పూరపాళికస్తూరికాభరితాంగరాగసంపద వహించె
పచ్చియేనుఁగుతోలు పసిఁడికమ్ములపట్టుపచ్చడం బనెడివిభ్రమముఁ దాల్చె
భుజమధ్యమునఁ గ్రాలు భోగిభోగంబులు తారహారములచందంబు నొందె
జేగుఱించినకంటి చిగురుచాయలతీఱు సిందూరతిలకంబుచెలువు నించె
తే. దినమునందును వెన్నెల దీటుకొనఁగ, శైశవంబున విగతలాంఛనతఁ జెంది
చాల నొప్పారుసుకుమారచంద్రరేఖ, తనకుఁ దాన చూడామణిత్వము వహించె. 88

వ. ఇవ్విధంబున గంగాధరుండు సమాసన్నగణాపనీతం బైనఖడ్గంబున నీడఁజూచి నంది
భుజావలంబియై శార్దూలచర్మపిహితపల్యాణబంధం బగువృషభంబును కైలాసశిఖ
రంబుంబోలె నారోహణంబు సేసి బ్రాహ్మి మొదలయినమాతృకలును గపాలాభరణ
యైన భద్రకాళియు భృంగిరిటనికుంభధర భద్రకాళప్రముఖ ప్రమథపరివారంబు
నుం బరివేష్టింప భూతబేతాళశాకినీడాకినీగణంబులు మురాయింపం ద్వాత్రింశ
త్కోటిదేవతాసమూహంబులుఁ గొలువ సహస్రరశ్మి ధవళాతపత్రంబు ధరియింప
గంగాయమునలు వింజామర లిడ నుభయపార్శ్వంబుల నిజవాహనారూఢులై
హరివిధాతలు వేత్రహస్తులై తలంగుండు పాయం దొలంగుం డనుచు సందడి
నెడఁ గలుగఁజేయఁ గలహాశనతుంబురులును విశ్వావసువులును హాహాహూహువు
లును త్రిపురవిజయాదివిద్యాధరులును త్రిపురవిజయాదికంబు లుగ్గడించుచుండ సప్త
ర్షు లరుంధతీసహితంబుగా మంగళద్రవ్యంబులు సంతరించుకొని నడువ నాకాశమా

రంబునం జామీకరకింకిణీక్వాణంబులు సెలంగ ముహూర్తంబునకు నగేంద్రగుప్తం
బగునోషధిప్రస్థపురంబునకుం జని తదీయోపకంఠంబున డిగ్గిన. 89

మ. వనగంధద్విపరాజి నెక్కి యధికవ్యాయామవిష్ఫారసం
హననుల్ బంధులు మేదినీధరము లుద్యత్కీర్తితోఁ దోడు రా
మనమందుం బ్రమదంబు పొంగ దివిషత్స్వామ్యందు ధీరుం డెదు
ర్కొనె నీహారగిరీశ్వరుండు సుమనఃకోదండసంహారునిన్. 90

వ. ఇట్లెదుర్కొని తుషారగిరీశ్వరుండు మేనకాదేవి పసిండిపాత్రంబుల జలంబు
వోయ సురాసురకిరీటమణికాంతోత్తేజితంబు లగుపురాసురాంతకునిపదంబులు
గడిగి కన్యాదానం బొనరించె నంతం దుషారగిరికన్యకాశంకరులు సంకల్పసిద్ధి వడ
సిరి నిర్వృత్తపాణిగ్రహణమహోత్సవులై భవానీభర్గులు భక్తిభావనావశంవదులై
బ్రహ్మాసనాసీనుం డగుపితామహునకుం బ్రణమిల్లిరి చతురంతవేదికామధ్యాధ్యా
సీనులై పార్వతీసర్వజ్ఞులు లౌకికం బైనయార్ద్రాక్షతారోపణం బనుభవించి రంత.

సీ. అమృతబిందువులు పై నందంద చిలుకంగఁ బద్మాతపత్రంబుఁ బట్టెఁ గమల
కళ్యాణసమయార్హగద్యపద్యంబులఁ గైవార మొనరింపఁ గడఁగె వాణి
రంభోర్వశీముఖ్యజంభారివనితాళి తూర్యత్రయంబునఁ దోడు సూపె
మందాకినియును గాళిందియు నిఱుచక్కి రమణఁ బై వింజామరంబు లిడిరి

తే. వేళ యెఱిఁగి మహేంద్రాదివిబుధగణము, ముకుటముల హస్తపల్లవములు ఘటించి
వేఁడుకొనిరి మహాదేవు వినతు లగుచుఁ, జిత్తసంభవునకుఁ బునర్జీవనంబు. 92

సీ. సంబంధబాంధవసరదనుగ్రహముచే నచలాధిపతిఁ జరితార్థుఁ జేసి
కందర్పుఁ దొల్లింటికంటె నున్నతుఁ జేసి రతిదేవిహృదయవైరాగ్యముడిపి
పెండ్లికి వచ్చినబృందారకులనెల్ల వివిధసంభావన వీడుకొలిపి
ప్రమథవర్గము నికుంభప్రధానమ్మును బేతాళడాకినీవితతి ననిచి

తే. కనకకలశాదిభక్త్యలంకారయుతము, నైనకౌతుకరత్నగేహంబు సొచ్చి
పార్వతియుఁ దాను నీహారభానుమౌళి, పవ్వళించెను ముదమునఁ బాన్పుమీఁద. 93

వ. అనంతరంబ గంగాధరుండు భృంగిరిటవికారంబుల నిగూఢంబుగా నవ్వించియుఁ
బాదసాంత్వనపరిగ్రహంబున మందమందాక్షసారంబుగా రచించియు గాఢాలింగ
నంబులును నీవీబంధస్పర్శనంబులును బింబాధరచుంబనంబులును నఖాంకురవ్యాపా
రంబులును దంతక్షతవేదనాప్రపంచితకిలికించితంబులును వెలయ బాహ్యాంతరోత్స
వప్రదేశంబులు సంధించి మన్మథుం గృతార్థుం జేసి యనేకకాలంబు పరమానందం
బుఁ జెంది శతానందముకుందపురందరాదులకు హితంబుగ సుతుంగాంచి యాంబికే

యుండును గాంగేయుండును గార్తికేయుండును షాణ్మాతురుండును ననునక్కుమారునివలనఁ దారకాసురు వధియింపించి మహాదేవుండు లోకంబు లన్నియు రక్షించె నిది గౌరీకళ్యాణము. 94

క. ఈగౌరీకళ్యాణము, భోగీంద్ర ధరాపదానపుణ్యాశ్రుతిధీ
ర్యాగము దీనిం జదివిన, భోగము మోక్షమును గలుగు భూజనములకున్. 95

ఆశ్వాసాంతము.

చ. కొమరగిరిక్షమారమణకుంజరచారువసంతవైభవ
క్రమసముపార్జితాభినవగంధహిమాంబుకురంగనాభికుం
కుమఘనసారసంకుమదకుంభమనోహరగంధపాళికా
సముదయసార్వభౌమ! కవిసంఘమనోభవకల్పకద్రుమా! 96

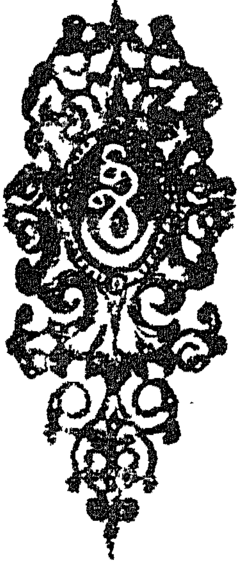
క. కరదీపదానబిరుదా, భరణా! కావేరివల్లభా! సుగుణనిధీ!
శిరియాళవంశశేఖర!, హరచరణస్మరణపగిణతాంతఃకరణా. 97

పంచచామరము.—

హరాట్టహాసమల్లికాశశాంకశంకరాచలా
మరాపగాసరస్వతీసమానకీర్తిమండలా !
కురంగనాభిగంధసారకుంకుమాదివాసనా
పరంపరావితీర్ణశస్తభవ్యహస్తపల్లవా ! 98

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

పంచమాశ్వాసము.

మత్కుమారశైల
స్వామికృపాలబ్ధనిత్యశాశ్వతవిభవా!
హేమాచలధీర! ధరి
త్రీమండనచరిత! యవచిదేవయతిప్పా! 1

వ. ఆకర్ణింపుము. 2

ఉ. గౌరివివాహమై కుసుమకార్ముకుఁ గ్రమ్మఱిలంగఁజేసి బృం
దారకవర్గము న్నిజపదంబున కన్పి హిమాచలంబుపైఁ
బారిషదవ్రజంబు దను భక్తి భజింపఁగ నాదరించె సం
సారసుఖంబు శంకరుఁడు సంభృతనవ్యకుటుంబభారుఁడై. 3

తే. ప్రమథగణములతో మాతృసమితితోడ, నందికేశ్వరుతోడ నానందలీల
నార్యపైఁ బేర్మి యెట్టిదో యద్రియింట, నిల్లటంబుండెఁ ద్రిభువనాధీశ్వరుండు. 4

సీ. జమిలిపాములతోడిసాకతం బొల్లక సవరించు బంగారుజన్నిదములు
పచ్చయేనికతోలుపచ్చడంబుఁ ద్యజించి గడితంపుఁబట్టుఁబచ్చడముఁ గట్టు
భస్మాంగరాగంబు పనికట్టువడఁజేసి కస్తూరితోడ శ్రీగంధమలఁదు
నస్థిమాల్యములపై ననురక్తి వర్జించి రమణీయతారహారములు దాల్చు

తే. జడలు బాగడ జొల్లెంబు సంతరించి, లేఁతరిక్కలరాయుఁ గీలించు నందు
మంచుగుబ్బలియింట సమ్మదము మీఱ, మనువుఁ గుడువంగ నున్నప్డు మదనవైరి. 5

తే. ఓషధిప్రస్థపురమున నుబ్బియుబ్బి, హేమపుంజప్పరంబుల నెక్కియాడు
గణము లిరువంకఁ గొలిచిరాఁ గాలగళుఁడు, వృషభపుంగవువాహ్యాళి వెడలునపుడు.

ఉ. ఆరభటీకఠోరతరహాసు లుదంచితచంద్రహాసు లం
గారనిభారుణాక్షులు ప్రకారవిశాలమనోజ్ఞవక్షు లా
కారధురంధరుల్ ప్రకటకంబుమనోహరకంధరుల్ జటా
ధారులు మేరుధీరులు సదాశివుసన్నిధిపారిపార్శ్వకుల్. 7

తే. వీటఁ దమ కెవ్వ రెదురని వెఱపులేక, చెల్లుబడిఁ బ్రల్లదంబులు సేయఁదొడఁగి
రభవులెంకలు జమునిమారంక కార్లు, వేశవాటీకుటీమధ్యవీథులందు. 8

క. కుంభోద్భవు పాశెమున ని, కుంభుదివాణమున భృంగి కులపతి గాఁగాఁ
గుంభోద్భవువగఁ దిరిగిరి, శంభునికింకరులు గర్వసంరంభమునన్. 9

సీ. పులికళాసంబు గప్పదురు పాఱఁగ మీఁద విద్యాధరాంగనావిటగణంబు
గంధర్వకామినీకాముకవ్రాతంబు లాతాలఁ గొని మోఁది లజ్జగొంద్రు
కకపాలవెలిబూదిఁ గన్నులలోఁ బ్రామి బాధింతు రప్సరఃపల్లవకుల
గరుడభామాభుజంగప్రతానముఁ బట్టి బాధింతు రురుయోగపట్టకముల

తే. నాగడీలు మహాధూర్తులగడుఁగాకు, లుద్ధతులు గొంట్లు పలుగాకు లుదురుమిడుకు
లాకతాయలు శతులు గయ్యాళు లగుచు, నోషధిప్రస్థ మిల్లిల్లు నుడుకుచుండ. 10

వ. మఱియు నానాప్రకారంబులం బ్రమథజటాధారులు యథేచ్ఛాచారులై యోషధిప్రస్థపురంబునం క్షుద్రోపద్రవంబులు సేయుచుండ హిమవంతుం డంతయు నెఱింగి మేనకాదేవియుం దాను మంతనం బుండి యీశ్వరునితోడిపొత్తింతియ చాలునని యాప్రొద్దు కూఁతు రావించి యిట్లనియె. 11

క. కమలాక్షి యసంఖ్యాత, ప్రమథగణంబులును భూతపరిషత్తుఁ బిశా
చములున్ మొదలగు ధూర్తుల, సమూహమును నీమగండు సంభావించున్. 12

క. భూతప్రేతపిశాచ, వ్రాతంబులు తోడుగాఁగఁ బ్రమథులు పగలున్
రాతిరియును నష్టాదశ, జాతిప్రజలకును దుర్దశలు సంధింతుర్. 13

ఉ. వేమఱు రాత్రియుంబగలు వీథులఁ గల్పలతాప్రసూనమా
ధ్వీమదమత్తచిత్తు లయి వేలుపులేమలఁ బట్టుకొంద్రు నీ
స్వామికి నిష్టభృత్యు లగుజంగమ ముండ కపాలపాణి కా
ళాముఖవీరపాశుపతలాంఛనధారులు ధూర్తవర్తనుల్. 14

క. ఈవీట నసంఖ్యావలి, ద్యావాపృథివీమహామహత్తులకుం ద
ర్పావేశంబున ధౌర్త్యము, గావింపఁగ మాన్పఁదగదె కఱకంఠునకున్. 15

సీ. తలమీఁదిచదలేటిదరిమీలఁ దినఁ జేరు కొంగలు చెలఁగి కొంగొంగు రనఁగ
మెడదన్నుపునుకలనిడుపేరు లొండొంటిఁ బొరిఁబొరిఁదాఁకి బొణ్బొణుగు రనఁగఁ
గట్టినపులితోలుకడకొంగు సోఁకి యాఁబోతుతత్తడి చిఱ్ఱుబుఱ్ఱు మనఁగఁ
గడియంపుఁబాములు కకపాలలోనున్న భూతి మైఁ జిలికిన బుస్సు రనఁగ

తే. దమ్మిపూఁజాలిపునుకకంచమ్ము సాఁచి, దిట్టతనమున బిచ్చము దేహి యనుచు
వాడవాడల భిక్షించుకూడుగాని, యిట్టిదివ్యాన్నములు మెచ్చునే శివుండు. 16

తే. అఖిలలోకేశ్వరుఁడు మామయాత్మలోని,విసువుఁ జారజనంబులవేసటయును

ప్రమథగణములు నేయుఘోర్యంబు నెఱిఁగి, దారుకావనికరుగంగఁ దలఁచె నపుడు.

వ. ఇట్లు దలంచి నందివాహనారూఢుండును గతిపయప్రమథపరివారపరివృతుండును నై మామ వీడుకొనక గౌరికిం జెప్పక నభోమార్గంబునఁ దత్పర్వతైకదేశస్థితం బగు దేవదారువనంబుం బ్రవేశించె నప్పర్వతం బెట్టిదనిన. 18

సీ. వృద్ధకచ్ఛపరాజువీఁపు ఖ్రిపీఠంబు సురతరంగిణివెల్లి శిరసుపాగ
మహిమండలమునకు మానదండము మేను పూర్వాపరంబులు పొరుగుటిండ్లు
కాత్యాయనీదేవి కన్యకారత్నంబు బేసికన్నులవేల్పు పెండ్లికొడుకు
పాలసీయము శేషశైలసామ్రాజ్యంబు యాగహవిర్భాగ మోగిరంబు

తే. మాల్యవన్మేరుకైలాసమలయసహ్య, గంధమాదనమందరక్రౌంచవింధ్య
భూధరంబులు చుట్టాలు పొగడఁ దరమె, సకలగుణధాముఁ బర్వతసార్వభౌము. 19

క. అందు విహరించుఁ గాంచన, కందరమందిరములందుఁ గౌతుక మొప్పన్
బృందారకమిథునంబులు, కందర్పవిహారములఁ బగళ్లును రేలున్. 20

ఉ. ఎంచి నుతింప శక్యమె యహీశ్వరునంతటివానికైన ర
త్నాంచితరోచిరుద్గమనిరస్తరవీందుమరీచిజాలమున్
గాంచనకందరాయవనికాయితవారిధరాంతరాళ ని
ర్వంచితదేవతామిథునవాంఛితమూలము శీతశైలమున్. 21

తే. హేమశైలంబు దోగ్ధగా భూమి సురభి, నఖిలరత్నౌషధులును గల్పాదియందుఁ
బృథుమహారాజుపంపునఁ బితికెనెలమి, ముంచుగొండను బెయ్యఁ గావించి గిరులు.

శా. ఆమోదంబున వేటలాడుదురు నీహారాద్రికాంతారరే
ఖామధ్యంబునఁ జాపటంకృతులతో గంధద్విపశ్రేణులన్
క్షౌమక్షౌమమనోజ్ఞమధ్యమలు గుంజాభూషణాలంకృతల్
వ్యామగ్రాహ్యపయోధరల్ శబరసేనాధీశసీమంతినుల్. 23

క. మృదుమేనిసామ కూఁతురు, జడనిధిచెలికాఁడు కొడుకు సర్వంసహకున్
గొలకోల కడలికడలకు, వడఁకులగుబ్బలికి సరియె వసుధాధరముల్. 24

క. ఆటవికభామినీభుజ, తాటంకితదీర్ఘదీర్ఘతరవేణుధను
ర్జ్యాటంకారధ్వనిపరి, పాటీముఖరములు తుహినపర్వతతటముల్. 25

వ. మఱియు జాహ్నవీనిర్ఝరధారార్ఘూత్కారఘుమఘుమాయితమణిగుహాకుహరంబును వనమహిషశృంగాభిఘాతప్రస్నిగ్ధపాషాణస్ఖలనరోహద్గర్భిణీగర్భపాతంబును శబరపురంధ్రీనీరంధ్రకుచకలశలేపనముద్రాయోగ్యవర్ణవర్ణనీయగైరికశిలాచూర్ణంబునుగిన్నరమిథునక్రీడాసంకేతనికేతనాయమానకనకకేతకీకుంజక్రోడంబును గంధర్వకన్యకానఖముఖస్ఫాల్యమానవీణాగుణక్వాణసంగీతభంగీతరంగితాంతరంగ వన కురంగంబును

విద్యాధరాభిసారికామనోరథపదానురోధనిర్నిరోధనిరవగాఢసంబాధపృథుల
తమతమాలవీథీతిలకంబును నైనయక్కొండదక్షిణభాగంబున నుండుదాక్షాయణీ
వనంబున కనతిదూరంబున. 26

సీ. కర్ణికామాణిక్యకనకపద్మినులతోఁ గల్పవల్లీకుడుంగములతోడ
విమలచింతారత్నవేదికాస్థలులతో సిద్ధరసాపగాశ్రేణితోడ
దివ్యలోకాప్సరఃస్త్రీకదంబముతోడఁ గామధుగ్ధేనుసంఘములతోడ
దివ్యౌషధీలతాదీపమాలికలతో సకలర్తుసన్నివేశంబుతోడ
తే. మదనవైరికి గారాపుమామ యైన, మంచుగుబ్బలిఱేనిసీమాంచలమున
దేవతామునిసేవ్య మై తేజరిల్లు, ధర్మసంజీవనము దేవదారువనము. 27

క. అందు వసియించుసంయమి, సందోహము పంచబాణసదృశము లీలా
సౌందర్యకళానిర్జిత, బృందారకసతులు వారిబింబాధరలున్. 28

సీ. జిలుఁగైనకనకంపుఁజీనాంబరముకొంగు పాలిండ్లబింకంబు బయలుపఱప
భ్రమరకంబులఁ జుట్టు ప్రస్వేదకణములు నొసలికస్తురిబొట్టు నూలుకొలుప
దరవిశ్లథం బైనధమ్మిల్లభారంబు చిమ్మచీఁకటులకుఁ జిట్టమిడువఁ
దరళహాటకరత్నతాటంకదీప్తులు చెక్కుటద్దములపై జీరువాఱ
తే. బసిఁడికుండల నిర్ఝరాంభస్సుఁ దెచ్చి, పోయఁ గంకణనిక్వాణములు సెలంగఁ
గన్యలతలకు మునికన్యకాకదంబ,మభిమతం బైనయప్పావనాశ్రమమున. 29

క. జ్యోతిష్టోమాదిముఖ, త్రేతానలపుణ్యధూమరేఖావృతగం
ధాతిరయం బడఁగించుం, జాతకసంఘము తదీయపర్యంతమునన్. 30

ఉ. సమ్మదలీలతోఁ జదువు సామము లేదును గండుఁగోయిలల్
తుమ్మెద లాలపించుఁ బరితోషమునం బ్రణవాక్షరంబులన్
సమ్మతిఁ బ్రస్తవించు శుకశారిక లాగమభాషితంబులన్
నెమ్మదిఁ జెప్పు శాస్త్రముల నీలగళంబులు తద్వనంబునన్. 31

శా. కాముం జేరికిఁ గోక క్రోధము నహంకారంబు లోభంబు నీ
ర్ష్యామాత్సర్యమదావలేపకుహనారాగంబులం జేర నీ
కాముష్యాయణు లై ప్రశాంతమతు లై యయ్యాశ్రమాంతంబులన్
నేమం బొప్పఁగ సంచరింతురు మునుల్ నీవారముష్టింపచుల్. 32

శా. ఆనందంబునఁ దృష్టపుచ్ఛములు పెల్లార్చుచున్ లేఁగ ల
క్కానన్ గోకులగోష్ఠదేశముల జంఘాలాఘవం బొప్ప హో
మానుష్ఠానవిధిప్రకారపరతంత్రాత్మప్రసూకామధు
గ్ధేనోదన్యసుధాప్రవాహలహరీతృప్తాంతరంగంబు లై. 33

శా. ఆయావేళల మౌనిభార్యలు గృహవ్యాపారలీలాభవ
త్కాయక్లేశము లుజ్జగింత్రు విలసత్కర్పూరరంభాతరు
చ్ఛాయన్ శీతలచంద్రకాంతమణిపాషాణప్రదేశంబులన్
వాయుప్రేరణఁ బచ్చకప్పురము పై వర్షింప నక్కానలోన్. 34

వ. మఱియు నత్తపోవనంబునందు. 35

క. నిలయవ్యాపారంబుల, యలపుల మేనులు చెమర్చి యపరాహ్ణమునన్
సెలయేఱులలోఁ జిల్లులు, చిలుకులు నాడుదురు మునులచిపురుంబోణుల్. 36

సీ. సెలయేటితెలినీటఁ జిఱుబంతిపసుపాడి సేనక్రొమ్ముళ్లఁ బచ్చియలు తుఱిమి
గురువిందపేరులు గుబ్బచన్నులఁ దాల్చి నెమలిపించంపుఁబుట్టములు గట్టి
పయ్యెదమాఱుగాఁ బాఱుటాకు లమర్చి చాఁదునఁ దిలకంబు సంతరించి
కంకేళిచిగురాకుఁ గర్ణపూరముఁ జేసి కుసుమపూవులధూళిఁ గురులఁ దాల్చి

తే. చెంచుఁజిగురాకుఁబోణులచేతలెల్ల, నభినయింతురు పర్ణశాలాంతరములఁ
దండ్రు లెందేనిఁ జనునప్డు తల్లులెదుర, గారవము సేయ మునికన్యకాజనంబు. 37

సీ. నిర్ఝరాంభఃకేళి నీలకంఠాంగనా తాండవాడంబరదర్శనంబు
పుష్పాపచాయంబు పూర్ణిమాతిథినిశాచంద్రోదయారంభసంభ్రమంబు
ప్రసవకందుకలీల బాలప్రవాళాచ్ఛగిరినదీసైకతక్రీడనంబు
పాంచాలికారక్తి కాంచనకుంభాంబుపూరకల్పితలతాపోషణంబు

తే. లతిథిపూజార్థసజ్జీకృతార్ఘ్యపాద్య, సలిలమధుపర్కలాజకుశప్రవాళ
గంధపుష్పాక్షతాదిప్రగల్భనములు, ప్రత్యహాకృత్యములు మౌనిబాలికలకు. 38

వ. మఱియు నద్దేవదారువనంబునందు మునులవ్రతభంగంబు సేయంబూని యేతెంచిన పదునాల్గుజాతులయప్సరస్స్త్రీకదంబంబులు ప్రతిజాతి కొక్కొక్కవాడ యేర్పడ నానాసంకేతసన్నివేశంబులై తప్పకుండు మార్తాండమండలం బిక్షుదండంబులు మృత్యుదేవతావదనగహ్వరంబు నారాయణోరుకాండం బగ్నిజ్వాలాజాలంబు శంబరారాతిచెఱకువిల్లు ముక్కంటినొసలిచిచ్చుఱకన్ను గంధర్వవంశద్వయం బాదిగా బహువిధాన్వయంబుల నుత్పన్నంబు లగుటం జేసి తమతమయుత్పత్తిలాంఛనంబులును, సౌభాగ్యధ్వజపతాకాపటలంబులుం దేటపడఁ బ్రతిభవనభిత్తిభాగంబునం జిత్రించినచిత్తరువులయందుం గోరకితనేత్రత్రిభాగుండై కుసుమకంకపత్రంబుల వంక లొత్తుచు రతీదేవివృత్తస్తనంబులమీఁద నత్తమిల్లినయున్మత్తచిత్తభవువిక్రమ సంపత్తిప్రకారంబును, బట్టపగలు యోజనగంధ యనుగంధగజగమనవట్టువ చనుంగవ సూచి తొట్రుపడువసిష్ఠపౌత్రుని దృష్టిప్రియత్వంబును, నాచార్యభార్య యగుతారాదేవిమీఁదఁ దారకారాజు పఱపుచీటంబు వాటంబు సేయుం లలితకటా

క్షపీక్షావిక్షేపమ్ములును, ధృతిమాలి మాలినీసైకతంబున నేకతంబునం గురువిందపాద లోవేలుపులంజియకెంజిగురు చవి సూచినకుశికనందనురాగావేశంబును, గుసుమ కోదండజయడిండిమం బగువిభాండకసుతునివనితామండలాసక్తియు, బృందావనంబునందు ముకుందుం డొనరించినసందవ్రజవధూవిహారాడంబరంబును, నంబురుహసూతి యూఁడుపట్టిం బట్టుకొనినపట్టునుం, బురుహూతుండు గౌతమకళత్రంబు మీఁదం గల్పించినచీఁకటితప్పును జూఁ జూపఱకుఁజిత్తంబు లువ్విళ్లూర, వేఱవేఱ వసియించియుండునచ్చేడియలలో విబుధమత్తకాశినీజనోత్తమ యగుతిలోత్తమయు వశీకృతకుసుమనారాచ యగు ప్రమ్లోదయు నలకూబరనఖాంకరేఖాంకితస్తనకుంభ యగురంభయుం గుణపేశి యగుసుకేశియుఁ గలమంజుఘోష యగుమంజుఘోషయు శృంగారరసరాశి యగునూర్వశియు రూపానురూపస్థాసక యగుమేనకయుఁ గలికి చూపుల హేలాసందర్శితమేఖలాకలాపంబు లగువ్యాపారంబుల హాటకతులాకోటి ఝుళఝుళత్కారమందరంబు లగుమందరగమనంబుల వికస్వరకపోలఫలకంబులగు మొలక నవ్వుల నమృతరసరూపంబు లగునాలాపంబులఁ ద్రిభువనంబులు వశీకరింతు రట్టిదేవదారువనంబునందు. 39

సీ. నందికేశ్వరు నొక్కనవశాద్వలంబున హరితాంకురములు మేయంగఁ బనిచి
ప్రమథుల నొక్కసరస్సమీపంబున లింగార్చనంబుఁ జెల్లింప నునిచి
భూతజాతము నొక్కపులినస్థలంబున నాత్మేచ్ఛ నుండంగ ననుమతించి
మాత లేడ్వురు నొక్కమణికందరంబున విశ్రామ ముండంగ వెరవుచేసి
తే. పసిఁడికొప్పెర లాతంబుఁ బచ్చకోల, జోగపట్టియ కకపాల జోలిసంచి
కలికకాటుకగీర్బొట్టు పలుగుపేరు, జాతిగాఁ దాల్చి నెఱమిండజంగమగుచు. 40

వ. భిక్షాటనంబునకుం జొచ్చె నప్పు డవ్వేశవాటంబునందు. 41

శా. ప్రాలేయాచలకన్యకాధిపతికిం బ్రమ్లోచ మోదాఫల
స్థాలీపూపఘృతాన్వితంబుగఁ గడుందోరంబు బిచ్చంబుఁ గెం
గేలం బెట్టె నఖాంకురద్యుతులతోఁ గీల్కొంచు మాణిక్యము
ద్రాలంకారమయూఖకందళదళవ్యాపారమే పారఁగన్. 42

తే. రంభ రంభామ్రఫలసమగ్రంబుగాఁగ, నమృతదివ్యాన్నభిక్ష కామారి కొసఁగె
రాపుఁజన్నులనడుమ రారాజుపట్టి, పట్టి యెత్తిననఖరేఖ బయలుపడఁగ. 43

సీ. కనకనూపురరణత్కారనిక్వాణంబురవలి మెట్టియలతో రాయిడింప
రవయుంగరంబులరత్నాలదీప్తులు వాలారుగోళ్లపై జీలువాఱ
గుదురునిండినమించుగుబ్బచన్నులమీఁద ముత్యాలహారంబు మురువు సూపఁ
గంపించుబంగారుఁగమ్మల క్రొమ్మించు నిద్దంపుఁజెక్కుల నీడ సూప

తే. నెదురుగా నల్ల నేతెంచి హేమపాత్ర, నాజ్యమధుశర్కరాఫలాద్యర్పితముగ
మదనవైరికి నర్పించె మంజుఘోష, యమృతదివ్యాన్నపాయసాహారభిక్ష. 44

శా. అక్షయ్యంబుగ దివ్యమాధుకరభిక్షాన్నంబు వడ్డించెఁ దా
గోక్షీరంబులతోడ శర్కరలతోఁ గ్రొన్నేతితోఁ దేనెతో
ద్రాక్షాదాడిమచూతపాకములతో దాక్షాయణీభర్తకున్
జక్షూరాగ మెలర్పఁగా హరిణి విశ్వాసంబుతో ముంగిటన్. 45

ఉ. అల్లనఁ జేర వచ్చి ధవళాన్నముఁ గమ్మని యాని నేతితో
బెల్లముతోడ నాల్కడపుఁబేసముతోడను నిమ్మపండ్లతో
వల్లభుకూర్మి నెచ్చెలికి వారణవైరికి మంచుగొండరా
యల్లునికిం బినాకికిఁ బ్రియంబున నూర్వశి పెట్టె భిక్షమున్. 46

ఉ. పెట్టెఁ దిలోత్తమాప్సరస భిక్ష ప్రియంబున భూతభర్తకున్
గట్టెఁ బసిండి శర్కరలఖండముతోడ ఘృతంబుతోడఁ గ్రొం
బట్టుఁబసిండి సిబ్బిలపుఁబయ్యెదకొం గొకకొంత జాఱి చ
న్గట్టు లలాటలోచనునికన్నులు మూఁటికి విందు సేయఁగన్. 47

తే. సహజసౌజన్య సహజన్య శంకరునకుఁ, బోసఁగ వడ్డించెఁ దత్కాలపుణ్యభిక్ష
సారదోర్మూలకూలంకషంబులైన, వీఁగుఁబాలిండ్లు పయ్యెద వీడుకొలుప. 48

క. విశ్వచతుర్దశభువనా, ధీశ్వరునకు భక్తియుక్తి నెసకంబెసఁగన్
విశ్వాచి యనెడునచ్చర, శశ్వన్మధురాన్నభిక్ష సమ్మతిఁ బెట్టెన్. 49

తే. కనకనూపురమేఖలాకలకలంబు, రత్నకంకణరవములో రాయిడింప
నభవునకుఁ బెట్టె మధురదివ్యాన్నభిక్ష, చిత్తభవకీర్తిశశిరేఖ చిత్రరేఖ. 50

వ. మఱియుం దక్కలేఖాంగనలు భుజంగభూషణునకు నపాంగరంగస్థలలాస్యలంప
టంబులగు కటాక్షవీక్షణంబులతోడఁ గూడ భిక్షాహారంబులు సమర్పించిరి కందర్ప
సూదనుండునుం బ్రతిమందిరంబునం జందనకుసుమధూపదీపాద్యుపచారంబులు
గ్రహించుచు నవ్వేశవాటంబున భిక్షాటనక్రీడ సలిపి యంతం దనివిసనక కనక
గర్భకపాలపాత్రం బర్ధపూర్ణంబై కరపల్లవంబున నల్లసిల్ల నల్ల నల్లన యోగపా
దుకాయుగళంబు గల్లుగల్లున మ్రోఁగ మునిజనాశ్రమంబుఁ బ్రవేశించి మునిమం
దిరముల మోసలల నిలిచి 'భవతి భిక్షాం దేహి' యటంచు వారివాహగర్జాగంభీర
స్వరంబునఁ బలుకుచుఁ గులాంగనాజనంబు నపాంగదృక్తరంగంబులం జిఱునగవు
లిసిఱింతలువాఱఁ గనుంగొనుచు సంయమివధూపాతివ్రత్యభంగంబు తనకుం బర
మప్రయోజనంబుగాఁ గర్భోక్తిసందర్భంబుల నిజాభిలాషంబుఁ దేటపఱచుచుఁ బర్య
టింపం దొడంగిన. 51

మ. దరహాసంబుల భ్రూలతానటనచేతన్ విభ్రమప్రౌఢిమన్
బరిహాసోక్తుల భావగర్భరససంపత్తిస్ఫుటాలోకన
స్ఫురణాభంగుల మౌనికాంతలమనంబుల్చూఱలాడెన్ మహే
శ్వరుఁ డుద్దామవిలాసదారువనికావాటప్రదేశంబులన్. 52

సీ. సుబలమార్కండేయశునకమౌంజాయన మాండవ్యగోత్రసంభవులయిండ్ల
బకదాల్భ్యరైభ్యకభల్లకిజతుకర్ణకణ్వకుత్సాన్వయాగ్రణులయిండ్ల
ఘటజానుకాత్రేయకటకలాపసుమిత్రహారివక్త్రమునివంశధరులయిండ్ల
వాయుభక్షకభార్గవవ్యాసజైమినిశుకకపిలకులప్రసూతులిండ్లఁ
తే. బుణ్యగృహిణులఁ బతిభక్తిపూర్ణమతుల, భాగ్యసంపన్నలను బుత్రపౌత్రవతుల
సతుల ముత్తైదువుల నిర్విశంకవృత్తి, రజనికరఖండమౌళి విరాళి గొలిపె. 53

వ. ఇట్లు ప్రతిగృహంబున భిక్షాటనంబు సేయుచు మహోక్షలాంఛనుఁడు వాంఛానుకూలప్రకారంబునం జోరరతవ్యాపారపారాయణుండై మగలకన్ను మొఱంగి సంధ్యాసమయంబుల ననుష్ఠానార్థంబు పురుషులు సమిత్కుశఫలాహరణార్థం బెందేనిం జనినయడరు వేచి శపథశతక్షతోష్ఠంబును నిరుద్ధనిశ్వాసోత్సాహంబును నివారితోల్లాసంబును నిమేషమాత్రసాధ్యంబును నిబిరీసభయకంపంబు నైనసంభోగంబు లభిలషించు నారంభోరువులమనంబు లెఱింగి సంకేతస్థానకేళికలను నికుంజక్రోడసంవేశక్రీడలను వాతదూతీపరామర్శంబులను భ్రూలతాదేశంబులను నపాంగరంగస్థలాస్యలంపటకటాక్షవీక్షావిక్షేపంబులను మందహాసకందళితపరిస్పందంబులఁ గందర్పపరబ్రహ్మానందం బనుభవింపంజేసి మిసిమింతుండునుంగాక దేవదారు కాంతారమధ్యంబున. 54

సీ. మువ్వన్నెపులితోలు మొలదిండుగాఁ గట్టి కర్కోటకాహి బాగగ బిగించి
చిలువపోఁగులను క్రేల్చెవులఁ గీలనచేసి వలరాచనీరు మైఁ గలయ నలఁది
చిన్నారిపొన్నారిశిశిరాంశుఁ దలఁదాల్చి కొనగోటిజత లేడికొదమఁ బూని
పచ్చియేనికతోలుపచ్చడంబు ధరించి గిలుకుమువ్వలకోలఁ గేలఁ బట్టి
తే. పసిఁడిజలపోసనముతోడ నెసకమెసఁగు, బిసరుహానుపుఱియకప్పెర ధరించి
పెద్దనడివీధి నిలుచుండి భిక్ష యడుగు, నాశ్రమంబునయందు ఖట్వాంగపాణి. 55

వ. ఇవ్విధంబున మన్మథమథనుండు మదనోన్మాదంబునం గన్నుగానక మునికళత్రంబుల పాతివ్రత్యంబులు పొలిపుచ్చుచు విచ్చలవిడిఁ జరియింపం బూనిన నిలింపమానివ్రాతంబు వారివారికి నెఱింగి గుజగుజవోవుచు వంచనంబు ప్రకాశింపంజాలక లోలోన యడంచుకొని యుండుచుండ నప్పాటం బ్రతిభవనంబునఁ బొటిల్లు చీఁకటితప్పు

కప్పిపుచ్చ వెరపుపడకుండునట్లుగాఁ బ్రకాశించినఁ గట్టాయితంబై యందఱు నా
జెగజెట్టివేల్పు జేనిం బట్టుకొనువారై చుట్టుముట్టిన. 56

క. ముసిముసినవ్వులు నవ్వుచు, మిసిమింతుఁడు గాక యొక్కమిఱుత నిలిచి య
క్కుసుమశరహరుఁడు తపసులు, కసమసఁ దనుఁబట్టుకొనఁగఁ గడగినఁ బెలుచన్. 57

* * * * * * *
* * * * * * *
* * * * * * *
* * * * * * 58

ఆశ్వాసాంతము.

శా. శ్రీమద్దక్షిణకాశికాపురమహాశ్రీకాళహస్తీశ్వర
ప్రేమాత్మోద్భవ కాలభైరవకృపాశ్రీ వర్ధితైశ్వర్య! యు
ద్దామప్రాభవ! దానవైభవకళాధౌరేయ! హేమాచల
స్థేమా! వీరకుమారగిర్యధిపలక్ష్మీభోగభాగోచితా! 59

క. కావేరీవల్లభ! సం, భావితబుధలోక! సమరఫల్గున! ధరణీ
దేవార్చనాపరాయణ, కోవిద! తిరుకచ్చినంబికులజలధిశశీ! 60

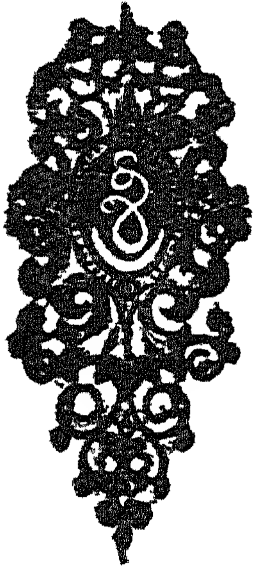
మాలిని. మృగమదఘనసారోన్మేలనాసంప్రయోగ
ప్రగుణితహిమపాతప్రౌఢకేళీవిహారా!
యగురుఘుసృణపంకవ్యాప్తిగంధాంబుగంధ
స్థగితదిగవకాశా! దానవిద్యానిధీశా! 61

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్త్ర మారయామాత్యపుత్త్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ

పంచమాశ్వాసము.

షష్ఠాశ్వాసము.

వటుకనాథభైరవ
దేవశ్రీపాదపద్మదృఢతరభక్తీ !
దేవబ్రాహ్మణసేవక
దేవప్రభుతనయ ! యవచిదేవయతిప్పా ! 1

వ. ఆకర్ణింపుము. 2

ఉ. హేమనగంబుమీఁద దివిజేంద్రులు గొల్వ మహావిశుద్ధము
క్తామణిరత్నసంఘటితకాంచనగండశిలాతలంబునన్
హైమవతీసహాయుఁ డయి యర్ధశశాంకధరుండు దేవతా
గ్రామణి నీలకంఠుఁడు సుఖంబునఁ దాఁ గొలువుండె నర్మిలిన్. 3

వ. అప్పుడు పార్వతీదేవి మహాదేవునియింగితం బెఱింగి యి ట్లనియె. 4

తే. అభవ ! నీకంఠమూలంబునందుఁ దెలిసి, కానయ్యెడు నిదియేమి కప్పు సెప్పు
మఖిలలోకవిలోచనాహ్లాదకలన, కందమై యంద మయ్యె శృంగారరేఖ. 5

తే. ఆనతిమ్ము మహాదేవ! యభవ! నీదు, కంఠమూలము నలుపైనకారణంబు
నన్ను మన్నించి యాకారణంబు నాకు, నానతీఁ దగు నీకు లోకాభివంద్య. 6

వ. అనిన విని శంభుండు శాంభవి కి ట్లనియె. 7

మ. మును జంభాసురబాహువిక్రమకళాముద్రావిభాభాసురున్
ఘనదంభోళినిశాతహేతినిహతిన్ ఖండించి యాఖండలుం
డనుమోదంబున దేవతల్ గొలువఁగా నైరావణారూఢుఁ డై
ఘనమార్గంబున వచ్చె నాకమునకున్ గర్వం బఖర్వంబుగన్. 8

క. ఆవేళను గంధర్వులు, కైవారపదానుసారకమనీయముగాఁ
బ్రావేశికధ్రువాగా, నావళులం బరిఢవించి రంచితలీలన్. 9

ఉ. క్రచ్చలఁ బారిజాతలతికావనదేవత జంభవైరిపై
మచ్చికఁ గూర్పఁగా నవసుమప్రకరంబుల వేల్పుటేటిలో
విచ్చినపైఁడితామరల వెంబడి వచ్చినకమ్మగాడ్పులన్
మెచ్చులరీతిఁ గోకిలసమీరణ దీవన లిచ్చె నొప్పుగన్. 10

క. మందాకినీతరంగము, లాందోళము నందఁ జేయఁ జల్లల్లన సం
క్రందనునిమీఁదఁ బొలసెను, మందారలతావనాంతమందానిలముల్. 11

తే. దేవతాభర్త యమరావతీపురంబుఁ, జేరఁ జనుదెంచె వేల్పులు చేరి కొలువ
భ్రాజదైరావణానేకపప్రచార, తరళమాణిక్యకుండలాభరణుఁ డగుచు. 12

వ. అయ్యవసరంబున. 13

శా. గీర్వాణాధిపుచెంగట న్నిలిచె నక్షీణప్రభావాధికాం
తర్వాణిస్తుతవాగ్విలాసుఁడు కృతద్వంద్వవ్యుదాసుండు చి
న్నిర్వాహస్థిరయోగవైభవకథానిత్యోదయోల్లాసుఁ డ
ద్దూర్వాసుండు ప్రసూనమాల్యరుచిమద్దోఃపద్మవిన్యాసుఁ డై. 14

తే. తనకుఁ బ్రమ్లోచ యనుదేవతాపురంధ్రి, పావడముఁ జేసెనెద్దాని భయముతోడ
నట్టితనపారిజాతమాల్యంబు హరికి, దర్శనం బిచ్చె దీవించి తాపసుండు. 15

వ. ఇట్లు దూర్వాసుం డాశీర్వాదపూర్వకంబుగా నొసంగినకుమారపారిజాతమాల్యం బహల్యాజారుం డగుశునాసీరుండు దుర్వారవిజయగర్వాటోపంబునం గన్ను గానక పట్టితాలంకారతాటంకితలలాటం బగునైరావణకరటికుంభపీఠంబుపై నలవోక యుంబోలె వైచె వైచిన నమ్మదాంధగంధసింధురంబు వసుంధరాభరణశుండం బగు తుండంబెత్తి సున్ని యప్పువ్వుదండఁ గ్రమ్మునఁ గ్రమ్మఱించి విసరి కేసరంబులు వీసర వోవ మకరందంబు చిందఁ బొరలు విఱుగం బుప్పొడి సడలం గపోలభిత్తిభాగంబు మొత్తియున్మత్తమధుపంబుల రేఁచి యుప్పరంబునం ద్రిప్పి చెందిరంబు ధూళిఁ దూలించి యందంద కొంతతడవు వినోదించె నప్పువ్వుదండ వాస్తోష్పతి పట్టినయేనుంగువలన నిట్టు నట్టునుం బడి కువిటుచేతం బడినపూఁబోఁడిపోలిక, బెబ్బులివాతం బడినహరిణిచందంబునఁ బ్రమత్తునికైవస మగురాజ్యలక్ష్మివిధంబున విడివడియు డస్సియుఁ గ్రుస్సియు నొగిలియుఁ బగిలియు దీనదశకు వచ్చినం గనుంగొని. 16

మ. వికటభ్రూకుటిఫాలభాగుఁడును బ్రస్వేదాంబుపూర్ణాఖిలాం
గకుఁడుం బాటలగండమండలుఁడు నై కల్పాంతసంహారరు
ద్రకఠోరాకృతి దుర్నిరీక్షుఁ డగుచున్ ఘట్టించి దూర్వాసుఁ డు
గ్రకటాక్షంబున నింద్రుఁ జూచి పలికెన్ గాఢాగ్రహవ్యగ్రతన్. 17

క. ఓరి మదాంధ! యహల్యా, జార! త్రిలోకాధిరాజ్యజాత మగునహం
కారంబా యిది మమ్ముఁ, జీరికిఁ గైకొనక యిట్లు సేయుట యెల్లన్. 18

తే. ఏను దీవించి చేయెత్తి యిచ్చినట్టి, పుష్పమాలిక నొదలఁ బూనవైతి
హస్తిచేతికి నిచ్చితి వంతఁబోక, దండనార్హంబె యిప్పువ్వుదండ నీకు. 19

క. క్రోధం బితరులకుఁ దపో, బాధక మగుఁ గాని నాతపంబున కది యు

ద్బోధకమ సలిల మగ్నికి, బాధకమై వైద్యుతాగ్నిఁ బ్రభవించుగతిన్. 20

క. సీకనులకు నిది మాల్యం, బోకుధరవిరోధి! యింతనుండియు నిట నీ
నాకం బఖిలంబున ని, శ్శ్రీకం బగుఁ గాక నీవిజృంభణ మణఁగన్. 21

ఉ. నన్నుఁ దిరస్కరించితి మనంబున నించుక భీతిలేక వే
గన్నులఁ గాన వైతి మదగర్వవికారదురాగ్రహైకసం
పన్నని రాజ్యలక్ష్మికి నపాయము గల్గక యుండు నెట్లు నీ
యన్నియుఁ వస్తుజాతములు నంబుధిలోఁబడుఁగాత లక్ష్మితోన్. 22

క. ఎచ్చోట నుండు నిందిర, యచ్చోటనె యుండు సత్పదార్థంబులు నీ
యుచ్చైశ్శ్రవ మైరావణ, మచ్చర లమరద్రుమంబు లంభోధిఁ బడున్. 23

తే. అమృతకుంభంబు పడుఁగాక యబ్ధియందుఁ, గామధేనువు పడుఁగాక కంధియందుఁ
దారకాధీశ్వరుండుఁ జింతామణియును, గూడ దుగ్ధాంబునిధిలోనఁ గూలుగాత. 24

వ. అని పల్కి దూర్వాసుండు చూడంజూడ నంతర్ధానంబు సేసిన. 25

క. యతిపతిశాపాక్షరములు, శతమఖున కసహ్యహృదయశల్యము లయ్యెన్
మతిఁ దలఁపఁ బూజ్యపూజా, వ్యతిక్రమము సర్వకార్యహర మగుఁ గాదే. 26

తే. మానిశాపాగ్నిదందహ్యమానుఁ డగుచు, విన్ననైన మొగంబుతో వీడు సొచ్చెఁ
బాకశాసనుఁ డఖిలదిక్పాలకులును, దైన్యవైవర్ణ్యవంతులై తన్నుఁ గొలువ. 27

వ. అంతం గొంత కాలంబునకు. 28

సీ. రంభాదు లగునప్సరస్సరోజాక్షులు పదునాల్గుజాతులు పడిరి వార్ధి
సంతానతరుపారిజాతాదికుజములు మున్నీటినీటిలో మునిఁగిపోయె
నైరావణమ్ముఁ జింతారత్నముం గూలె నుచ్చైశ్శ్రవంబుతో నుదధిలోనఁ
గామదుగ్ధేనువుఁ గాదంబరియుఁ దాను నమృతకుంభంబుతో నబ్ధిఁ బడియె

తే. నిమ్మహావస్తువులఁ గూడి యిందురేఖ, మున్నుగా దుగ్ధమయమహాంభోధిఁ జొచ్చె
బ్రహ్మమునిఘోరశాపప్రభావయుక్తిఁ, బ్రథమదిక్పాలు త్రైలోక్యభవ్యలక్ష్మి. 29

తే. దివ్యమణి లేక యప్సరస్త్రీలు లేక, యమృతకుంభాదు లగుపదార్థములు లేక
యొక్కవడియుండె బహుకాల మొప్పుదఱిగి, విగతలక్ష్మీవిలాసుఁడై వేల్పుఱేఁడు.

చ. అమృతముఁ గల్పవృక్షనివహంబును లేనిసుధారసాశన
త్వమున నశోకవల్కపరిధానతయుం గలవేల్పు పెద్దతా
నముచినిషూదనాదులు మనంబున నొందిరి ఖేదమోదదుః
ఖము గుడువంగ నోగిరము గట్టఁగఁ బుట్టముఁ బుట్టకుండుటన్. 31

వ. ఇవ్విధంబున బృందారకు లిందిరావ్యపాయంబున నపారదారిద్ర్యాంధకారమగ్నులై నగ్నాటులుం బోలి భయంపడి లేటమొగంబు వడి హాటకగర్భుపాలికిం బురందరుండు

ముందఱగాఁ జని మునిశాపయుక్తి మూఁడులోకంబులరాచసిరి యబ్ధిలో మునింగిన భంగి లేటతెల్లంబుగఁ దెలియంబఱచిన నానలినాసనుండు వెన్నునిం గూర్చుకొని మాసమీపమ్మునకు వచ్చి మ మ్మిట్లు సన్నుతించె. 32

క. జయ పార్వతీమనోహర! జయ పరమానంద! జయ నిశాకరమాళీ!
జయ భూమిసలిలపావక, వియదనలార్కేందుహోతృవిలసితమూర్తీ! 33

క. త్రిభువనభువనారంభా, రభటీసంరంభమూలరత్నస్తంభా!
యభినవహిమకరరేఖా, శుభికాలంకారధామశోభితమకుటా! 34

క. దివసావసానసంధ్యా, నవపరమానందనందినాందీనాథ
వ్యవహారరఘుంక్రియావధి, వివిధమహాతాండవైకవిద్యాభిరతా! 35

క. తరుణహిమకిరణరేఖా, భరణా! సురనికరమకుటభాసురరత్న
స్ఫురణాపరిచయరంజితచరణా! నిరుపాధికాభిసంప్రతికరుణా. 36

తే. అజర!యవ్యయ!యనపాయ!యప్రమేయ!,యాద్య!యనవద్య!వేదవిద్యాభివంద్య!
నిర్మలాకార! నిర్ద్వంద్వ! నిరుపమాన!, నిత్య! నిజభక్తవైకుంఠ! నీలకంఠ. 37

వ. అని యనేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతింప ననుకంపాపరాధీనుఁడ నగునే ని ట్లంటి. 38

తే. అబ్ధి మథియింపవలయుం నీయవసరమున, నమృతలక్ష్మీప్రధానమహాపదార్థ
సముదయంబులు లేకున్న జగము లెల్ల, విన్నఁబోయిన పతిదీనవృత్తి నొందె. 39

సీ. ఆరసాతలమగ్న మయ్యు మునుంగని మందరాద్రీంద్రంబు మంథయష్టి
సర్వసర్వంసహాసంభృతిప్రవణుండు దందశూకస్వామి తరువుఁద్రాడు
చరమాంగపీఠికాస్థాపితశేషుండు కితవకచ్ఛపరాజు క్రిందిమట్టు
నింద్రాదిసురలు బలీంద్రాదిదనుజులు దర్పదుర్వారులై త్రచ్చువార

తే. లేను బ్రహ్మయు హరియును నింత నంత, నుండువారము కార్యప్రయోగరక్ష
నీవిధంబున దుగ్ధాబ్ధి యేచి తరువ, వివిధసద్వస్తులుం బ్రభవింపఁ గలవు. 40

వ. ఇట్టిమహాప్రారంభంబునకుం దగినసాధనసామగ్రి యిది. శేషుండును గమఠపతియును నశేషభువనభారంబునకుం దగినవారి నియోగించి వచ్చునది. యచ్యుతుండు సురాసురులం గూర్చుకొని మందరాచలంబు పెఱికితెచ్చునది. యేనును బితామహుండును మున్నాడి పాలమున్నీటిదరికిం జేరి యుండువారము. ఇదియ నిశ్చయంబని యే నంతర్ధానంబుఁ జేసితి. జలజాసనుండును మదాదేశంబున దుగ్ధాబ్ధితీరంబుఁ జేరె. జనార్దనుండును దేవదానవసేనాసమేతుండై దిక్పాలురుఁ గూడ రాఁ బఱచి మదిశాముఖుండై చనువాఁడు ముందర. 41

శా. కాంచె న్మందరశైలముణ్ మృదుతటీగండోపలశ్రేణికా
చంచన్నిర్ఝరవేణికాఘుమఘుమస్ఫాయద్దిశాగోళముణ్

బంచాస్యస్ఫుటకంఠనాళనినదప్రధ్వస్తశుండాలముల్
సంచారాలసకిన్నరీశతలతాసంఛన్నహింతాలమున్. 42

వ. చనుదెంచి యప్పాంచజన్యధరుండు జంభారిప్రముఖు లగుదివిజవరుల నెడ గలు
గం దొలంగ నియమించి. 43

సీ. కటిమండలంబునఁ గనకంపునుఁజేల దృఢముగా బిగియించి దిండుగట్టి
కట్టాయితం బైనకంఠహుంకారంబు గావించె దిక్కులు గ్రక్కదలఁగ
సమధికావష్టంభసంరంభజృంభణ సమకూర్చె నిజభుజాస్తంభమునకుఁ
బాదాభిఘట్టనఁ బార్శ్వదేశంబుల నదలించి ధాత్రి గ్రక్కదలఁ జేసి

తే. పట్టెఁ గదలించె నసియార్చెఁ బాఁతగల్చె, నెత్తె వక్షస్స్థలంబున నెఱియ నొత్తెఁ
దోయజాక్షుండు లోకైకదుర్ధరుండు, దాల్చె నవలీల నిట్లు మందరనగంబు. 44

సీ. అంగదాభరణంబులందుఁ గీలించిన వజ్రాలకీలన వదలకుండ
వక్షస్స్థలంబున వైచిననవకంపుఁ దులసిదండకు వాడు దోఁపకుండఁ
గడు నొప్పఁ దీర్చినకస్తూరితిలకంబు చెమటబిందులచేతఁ జెదరకుండ
నెట్టెంబు సుట్టిన నెమ్మి పించముదండ కొనలేక యొక్కింత గుదియకుండ

తే. శ్రవణకల్హారముకుళంబు జాఱకుండ, విరులకీల్కొప్పు వదలి కైపెక్కకుండ
నెత్తె శృంగారకంతుకం బెత్తినట్లు, కైటభారాతి మందరక్ష్మాధరంబు. 45

శా. గోలాంగూలకులంబు లాకులపడెన్ ఘోషించె శార్దూలముల్
జాలింబొందె లులాయముల్ సుడిగొనెన్ సారంగముల్ విచ్చె లేఁ
గోలంబుల్ బెదరెం జమూరుగణ మాక్రోశించెఁ బంచాస్యముల్
తాలాంకావరజుండు మందరమహాధాత్రీధరం బెత్తినన్. 46

తే. ఏడు పాతాళములును గగ్గోడువడియెఁ, బెల్లగించి మహీధ్రంబు పెఱికినప్పు
డిందిరాభర్త గిరిమీఁది కెత్తినపుడు, గ్రక్కదల సాగె బ్రహ్మాండకర్పరంబు. 47

తే. ధాత్రి నాఁడు వరాహావతారవేళ, నేకదంష్ట్రాగ్రమున ధరియించినట్టి
తోయజాక్షుండు బాహాచతుష్టయమున, మాటమాత్రనె మోయఁడే మందరాద్రి.

తే. మందరాద్రిని మోయించి మాధవుండు, పట్టి తెప్పించె నిర్జరప్రతతిచేత
నసురయూథంబుచేత దుగ్ధాబ్ధిదరికి, నబ్జగర్భుండు నేనును నభినుతింప. 49

వ. అనంతరంబ నేనును హరిహిరణ్యగర్భులుం గార్యభారధురంధరులమై ప్రవర్తింపం
బురందరాదిసురలు జలంధరాదిరాక్షసులును సముద్రమథనంబునకుం బ్రారంభించిరి.

తే. అఖిలకార్యసమారంభణాదులందుఁ, బూజనీయుండు గావున బుద్ధిఁ దలఁచి
విఘ్ననాయకు నంభోధివేలమీఁద, సురలు నసురులుఁ గొల్చిరి పరమభక్తి. 51

శా. క్షీరాంభోనిధి సైకతస్థలమున న్సింహాసనారూఢుఁగా
హేరంబు న్హారనందనున్నిలిపి ప్రత్యేకంబ దేవాసురుల్
గారామారఁగ నాచరించి రభిషేకం బుల్లసద్గంధక
స్తూరీసౌరభవాసితంబుల నదీతోయంబులం దోఁగఁగన్. 52

క. అభిషేకానంతరమున, నిభరాజాస్యునకుఁ గట్ట నిచ్చిరి యదితి
ప్రభవులును దితితనూజులు, నభినవదివ్యాంబరములు నాభరణములున్. 53

తే. కుంకుమాగురుమృగనాభిపంకములను, గంధకర్పూరనీహారకర్దమముల
నలఁది రమరాసురులు భక్తి యతిశయిల్ల, భవునిపట్టికిఁ బసిఁడికుంభములఁ బట్టి. 54

సీ. ఉండ్రాలు నూఁబిండి పుండ్రేక్షులుం దేనె యనఁటిపండ్లుం బూరియలు ఘృతంబుఁ
బెసరుఁబప్పును బాలుఁ బెరు గోగిరంబులుఁ బాయసాన్నంబులుఁ బానకములు
నాళికేరంపుబొండాలు మీఁగడయును నవదధిపిండఖండా ల్గుడుములు
లడ్డువంబులు చక్కిలాలు మోరుండలు ఖండంబు చలిమిడి మండపప్పు
తే. లాదిగా భక్ష్యచోష్యలేహ్యాదు లైన, బహుపదార్థంబు లర్పించి ప్రణతు లైరి
వేలుపులు రాక్షసులును నావిఘ్నపతికి, దుగ్ధపాథోధిమంథనోద్యోగవేళ. 55

వ. ఇట్లు షోడశోపచారంబులం బూజించి దేవాసురులు విఘ్ననాయకు నిట్లని స్తుతి
యించిరి. 56

దండకము. జయజయ జగదేకరక్షామణీ ! దేవచూడామణిశ్రేణిశోణప్రభాజాలసుస్మేర
పాదారవిందా!ముకుందప్రియా! యిందుధారీ ! కటస్యందిదానాంబుధారాధునీధోర
ణీగాహకౌతూహలాయత్తమత్తద్విరేఫాంగనాగా సగీతరంగీకృతస్వాంత ! దంతా
వళాస్యా ! నమస్యా ! త్రిలోకైకవశ్యా ! యవశ్యాయశైలాత్మజాధర్మసంతాన !
సంతానకల్పద్రుపుష్పావతంసా ! యసారోరుసంసారమాయాంధకారాహృతిప్రక్రి
యా భాస్కరా ! కోటిభాస్వన్నిరాఘాటదేహప్రభాభాస్వరా! దేవ! హేరంబ!
లంబోదరా!యేకదంతా! మహాకాయ! సంతప్తకార్తస్వరాభా! విశాలాక్ష! మౌంజీ
ధరా! నాగయజ్ఞోపవీతా! సమన్వీతకృష్ణాజినా! యాఖువాహా! కుఠారాయుధా!
విఘ్నరాజా! గణాధ్యక్ష! కారుణ్యలీలాకటాక్షంబునన్ మమ్మువీక్షించి రక్షింపుమీ
క్షీరవారాశి నీ మందరక్ష్మాధరస్వామి కవ్వంబుగా నీభుజంగాధినాథుండు సూత్రం
బుగాఁ గచ్ఛపాధీశుఁ డాధారపీఠంబుగా సర్వదివ్యౌషధీవల్లులన్వైచి నానాపదా
ర్థంబు లన్వేన్నలం బంచుకోఁగోరి యున్నార మికార్య మేవిఘ్నముం బొందకుం
డంగ నేవిక్రియం జెంద కిష్టార్థసంసిద్ధులం గైకొనుం గాక నీయాజ్ఞ సర్వేశ!సర్వాత్మ
కా!నిర్వికల్పా!నిరీహా! నిరాతంక! నిశ్శంక!యోంకారమూర్తీ! నమస్తేనమస్తే నమః.

క. అని నిర్జరులును దైత్యులు, వననిధిమథనాదియందు వారణవక్త్రుం
గొనియాడి తత్ప్రసన్నతఁ, గనిరాగి సంతసము మీఱఁ గడఁక దలిర్పన్. 58

వ. కట్టాయితం బై సురాసురులు బిట్టేచి పాతాళగోళంబు క్రిందమట్టుగా నాదికమఠంబుఁ బెట్టి వాసుకిఁ దరిత్రాడుగాఁ జుట్టి తోఁకయుం శిరంబును బట్టి మందరాచలమంథానంబున దుగ్ధసింధువు మథింపం దొడంగిరి. ఘుమఘుమధ్వానంబు దిక్కూలంబిక్కటిల్లె. వారివాహవ్యూహంబులు కడ లవియఁ జదల నుదిలకొనియె. డిండీరపిండఖండంబులు బ్రహ్మాండంబునం బ్రసరించె. నంభస్తరంగంబులు దిగిభకుంభంబుల నాస్ఫాలించె. నావర్తచక్రంబులయందు గ్రహతారకానక్షత్రంబులు తిరుగుడువడియె నప్పుడు రటత్తిమితిమింగిలంబులును లంబచ్ఛంబలంబును వళద్ధూళియుఁ విరుత్కమఠంబు నుద్భ్రమద్భుజంగంబును నై గంగకుం బరిభవంబును గోదావరికి ఖేదంబును బెన్నకు విన్నఁబాటును గాళిందికి మాలిన్యంబును వేత్రవతికిఁ ద్రాసంబును విపాశకుం గ్లేశంబును శతద్రువున కుపద్రవంబును నాపాదించుచు బాడబానలంబునం దోకతోకనుడుకునీరును గలసి నఖంపచం బై సంవర్తసమయారంభంబునుంబోలె మర్యాద నతిక్రమించుచు గిరికటకపాషాణసంఘట్టనంబున నెగయు మిణుంగురులుం బోలె నంతర్మణిశలాకాశకలంబులు మీఁదికెగయ నంభోనిధానంబు మథ్యమానం బయ్యె మఱియును.

సీ. మూలాశ్మసంఘాతముల రాపిడిని జేసి కమఠంబు సుఖియించి కన్ను మోడ్చె
కటకపాషాణసంఘట్టనంబున వ్రస్సెఁ గుండలీంద్రుని వీఁపుకుప్పసంబు
సానూపలద్రోణిఝులఝులత్కారంబు దిఙ్మండలంబుల దీటుకొనియె
శిఖరకోటీశిలాశ్రేణి రారాపుల గ్రహతారకములు చూర్ణంబు లయ్యెఁ
తే. ప్రబలబలగర్వదుర్వారబహుసుపర్వ, పూర్వగీర్వాణభుజదండభూరిసార
వితతమందరమంథానవివలనముల, సలిలనిధి మారె సంరంభసంభ్రమమున. 60

వ. ఇట్లు తరువందరువ సముద్రమధ్యంబున. 61

ఉ. బుగబుగమందు గర్భజలపూరము ఘూర్ణిల బంతిగట్టి క్రొం
బొగలు తరంగసంఘములఁ బొడ్మఁగ నూష్మ జగత్త్రయంబునుం
బొగులఁగఁ జేయ నుద్దవిడిఁ బుట్టెను నల్లనిచిచ్చు మావిలేఁ
జిగురులచాయలం దెగడుజిహ్వలు గ్రోయుచు దుర్నిరీక్షమై. 62

క. వాసుకివిషభరవిషని, శ్వాసంబుల ఘట్టనముల సమధికతరమై
యీసాగరమధ్యంబున, భాసురహాలాహలంబు ప్రబలం బయ్యెన్. 63

చ. గరళమహత్తరానలశిఖానివహంబులు దూఱి పాఱినం
దరికొనియెం జగత్త్రయము తల్లడ మందిరి నెమ్మనంబులన్

సురగరుడోరగామరులు స్రుక్కఁ బితామహుఁ డంబుజాక్షుఁ డా
తురత వహించె దిక్పతులు తూలిరి ఘూర్ణిలె నేడువార్ధులున్. 64

వ. అప్పుడు సుస్థిరుండై విరూపాక్షుండు త్రైలోక్యరక్షాదక్షం బగుతనదక్షిణహస్తం బెత్తి యోడకుండుఁ డభయం బిచ్చితి నని యెంత యూఱడించిన నూఱడిలక నారాయణాదులు గన న్వేల్పులు పలాయమానపరాయణులై వెనుక మరలియుం జూడకపోవం దొడంగిన. 65

శా. హుంకారం బొనరించి యప్రతిమరౌద్రోద్రేకసంరంభని
శ్శంకాహంకృతిఁ జాఁచె నీశ్వరుఁడు హస్తంబుల్ భుజంగాధిపా
లంకారంబు నశేషలోక పరిపల్లావణ్యలక్ష్మీకలా
సంకోచావహదాహభీషణవిషజ్వాలాదిఘృష్టార్థమై. 66

క. స్తంభించి నిలిచె గరళము, శంభునిముందట యుగాంతజలధరముగతిన్
గంభీరహుంక్రియావ, ష్టంభసముజ్జృంభమాణసంరంభమునన్. 67

చ. జలధర మంతయై కరటిచందము గైకొని సూకరాకృతి
న్నిలిచి పికంబుతో దొరసి నేరెడుపండును బోలె నుండయై
కలశపయోధిమంథనముఖంబునఁ బుట్టినయమ్మహాహలా
హలము క్రమంబున న్నృపునిహస్తసరోరుహ మెక్కెఁ జుక్కగన్. 68

క, కటుక మగువిషము విషధర, కటకం బగుకేలఁ బూని కౌతూహలియై
ఘుటికాసుసిద్ధుఁడు రస, ఘుటికయునుంబోలె మృడుఁడు గుటుకున మ్రింగెన్. 69

తే. కంఠికానీలరత్నంబుకరణి నొప్పె, లలితమృగనాభిపంకంబుచెలువు దాల్చెఁ
గాలకూటవిషంబు తత్కంఠమునకు, నాభరణ మయ్యె బ్రహ్మాదు లభినుతింప. 70

వ. అప్పు డప్పరమేశ్వరు నిట్లని స్తుతియించిరి. 71

సీ. జయ విరూపాక్ష! యీశ్వర! దివ్యలోచన! జయ వజ్రహస్త! దిశానివాస!
జయ పినాకేష్వాస! శాశ్వత! నిత్య! యనిత్య! నిత్యానిత్య! నిరుపమాన!
జయ చింత్య! జయరుద్ర! జయమహాదేవ! యచింత్య! చింత్యాచింత్య! చిత్స్వరూప
జయ పాదభక్తార్తిసంహారకారణ! జయ ముకుందప్రియ! జయ గిరీశ!
తే. దివసమాసార్ధమాససద్విశ్వరూప!, కల్పయుగవత్సరాధీనకాలఖేచ
రుండ! బహురూప! చండీశ! దండపాణి!, జయ నమస్తే నమస్తే ప్రసన్నమూర్తి!72

వ. అని యనేక ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి నీలకంఠుం డనునామధేయంబు శివునికిచ్చి రిది కాలకూటోత్పత్తిప్రకారంబు. 73

ఉ. హాలహలాగ్ని దాహభయ మస్తమితం బయినం గడంకమై
వేలుపులు న్నిశాచరులు వెండియుఁ గవ్వపుఁగొండ వార్ధిలోఁ

తేలిచి గుమ్ముగుమ్మనఁగఁ ద్రిప్పఁగఁ జొచ్చిరి దానవేశ్వరుల్
వారిసహాయుఁ గాఁ గొని యవక్రభుజాబలవిక్రమంబునన్. 74

క. తరిగొండఁ దరువఁదరువన్, శరనిధిమధ్యమున నొక్కజలజము పుట్టెన్
బరిమళపరంపరలచే, సురభీకృత మయ్యె జగము సురుచిరభంగిన్. 75

వ. అయ్యష్టదళపద్మమునందు. 76

సీ. ఇరుప్రక్కియలనుండి సురసింధురంబులు పరిపూర్ణ హేమకుంభములు దాల్ప
నందంద నవనిధానాధిదేవతలును సొరిది బంగారువీచోపు లిడఁగ
జయజయధ్వనులతో సర్వదేవతలును గేలుఁదమ్ములు మౌళిఁ గీలుకొల్పఁ
బుష్పవర్షములకుఁ బ్రోది యై వినువీథి దేవదుందుభినాద మావహిల్లఁ
తే. బ్రబలి మున్నీటినడునీటఁ బొండువికచ, కమలకాంచనకర్ణికాగ్రంబునందు
బ్రహ్మాదిక్పాలవందితపాదపద్మ, పద్మ యుదయించెఁ గన్నులపండు వగుచు. 77

తే. పవడములఁ బోలు శ్రీహస్తపల్లవములు, దనర శోభిల్లు హేమపద్మము ధరించి
కలిమిచూపులపూఁబోఁడి కలశజలధి, నర్థిఁ గొలు వుండె రత్నసింహాసనమున. 78

క. జలరుహవాసిని పుట్టిన, కలితముహూర్తమున రెండుగడియలమాత్రం
జలిగురికాఁడై నిగనిగ, కలువలచెలికాఁడు పుట్టెఁ గలశపయోధిన్! 79

వ. తదనంతరంబ. 80

క. అందంద యుద్భవించెను, సందరమున నిందిరానుసంజాతములై
మందారకల్పతరుహరి, చందనసంతానపారిజాతాదు లొగిన్. 81

ఉ. అంతఁ బయోనిధానమునయం దుదయించె సరోజవాసినీ
కాంతకుఁ దోడఁబుట్టు వనఁ గాఁ గరపద్మమునం జలూకికా
సంతతియున్ హరీతకియు సాధనసంగ్రహ మై తలిర్ప ధ
న్వంతరి యెట్టిరోగములవారికి నామయసౌఖ్యకారియై. 82

తే. ఆదివైద్యుఁ డతండు దుగ్ధాబ్ధిఁ బుట్టె, నమృతపూర్ణకుంభం బొకహస్తమునను
నంబుచరమును గరకకాయయును నొకటఁ, దాల్చి సాకారమైనశాంతమయుఁడనఁగ.

వ. మఱియును. 84

క. అచ్చపువెన్నెలచాయల, మెచ్చునితనుదీప్తితోడ మేఘధ్వని పెం
పచ్చుపడఁగ సకిలించుచు, నుచ్చైశ్శ్రవ ముదధినడుమ నుదయంబయ్యెన్. 85

తే. క్షీరవారాశిలో నవతారమయ్యెఁ, దార యనుకన్యకయు నతిధవళనయన
తారకారాజబింబావదాతవదన, తారహారాదిభూషణోత్కరముతోడ. 86

శా. అయ్యంభోనిధివారిగర్భమునయం దైరావణం బుద్భవం
బయ్యెం గండతలంబునన్ దొరఁగుదానాంభఃప్రవాహంబు లెం

దొయ్యొయ్యఁ బ్రభవించి తజ్జలధినీ రుబ్బింప దిక్సంధుల
న్వియ్యం బందఁ గఠోరగర్జితమహానిర్ఘాతనిర్ఘోషముల్. 87

సీ. మధుకరంబులు పుట్టె మధుకరంబులు గావు రమణీయవేణీభరములు గాని
శశిబింబములు పుట్టె శశిబింబములు గావు మహితవక్త్రేందుబింబములు గాని
మెఱుఁగుఁదీఁగలు పుట్టె మెఱుఁగుఁదీఁగలు గావు లలితకోమలతనూలతలు గాని
చక్రవాకులు పుట్టెఁ జక్రవాకులు గావు కఠినంబు లగుచన్నుఁగవలు గాని

తే. యనఁగ మందరకందరవ్యాప్తిచలిత, వార్ధికల్లోలవీచికావర్తతతుల
నుద్భవిల్లిరి రంభాతిలోత్తమాదు, లప్సరస్త్రీలు దేవవేశ్యాజనములు. 88

క. తరిగొండఁ దరువఁదరువం, దిరుగుడువడునుదధిలోనఁ దీవ్రముగా ది
ర్ధిరఁ దిరుగుచుఁ దరఁగలవడి, దరతరమ సుపర్వసురభి దరికిం జేరెన్. 89

ఉ. అంత న్విద్రుమవల్లరీకిసలయవ్యాప్తైకశంకావహా
త్యంతస్వచ్ఛరుచిచ్ఛటల్ జలధిపై నందంద వర్తింపఁగా
స్వాంతాశాంతరభూమిభాగమున విశ్వంబుం బ్రకాశింపఁగాఁ
జింతారత్నశలాక పుట్టెను మహాక్షీరాబ్ధిమధ్యంబునన్. 90

తే. తరువఁ దరువంగ వార్ధిమధ్యంబునందు, నాగవల్లీలతాప్రతానంబు పుట్టె
సమ్మతసంసర్గమునఁ గదా యాఱునెలలు, జరగు నేయాకునకు లేనిసరసవృత్తి. 91

క. శీతలపరిమళధారా, పాతపవిత్రాయమానపవమానం బై
యాతోయధిమధ్యంబున, శ్రీతులసీవనము పుట్టె శ్రీయంశమునన్. 92

తే. కలిగె దివ్యౌషధీలతావలులశక్తిఁ, బాలమున్నీటిసిటిలోఁ బ్రథితలీల
విమలగారుడమాణిక్యవిభ్రమంబు, లభినవంబులు హరితదూర్వాంకురములు. 93

వ. ఇట్లు మహార్ణవజాతంబు లగుపదార్థంబులం గనుంగొని బ్రహ్మాదిదేవతలు హరునకు శశాంకుని హరికి లక్ష్మి నింద్రునకు నైరావణోచ్చైశ్శ్రవంబులను నిచ్చిరి. అప్సరసల నాకంబున నుండ నియమించిరి. కామధేనువును వరుణున కొప్పనంబు నేసిరి. కల్పతరుచింతామణుల నందనోద్యానంబునం బ్రతిష్ఠించిరి. దూర్వాంకురంబులు హేరంబున కవతంసంబుగా నొసంగిరి. నాగవల్లీదళంబులు భోగార్థంబుగా భూజనంబుల కిడిరి. శ్రీతులసికావనంబులును సకలతీర్థంబులకు సమాశ్రయంబుఁ గావించిరి. యనంతరంబ మందరంబును యథాస్థానంబునం బెట్టి వాసుకిం బాతాళంబున కనిచి కమఠపతిం గుస్తరించి నివాసంబులకుం బోవ నుద్యోగించి యున్నంత. 94

ఉ. అంధకకాలకేయమహిషాదులు దైత్యులు బాహుశైలద
ర్పాంధులు గూడి యొక్కమొగ మై వడిఁ దొమ్మి యొనర్చి వైద్యు ని

ర్బంధము సేసి కైకొనిరి గ్రక్కునఁ దన్మహనీయదక్షిణ
స్కంధముమీఁద నున్నమణిక్రమసుధారసహేమకుంభమున్. 95

తే. అమృతకుంభంబుఁ గైకొని యసురవరులు, వేఱ యొకచోట వేలంబు విడిసియుండి
రమరులకు నీక యప్పదార్థముఁ గడంగి, తార విభజించి భుజియించువారుఁ బోలె.

వ. అవ్విధం బెఱింగి హరవిరించులు విష్ణు రావించి గోత్రకలహంబు మాన్ప నిఖిలమా
యోపాయవిద్యావిదుండవగు నీవ యెఱుంగుదు మాకు నిం కిక్కడ నుండం బని
లేదు పోయి వచ్చెద మని యామంత్రణంబు సేసి నిజస్థానంబుల కరిగినయనంతరంబ.

తే. కైటభారాతి యక్కార్యగతికిఁ దగిన, యనువు చింతించి యసురుల నవమతింప
సురల కమృతంబు నొప్పింప వెరవు దెలిసి, యరిగె నంతర్హితుం డయి యద్భుతముగ.

వ. ఇవ్విధంబున హరి యంతర్ధానంబు చేసినముహూర్తమాత్రంబున. 99

శా. ఆకాశంబుననుండి డిగ్గె నొకనీరాంభోజపత్రాక్షి ది
వ్యాకారంబును దివ్యమాల్యములు దివ్యాలంకృతుల్ దివ్యవ
స్త్రాకల్పంబులు దివ్యగంధములు నాహా పుట్టఁ జేయంగ నా
కౌకశ్రేణికి దైత్యపఙ్క్తికిని విద్యుల్లేఖచందంబునన్. 100

క. బృందారకపథమున దిగి, యిందీవరపత్రనేత్ర యిరువంకలవా
రుం దమక తమక యిటు రా, యిం దనఁగా రెండువీళ్ళయెడమున విడిసెన్. 101

వ. నిలిచి హావభావవిలాసంబులన దేవాసురులం భ్రమియింపం జేయుచు స్కంధావార
మధ్యంబున. 102

సీ. పాకశాసనునకుఁ బరిహాసవచనంబుఁ గాలకేయునకు శృంగారలీల
వైవస్వతునకు భ్రూవల్లరీనటనంబు కరటిదానవునకుఁ గలికిచూపు
పాశపాణికిఁ గుచప్రాంతోరుదర్శనం బంధకాసురునకు నలఁతినగవు
ధననాయకునకు నుత్కంఠావిశేషంబు మహిషునకును నర్మమర్మకలన

తే. గంధవహునకు సిగ్గు జలంధరునకుఁ, గలికితనము బావకునకుఁ గౌను బలికి
వలపు నటియించుచును వారవార తనకుఁ, దాన వారికి వారికి నైనయట్లు. 103

తే. అందఱను భ్రమవెట్టుచు నవ్వధూటి, యెవ్వరికిఁ దాను భ్రమయక యెడనయుండె
దానిపై వాలి చొక్కె నందఱమనములు, గంధఫలిమీఁద వాలుభృంగములపగిది.

తే. అసురులను దేవతలకు నయ్యవసరమునఁ, బాలుపోకుండె నప్పు డప్పద్మనయన
యుభయవాదులు గూడి యయ్యుత్పలాక్షి, పాదపంకజములకును బట్టులైరి. 105

వ. మఱియుఁ విష్ణుమాయావిశేషంబున. 106

క. ఇది చెప్పినట్ల చేయుదు, మిది పంచినయట్ల నడతు మిది కళ్యాణా
భ్యుదయనిధానము మాకని, హృదయంబులఁ దలఁచుచుండి రిరుదెసవారల్. 107

తే. కనకసింహాసనము వెట్టి కాళ్లు గడిగి, పాదతీర్థంబు లొగిఁ ద్రావి ప్రణతిసేసి
కొలిచి కూర్చుండి రిరువంకగొలమువారు, భువనమోహిని యైనయప్పువ్వుఁబోఁడి.

క. ఎవ్వనివంకఁ గనుంగొను, నవ్వనితామణివిలోచనాంచలమున వాఁ
డవ్వేళన కీలించు, న్నవ్వం బగుకేలుదోయి మకుటాగ్రమునన్. 109

వ. వైరాగ్యానుబంధంబు లుడిగి యియ్యిరువాగువారుం దమలోన నిట్లనిరి. 110

క. మన మొండొరు నమ్మక యెడ, నునిచినయీయమృత మింతయును దగ నింకే
మని యొండుగాఁ దలఁప కీ, వనితామణి పంచిపెట్ట వలయుం బోండీ. 111

వ. అని యమృతకలశంబుఁ దెచ్చి యప్పయోజాక్షి చేతికిచ్చి ధర్మంబు పుణ్యంబు పాపంబు నీయది యిరుదెఱంగులవారు నీకు నొక్కరూప యిప్పదార్థంబు మాకుం బంచిపెట్టుము. 112

తే. తప్పకుండఁగఁ బక్షపాతంబు లేక, పంచిపెట్టెడువా రబ్బురంచుఁ గాక
యన్నదమ్ముల మైయుండి యకట మేము, నిన్ను వడ్డించు మందుమె యన్నుమిన్న.

తే. అనిన నేనేర్తు నయ్య మీయంతవారు, కోరి కూర్చుండ నమృతంబుఁ గుడువఁ బెట్టఁ
బంచి వడ్డింపనేర్చు టల్పంపుఁబనియె, తొల్లి యొకనాఁ డెఱింగిన త్రోవగాదు.

వ. అయిన మీవచనంబులు చెఱపంజాల నానేర్చినవిధంబున సుధారసంబు వడ్డించెద మీరందఱుఁ గృతస్నానులై పయోధిపులినవేదికాస్థలంబున నిరుదెఱంగులవారును రెండు బంతులుగాఁ గూర్చుండుఁ డని నియోగించిన. 115

తే. వార లట్లుచేసి వరుసగాఁ గూర్చుండి, పసిఁడిపళ్లెరములు పన్నికొనఁగ
నల్లనల్ల వచ్చె నలసయానంబున, నమృతకుంభహస్త యగుచుఁ దరుణి. 116

మ. అరవిందాసన పట్టుఁబుట్టముచెఱం గాందోళనం బొంద ని
ర్భరపీనస్తనభార మల్లఁ గదలన్ రత్నాలతాటంకము
ల్మెరయ న్నూపురమేఖలావలయముల్ మ్రోయంగ పాత్రంబుల
న్సురధేన్వాజ్యము త్రస్తరింపఁ దొడఁగె న్దూర్వాంకురాగ్రంబునన్. 117

ఉ. స్నానపవిత్రగాత్రులును చందనచర్చితబాహుమధ్యముల్
మానసమాధినిష్ఠులును మత్సరచిత్తులు నై మహాసమా
ధానముతోడ నుత్తరము దక్షిణము న్సముపాశ్రయించి య
ద్దానవులు న్సుపర్వులును దన్నుఁ బ్రియంబుగఁ జూచు చుండఁగన్. 118

తే. మధురగోక్షీరధారాసమాన మైన, మంచియమృతంబు వెట్టె వైమానికులకు
మగువ మృగతృష్ణికాంభస్సమాన మైన, కల్లయమృతంబు వడ్డించెఁ గర్బురులకు.

వ. ఇవ్విధంబున నప్పరమాణుమధ్య తథ్యమిథ్యామృతాహారంబు లాసురాసురులకు వెట్టి కామదుగ్ధేనుఘృతధారాభిఘారంబుగావించి పంక్తిమధ్యంబున నిలచి కంకణఝుణ

ఘుణత్కారంబు తోరంబుగా నాపోశనంబు వోసి యారగింపుండు ప్రొద్దుపోయె
ననుచు నెలుంగెత్తి మత్తకోకిలకంఠకుహూపంచమస్వరంబునం బల్కిన. 120

తే. మొదలఁ దేనియలుట్టునంభోరుహాక్షి, ముద్దుఁబల్కులు శ్రుతిపుటంబుల భుజించి
పిదప భుజియింపఁ దొడఁగిరి త్రిదశవరులు, దైత్యులును దథ్యమిథ్యాసుధారసములు.

క. కిక్కురుమన కమృతంబుం, గ్రుక్కలు వెట్టుదురు సురలు కోణపముఖ్యుల్
తక్కరిసుధారసంబులు, గ్రుక్కలు వెట్టుదురు వారిఁ గూడియె తారున్. 122

తే. గ్రుక్కగ్రుక్కకుఁ గడుఁ దేజ మెక్కుచుండె
నమరులకు గ్రుక్కగ్రుక్కకు నడఁగుచుండె
దైత్యులకుఁ దేజ మట్టివిధంబు గాక
రాహుకేతువు లనియెడురాత్రిచరులు. 123

వ. తమయెదిరిపంక్తి నున్నచంద్రార్కులసంగడి న్మాఱంగి కూర్చుండిన నాగ్రహరాజు
లిద్దఱుం దమలోన నిట్లని విచారించిరి. 124

ఉ. వంచన వేల్పుటెంకి కిటువచ్చి యుపాంతమునందు ముందటం
గంచముఁ బెట్టుకొన్నయది కర్బురయుగ్మము మాఱువెట్ట నే
తెంచుచు నున్నవాఁడు మనదేవర విష్ణుఁడు వెంట నీరి సూ
చించుట మేల్సుధారసము చిప్పేఁడుపోయకమున్న శౌరికిన్. 125

తే. అని విచారించి చెప్పుచున్నంతలోనఁ, బోసె నిరుగంచములయందుఁ బుడిసెఁడంత
త్రావియును ద్రావకుండఁగ రాహుకేతు, లనుచుఁ జెప్పిరి మురవైరి కర్కవిధులు. 126

మ. అటు విన్నప్పుడ తత్సుధారసము కంఠాధఃప్రదేశంబు సో
చ్చుట లేకుండఁగ రాహుకేతువుల యత్యుద్రోత్తమాంగంబు లో
క్కట ఖండించెను మాయపుంబడఁతిరూకారంబు వీడ్కొక య
క్కటకాలంకృతహస్తచక్రమున శ్రీకాంతుం డవిభ్రాంతుఁడై. 127

క. రాహునకుఁ గేతునకు హరి, బాహాచక్రమున నదరు పాటిల్లుటయున్
హాహానినాదపటుకో, లాహలబహుళంబుగాఁ గలంగిరి దివిజుల్. 128

సీ. వేగ మాయావధూవేషంబు డిగఁద్రావి కైకొనె నిజమూర్తి కైటభారి
హరి తమ్ము వంచించె సరివేళ గాదని దైత్యులు చనిరి పాతాళమునకు
నమృతంబు భుజియించి యమృతకుంభముఁ గొంచు జనిరి వేల్పులు నిజస్థానమునకు
బహువారములయందు బహువస్తువులు గంచి కలశపాథోరాశి కాను పుడిగె

తే. నుక్కువడి యుక్కుమాని పెల్లుబ్బె నాక, మప్సరఃకామినీతురంగాదికముల
నచ్యుతుఁడు లచ్చి నటఁ బెండ్లియాడి యరిగె, నాగరిపు నెక్కి వైకుంఠనగరమునకు.

క. ఈవార్ధిమథనకథనం, బేవారు పఠించి రేని నెలమియు నాయు

శ్రీవృద్ధులఁ గాంతురు వి, ద్యావత్త్వము యశము గల్గు నావారలకున్. 130

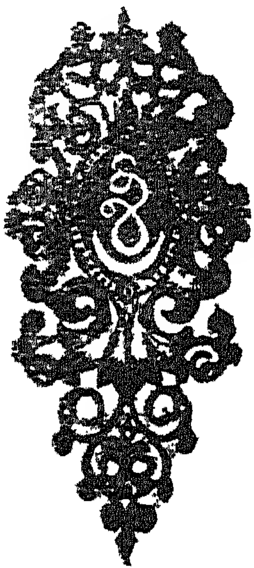
శా. శంకాతంకవిహీనవిక్రమకలాసాకల్య విజ్ఞాన ! సా
హంకారోరువివేకవిక్రమ ! సురాహారాహితస్పర్ధిని
స్సంకాశోజ్జ్వలకీర్తివిభ్రమ ! మహీసంకల్పకల్పద్రుమా!
లంకాశంకరశైలమధ్యవసుధాలంకార భవ్యక్రమా! 131

క. శరణాగతదీపంజర !, నరకుంజర ! దానకర్ణ ! నందితవిద్వ
ద్వరవర్ణ ! విమలచరిత, స్ఫురితా ! యనవరత శంభుపూజానిరతా!. 132

ఉపేంద్రవజ్రము. కులప్రదీపా ! యలఘుప్రతాపా !
విలాసశక్రా ! జితవీరచక్రా !
కలాజయంతా ! ఘనకాంతికాంతా !
నిలీనశంకా ! నిజనిష్కలంకా ! 133

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్త్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందు
షష్ఠాశ్వాసము.

సప్తమాశ్వాసము.

కాళహస్తినాథ
ప్రాకారాంతఃప్రణీతపాతాళగుహా!
శ్రీకాళహస్తిభక్తసు
ధీకల్పితవిభవ! యవచిదేవయతిప్పా! 1

వ. ఆకర్ణింపుము. 2

ఉ. అర్జునుఁ డింద్రనీలగిరియందు రసాలతమాలతాలనీ
పార్జునలోధ్రతిందుకనవామలకీపనసామ్రపాటలీ
సర్జకురంటకాదిగురుచందనచందననింబకేతకీ
భూర్జకపిత్థపూర్ణముఖభూరుహపుణ్యతమాశ్రమంబునన్. 3

క. ద్యూతపరాభవమున నగు, చేతోదుఃఖమునఁ దపము చేయఁగఁ దొడఁగెన్
భ్రాతలయనుమతి శత్రు, వ్రాతజయార్థంబు మది దివస్పతి గురిగాన్. 4

మ. ధనురస్త్రంబులు కేలఁ దాల్చి శరధిద్వంద్వంబు నేపార వీఁ
పున బంధించి కిరీటియై కవచియై పూనెం దపశ్చర్య య
ర్జునుఁ డత్యంతగరిష్ఠనిష్ఠ నమరేంద్రుం గూర్చి యయ్యింద్రకీ
లనగాగ్రంబునఁ బ్రత్యనీకవిజయశ్లాఘాభిలాషంబునన్. 5

క. వంచన మనంబులోన నొ, కించుకయును లేక యమ్మహేంద్రముమీఁదన్
బంచానలమధ్యంబునఁ, బాంచాలీవల్లభుఁడు తపం బొనరించెన్. 6

తే. గాండివముతోడ నొకయోగదండయష్టి, యస్త్రములతోడఁ గొన్నిదర్భాంకురములు
కలపములతోడఁ బుండరీకంబుతోలు, దాల్చి క్రీడి విరుద్ధపుఁదపము చేసె. 7

శా. శాకాహారుఁడు నిర్జితేంద్రియుఁడు పాషాణాగ్రతల్పుండునై
నాకేశప్రియనందనుండు సలిపె స్నానాప్రకారంబులన్
నాకుంజిత్తము దేహము న్సరియొకా నానాతపశ్చర్యలన్
వ్యాకీర్ణోరగసింహభల్లుకలులాయాభీలశైలాటవిన్. 8

సీ. పతయాళునిర్ఝరాంభఃప్రవాహంబుల నఘమర్షణస్నాన మాచరించుఁ
గొండగోఁగుంబూల గుండవర్ధనముల నర్చించు శశిలాంఛనార్ధమౌళి

స్ఫటికాక్షమాలికాపాణిప్రవాళుఁడై జంభారిమంత్రంబుజపముచేయు
నొంటికాల బుజంబు నూర్ధ్వంబుగాఁ జాఁచి తడవుగానిలుచుండి తప మొనర్చు

తే. శరభశార్దూలసింహాదిసత్త్వచయము, కెరలి తనమీఁద బిట్టు లంఘించునపుడు
కడిమిఁ జెండాడు భుజదండ గాండివోగ్ర, చండతరశాతనిర్ఘాత కాండవితతి. 9

తే. వీరరసగర్భితం బయ్యు విస్తరిల్లె, శాంతరస మెంతయును సవ్యసాచియందు
మలయశైలనితంబమండలమునందు, సర్పవేష్టితచందనక్ష్మాజమట్లు. 10

వ. ఇవ్విధంబునఁ గపికేతనుండు గాండివజ్యాఘాతరేఖాకిణకళంకాలంకారంబులగుకరంబులు నీవారపాకంబునకును బాంచాలకన్యాకాకుచకుంభకుంకుమప్రేక్షణీయం బైనవక్షంబు రుద్రాక్షధారణంబునకును నంగారపర్ణగర్వనిర్భేదనచణహుంకారకారణంబగు కంఠంబు మహేంద్రదేవతామంత్రాక్షరధారణంబునకును ఖాండవదహనవేళావిజృంభితావష్టంభసంరంభం బగుహృదయాంభోరుహంబు ప్రణవోపలంభమునకును గుంభసంభవప్రదిష్టశాఖాశిఖరపక్షిలక్ష్యావలోకనజాగరూకం బగువీక్షణంబులు నాసికాప్రదేశానుసంధానంబునకును యంత్రమత్స్యవిభేదనోపాయసందర్శనప్రభావసంసిద్ధి యగుబుద్ధి వృద్ధోపసేవనమునకును గంగాజలనిగ్రహానుగ్రహాపాదన సమగ్రం బగుమానసోత్సాహం బింద్రియభంగంబునకును నుత్తరదిగ్విజయయాత్రాధురీణంబు లగుచరణంబులు తీర్థగమనంబులకును బాల్పడఁ జేసి జగజ్జెట్టిబిరుదంబు నెట్టుకొనం జేసి తండ్రిగుఱించి తపంబుఁ జేయుచుండ దినంబులు గడచె వారంబు లరిగెఁ బక్షంబులు సనియె మాసంబులు వోయె ఋతువు లతిక్రమించె సంవత్సరంబు దాఁటె నయ్యవసరంబున. 11

సీ. తెల్లనిగడ్డంబు తెల్లనిమీసము ల్నరసినరోమపాండురశిరంబు
మేధావిబొట్టును మెఱుఁగుజన్నిదములు భూతిలలాటత్రిపుండ్రకంబుఁ
గావిదోవతియును గంతోత్తరీయంబు నిష్టికోలయుఁ జంక నిట్టితోలుఁ
బంచాంగముష్టియుఁ బాణిఁ బవిత్రంబు నొక్కవ్రేలికి వెండియుంగరంబు

తే. జాఱుబొజ్జయు నునుదబ్బసంబెలయును, జెత్తగొడుగును జక్కఁదాల్చి కుతుకమునఁ
దనకు సజ్జాతిగా నొక్కతపసి వృద్ధు,బ్రాహ్మణుఁడువచ్చెనొయ్యొయ్యఁ బార్థుకడకు.

వ. వచ్చి యాశీర్వదించి మహాత్మా!నీసంగడంబునం దపంబు చేయవచ్చితినిచోఁగొన్నిదినంబులు క్రూరజంతువులు నన్ను బాధింపకుండ నరసికొని యుండవలయు నని పల్కి యతనిముందటఁ బరిశ్రాంతుఁడుంబోలెఁ జతికిలంబడి కూర్చుండె. 13

తే. మోఱకునిచందమున నీఱుతాఱుచూపు, పాండవేయునిపైఁ దార్చి బ్రాహ్మణుండు
పలికె నిప్పచ్చరం బైనభాషణములఁ, బరమనాస్తికభావంబు పరిమళింప. 14

తే. అన్న! యెవ్వరివాఁడ వీయడవిలోనఁ, దపము సేసెదు నీమంత్రతంత్రపదులు

పాకశాసనదేవతాప్రార్థనాను, సూచకము లైనయవి యన్నిచూడ నిపుడు. 15

ఉ. చక్కనివాఁడ వెంతయును జల్లనివాఁడవు భాగ్యరేఖఁ బెం
పెక్కినవాఁడ వీవిపిన మెక్కడ నీసుకుమారతాగుణం
బెక్కడ ఘోరవీరతప మీయెలప్రాయమునందుఁ జేయు నే
యక్కట యెవ్వఁడైన నకృతాత్ముఁడ వీ వొకరుండు దక్కఁగన్. 16

క. శరచాపధారణంబుఁ, బరమమనశ్శాంతి దాంతి పరిపాకంబుఁ
బరికింపఁ "జంకదుద్దును, శరణార్థియు" ననెడునట్టిచందము దోఁచెన్. 17

క. వైరిమదకుంభికుంభవి, దారణదారుణకృపాణధారలు పరిఘా
కారములు కందమూలో, ద్ధారములకుఁ బాలుపడెఁ గదా నీకరముల్. 18

శా. ఈభద్రాకృతి యిమ్మహాభుజయుగం బీదీర్ఘకోదండ మీ
యాభీలత్వ మొకం డొకొండ భువనైకాధ్యక్షతాహేతు వే
లాభం బాత్మఁ దలంచి చేసె దొకో గోలాంగూలభల్లూకమ
త్తేభాకీర్ణవనాంతరంబునఁ దపం బేకాగ్రభావంబునన్. 19

తే. ఈశ్వరునిఁ గూర్చి చేసెద వేని లెస్స, మాధవునిఁ గూర్చి చేసిన మాకు హితవు
బ్రహ్మఁ గూర్చి చేసిన నది పరమతరము,తగునె యిల వజ్రధరుఁ గూర్చి తపము సేయ.

తే. ఎవ్వఁ డుపదేశ మొనరించె నింద్రుఁ గూర్చి,తపము సేయుము నీ వంచు దయ దలిర్ప
నాతఁ డెఱుఁగఁడు గాక యాయద్రిభేది, గౌతమునియింటఁ జేసినకారుగోష్ఠి. 21

సీ. ఆసహస్రాక్షునియాత్మసంశుద్ధికిఁ బరమసంయమియింటిపంచ సాక్షి
యానిర్జితేంద్రుబాహావిక్రమమునకు భుజగాంతకునియాకపోక సాక్షి
యాసునాసీరు నహంకారగరిమకు నిషధాచలముమీఁది నెలవు సాక్షి
యాశచీవల్లభు నౌచిత్యకలనకుఁ దాపసుచేతిపూదండ సాక్షి

తే. యిట్టిదేవేంద్రువలన నీ వేమి ఫలము, వడసెదవు చాలు నీవాంఛ పాడుగాను
వాఁడు నీకంటె నేమిట వాసి గలఁడు, తగదు చాలింపు మీవిరుద్ధంపుఁదపము. 22

వ. అని యెంతచెప్పిన నత్యంతధీరోదాత్తుం డగుపాండుపుత్రుం డూరక తపంబు చేయు
చుండె నట్టియేకాగ్రభావంబునకుం బ్రియంబంది వృద్ధబ్రాహ్మణవేషంబుమాని వృద్ధ
శ్రవుండు ప్రత్యక్షం బై వరంబు వేఁడు మనుటయు. 23

క. గురుభీష్మకర్ణసైంధవ, గురుతనయులతోడఁ గూడఁ గురుపతిబలము
న్బరిమార్చునట్టిసత్త్వముఁ, బురుహూతా యిమ్ము కరుణ పొంపిరి వోవన్. 24

వ. అనిన నింద్రుండు సవ్యసాచి కిట్లనియె. 25

తే. భీష్మగురుకర్ణకృపు లనిర్భేద్యబలులు, ద్రోణిభూరిశ్రవోభగదత్తశల్య
సైంధవులు పేరు గలవారు సమరజయము, శంభుకృప లేక యెబ్భంగి సంభవించు.

వ. పశుపతిఁ గుఱించి తపంబు సేయుము తత్ప్రసాదంబున నీకుం జయం బయ్యెడుం
బునర్దర్శనంబు గాఁగలయది పోయి వచ్చెద నని యింద్రుం డంతర్ధానంబు చేసె. 27

తే. తండ్రిచెప్పినమాటలు దప్ప కప్పు, డాదరించి ధనంజయుం డభవుఁ గూర్చి
యింద్రకీలాచలంబుపై నేకనిష్ఠ, ధీరుఁ డొనరించె నతిఘోరవీరతపము. 28

మ. భసితోద్ధూళితనిర్మలావయవుఁడు న్పంచాక్షరీసంతతా
భ్యసనవ్యాప్తిపరాయణుండును శివధ్యానానుసంధాతయున్
మసృణస్నిగ్ధతరత్సురత్ప్రమయకంధాభద్రపీఠుండు నై
యసమస్థేమఁ గిరీటి పాశుపతదీక్షారంభముం గైకొనెన్. 29

సీ. ప్రథమసంధ్యారాగపరిపాటి మిన్నేటి కనకపంకజకోరకములు దెలుపఁ
గందువాఱినమించుగచ్చుటద్దమువోలె విధుమండలము కాంతి వీడుకొనఁగ
దర మైనవేఁబోకఁ దఱిసి వెన్నెలఁ గ్రోలి దివిఁ జకోరములు మత్తిల్లి యాడ
మందరాచలకూటమధ్యభాగమ్మునఁ గృత్తికానక్షత్ర మత్తమిల్ల

తే. మృదులభస్మరచితశయ్య మేలుకాంచి, యమలరుద్రాక్షధారణం బాచరించి
యర్జునుఁడు పర్ణశాలికాభ్యంతరమున, హరునకొనరించునరుణోదయార్చనంబు. 30

క. కపికేతుఁ డింద్రకీలా, ప్రపాతపతయాళునిర్ఝరస్నాతుం డై
యుపచారవిధుల నన్నిటఁ, దపనోదయవేళ వ్యాళధరుఁ బూజించున్. 31

మ. అవధానంబునఁ బాకశాసనసుతుం డర్ధేందుకోటీరు సం
గవకాలంబునఁ బూజ సేయుం హిమవాఃకర్పూరకస్తూరికా
ద్రవకాలాగురుగంధసారసురభిద్రవ్యంబులం బూవుల
న్నవలీసర్జరసాగురుప్రముఖ నానాధూపధూమంబులన్. 32

శా. పంచబ్రహ్మషడంగబీజసహిత ప్రాసాద పంచాక్షరీ
చంచన్మంత్రపరంపరాపరమనిష్ఠాతత్పరత్వంబునన్
మంచుంగొండయనుంగుఁబెండ్లికొడుకు న్మధ్యాహ్నకాలంబు సే
వించు న్నిర్జరరాజసూనుఁడు మనోవీథి న్సదానందుఁ డై. 33

శా. ఆయామ్రాజినఖండమధ్యమున సేవాబద్ధ పద్మాసనుం
డాయింద్రాత్మజుఁ డింద్రకీలశిఖరింద్రారూఢబిల్వద్రుమ
చ్ఛాయానిర్మలచంద్రకాంతమణి పాషాణప్రదేశంబున
న్సాయంకాలము పూజ సేయు నభవు న్సంధ్యానటుం ధూర్జటిన్. 34

ఉ. అంచితభక్తితో శివుని నర్ధనిశాసమయంబునందు సే
వించు గురూపదేశపదవీపరిశుద్ధసమర్చనావిధిన్
గాంచనకోరకంబుల బికప్రసవంబులఁ గొండగోఁగులన్
గాంచనకందరాముఖగృహంబులఁ బార్థుఁడు సంస్కృతార్థుఁ డై. 35

వ. ఇట్లు పాశుపతదీక్షాధురంధరుం డై కాలకంధరుం గుఱించి తపంబు సేయుచుండఁ
గొండొకకాలంబునకు. 36

మ. ఒకనాఁ డింద్రతనూభవుండు గిరికూటోత్సంగభాగంబున
న్వికచానేకలతాతరుప్రతతులన్ దేవార్చనాపుష్పకో
రకము ల్గోయుచు నుండఁ గా వినఁబడెన్ శ్రవ్యంబు లై కుర్కుర
ప్రకరోదంచితకంఠకాళకుహలీబౌబౌమహారావముల్. 37

తే. చాయగోసులకంటెఁ గేసరులకంటెఁ, బులులకంటెను బిసరు లై పొగరుమిగిలి
జల్లుకొని వచ్చెఁ బై పైని సారమేయ,యూథములు వేదమయమూర్తు లుద్ధతముగ. 38

తే. ప్రకటలీల నుదాత్తంపుఫణితిఁ గొన్ని, క్రమముతో ననుదాత్తస్వరములఁ గొన్ని
స్వరితములఁ బ్రచయంబులవరుసఁ గొన్ని, ఘోషణము సేయఁ దొడఁగె నా కుర్కురములు.

క. కనకపుశృంఖలలఁ ద్రియా, శునకంబులఁ బట్టుకొనఁగ సూరెలఁ బ్రమథుల్
తను నిరుచక్కియ లీలా, వనచరు లై కొలువఁ గపటవైహారికుఁ డై. 40

సీ. వికటపాటలజటామకుటికాభారంబు కఱుకైనజుంజుఱు సెఱులు గాఁగ
జారుసుధాధామశకలావతంసంబు పెడకొప్పుపై నుండుపీఁకె గాఁగ
ఘనలలాటంబునఁ గనుపట్టుకనుచిచ్చు గైరికద్రవతిలకంబు గాఁగఁ
భుజమధ్యమునఁ గ్రాలుభుజగహారంబులు గురిజపూసలగుబ్బసరులు గాఁగ
తే. శంకరుండు గిరాతవేషంబు దాల్చి, యగజ సెంచెత యై తోడ నరుగుదేఱఁ
బాణి నోంకారదివ్యచాపము ధరించి, వచ్చె విప్పచ్చువరతపోవనముకడకు. 41

వ. అట్టిసమయంబున. 42

చ. జలధరనీలదేహమును జంద్రకళాయుగళీసమానదం
ష్ట్రలు భిదురోపమానముఖసంపుటపోత్రము ఫుల్లమేచకో
త్పలదలవర్ణకర్ణములు బొటలవర్తులలోచనంబులుం
గలిగి కఠోరకంఠఘనఘుర్ఘురఘట్టనఘోషజన్మమై. 43

ఉ. ముట్టియ నింద్రనీలతటమూలమహీప్రభవంబు లైనపె
న్బుట్టలు గ్రుచ్చి వైచుచును భూరుహషండముఁ జాఁపకట్టుగా
మట్టుచు ఘుర్ఘురధ్వనుల మాటికిమాటికి దిక్పుటంబులం
ఘట్టన చేయుచు న్వాఁదకన్నుల నిప్పులు వెళ్లఁగ్రాయుచున్. 44

క. వంది వడిఁ బాఱదెంచెఁ బు, రందరనందననిశాకరధరులనడుమన్
దందడి గొరిజలతాఁకునఁ, గందుకములువోలె శిలలు గరువాఱంగన్. 45

ఉ. ఏసెఁ బినాకచాపమున నీశుఁడు గాండివకార్ముకంబునన్
వాసవసూతి యప్రబలవజ్రసమానము లైనబాణముల్

రానెఁ బరస్పరంబును వరాహము ప్రక్కలు గాడిపాఱ మూ
కాసురసూకరంబు దిరుగాడె వడి న్శరఘాత వేదనన్. 46

అథ వార్జునశరపాత, ప్రభవవ్యథఁ దిరిగె నవ్వరాహము కడు సం
క్షుభిత మయి విలయవేళా, నభస్వదుద్భ్రాంతఘనఘనాఘనము క్రియన్. 47

దీర్ఘతరహారవరాశుగ, నిర్ఘాతనిపాతజాతనిబిడవ్యథ నం
తర్ఘూర్ణమాన మగుచును, ఘుర్ఘురఘోషంబుతోడఁ గ్రోడము గూలెన్. 48

అప్పుడు గిరాతవేషధారి యగుపురారి యోంకారచాపంబు నేల నిలువం బెట్టి తదీయ శిఖరంబున నఱచెయి మోపి యొరగి యొయ్యారంపునిలుకడ నిలిచి వలకేల వాలమ్ము ద్రిప్పుచుఁ గట్టెదుర నున్న జగజెట్టి యగునింద్రునిపట్టిం గనుంగొని ప్రావృషేణ్యాప యోవాహగర్జాగంభీరం బైనస్వరంబున నింద్రకీలగిరిగహ్వరంబులు ప్రతిధ్వని యొసఁగ సాటోపంబుగా సగర్వంబుగా సావష్టంభంబుగా ని ట్లనియె. 49

ఎవ్వఁడవురోరి నీవు నాయెదురఁ బాఱు, పంది నేసితి బాహుదర్పంబు మెఱసి
యెఱుఁగవుర యోరి నన్ను నీయింద్రకీల, పర్వతం బేలువనచరసార్వభౌము. 50

ఏను నాకుటుంబ మగునీతరళాక్షియు వెంట వెళ్ళి యి
క్కాననభూమిలో బహుమృగంబులఁ జంపుచు వచ్చివచ్చి యే
నీనిశితాస్త్రపాతమున నిక్కిటిఁ జంపుదు నంచు వాక్ప్రతి
జ్ఞానియమంబున న్వెనుకజాడఁగ గూడఁగ వచ్చుచుండఁగన్. 51

వేఁట నలసి యీచెంచెత, యోటమి వెట్టం గడంగి యున్నట్టియెడన్
గాటెఱుకు నోఱవింటన్, జీటంబున వేడ్కయెల్లఁ జెఱచితి కదరా. 52

తపసి వై యుండి తగు రోరి ధనువుఁ బట్ట, శాంతిపరులకు నేలరా సత్త్వహింస
కపటధారివి రత్యంతకల్మషాత్మ, యెవ్వఁడవు రోరి నాపంది నేయ నీవు. 53

మండెడుబలునారసమున, గుండియ పగులంగ నేసి కూల్చితి దీనిన్
వెండి ప్రయోజన మేదీ, రండాసుత! దీనిపై శరము నిగుడింపన్. 54

తబిసివి గానఁ జావునకుఁ దప్పితి నీ కిది వేఁటపంతమా
యబలుఁడ నీ తెఱంగునఁ బరాటవికాయుతచాపవల్లరీ
నిబిడశరాహతం బగువనేచరజంతువు నేసి తీగతెన్
సబమువయి న్నిగుడ్చిననిశాతశిలీముఖ మెట్టివెట్టిదో. 55

అనినం గిరీటి యమ్మాయాటవికచక్రవర్తి కిట్లనియె. 56

పైవచ్చుక్రూరజంతువుఁ, జేవెరపున నేయు టెందు సిగ్గే చెపుమా
యీవక్రభాషణంబులు, నీ వాడెదు శబర పొమ్ము నీచను త్రోవన్. 57

క. పంది నపేక్షించితివో, పందెము గెలువంగ వేడ్క పడియెద వేదో
కందువుగా కాఫలము పు, ళిందాధిప యేమిటికిఁ బలికె దీభంగిన్. 58

మ. తడవే లోరి పుళిందరాజ తను మధ్యాహ్నంబు డాయంగ న
య్యెడు నీవేళ శివార్చనంబునకు మా కేకాంతమై యుండఁగాఁ
బడు నీవుం గడు దప్పినాఁడ వటవీపంక్తిప్రచారంబులన్
విడు కోపం బిదె శాంతి గైకొనుము వాగ్వివాద మిం తేటికిన్. 59

క. జోటియుఁ నీవును గుర్కిర, కోటియు ననుచరులు దప్పిగొన్నారు మహా
ధాటిపరిశ్రమమున ని, చ్చోట వసించెదర యేని సుఖ ముండఁ దగున్. 60

వ. అని యర్జునుండు పల్కిన నాగజ్జులాఁడు మోఱకంబున మొగ మడ్డంబు గదల్చి
యీ యెడ్డిమాటలం బనిలే దీపంది యొకప్రయోజనంబె వేఁటపంతంబు దప్పి మమ్ము
నధిక్షేపించితి వీతప్పునకుఁ దపసివిగాన నిన్ను శిక్షింపను పొమ్మదియునుం గాక. 61

ఆ. తాటియంతవిల్లు ధరియించినాఁడవు, జ్యాకిణాంకితము భుజాయుగంబు
గర్వరేఖ మిగులఁ గానంగ నయ్యెడు, దాంభికంబు నీదుతబిసితనము. 62

శా. ఏమో నాహృదయంబు నిన్నుఁ గని యిట్లే చాపమం దాసమై
భామాసన్నిధి నుబ్బుచున్నయది నీబాహాప్రతాపంబు ని
స్సీమం బే నొకకొంత సే పిచట నుజ్జృంభించరాఁ జేయుమా
నామీఁద న్నిగుడింపుమా నిశితనానాక్రూరనారాచముల్. 63

క. చెంచని నన్నుం జూడకు, వంచింపకు హీనజాతివాఁ డని సంగ్రా
మాంచలమున నిదె నను మె, చ్చించెదవే నపుడు నిన్ను సేబాసందున్. 64

మ. శివలింగార్చన మెందువోయెడు: దపస్విత్వమ్ము నెందే నుప
ద్రవముం బొందదులే యొకింతవడిలో ధ్యానానుసంధానముల్
వ్యవధానం బొకయింత సైఁచవొకో బాహావిక్రమశ్రీమహో
త్సవముం జూపుదుగాక నాయెనుర చాశ్చర్యం బవార్యంబుగన్. 65

తే. ప్రదర మరివోయు మేయుము ప్రాక్ప్రకార, కౌతుకాధీనహృదయుండఁ గాను నేను
శౌర కులపత్ని యైనయీనీరజాక్షి, యాసపడుచుండు ఘోరవీరాహవములు. 66

వ. అని పల్కి యాక్రీడాకిరాతుండు గుణధ్వని చేసిన జలధరధ్వానగంభీరంబై
యేతెంచునామ్రోఁతకు సిళ్ళు చూపినఁ గోపించుగంధద్విపంబుంబోలె రోషించి
యర్జునుండు గాండీవగుణగర్జాడంబరంబున నంబరంబు పిక్కటిల్ల నాటక్కరివిలు
కానిపై భల్లంబులు నిగుడించె. 67

శా. గాండీవప్రవిముక్తనిష్ఠురమహాకాండప్రకాండంబులన్
ఖండించె న్బ్రతిబాణఘట్టనమునం గంధర్వవిద్వేషి యా
తం డాశ్చర్యము నొంది బాపురె పుళిందశ్రేష్ఠ యంచు న్భుజా
దండాహంకృతి వెండియుం బఱపె శాతక్రూరనారాచముల్. 68

శా. ప్రారంభం బొకయింత లేకను దృణప్రాయంబున ట్లొందఁగాఁ
క్రూరాజిం దెగనేసెనో నఱికెనో క్రొవ్వాఁడిఱంపంబు చే
సీరీతిం దునుమాడవచ్చునె యనన్ హేళాగతిం ద్రుంచె దు
ర్వారాహంకృతి నీశ్వరుండు విజయాస్త్రవ్రాతమున్ ప్రేల్మిడిన్. 69

క. శితికంఠుఁ డేయుశరములు, ప్రతిహతములు సేయు నరుఁడు పార్థునిశరముల్
శితికంఠుఁ డేయుశరములఁ, బ్రతిహతములు సేయు బహుళబాహాప్రౌఢిన్. 70

క. క్రూరతరహారనరాశుగ, నారాచశిలీముఖాదినానాస్త్రఘటా
నీరంధ్ర మైననభమునఁ, గారుకొనియె గాఢ మంధకారము దిశలన్. 71

క. ఓంకారగాండివజ్యా, టంకారంబులు నభఃకటాహము నిండెన్
శంకరకపికేతుభుజా, హంకారనిరంకుశాహవాంగణభూమిన్. 72

వ. ఇ ట్లోహారిసాహరి నల్లాడుహరార్జునులయందు. 73

క. శరధులు యుగాంతవేళా, శరధులునుం బోలె నయ్యు శరశూన్యంబుల్
సురపతిసూతికిఁ బరమే, శ్వరమాయాశక్తి నపుడు సమరాగ్రమునన్. 74

మ. తెలివిం బొందక యుండె నెమ్మనమునం దివ్యాస్త్రమంత్రాక్షరం
బులు శారద్వతకుంభసంభవులసంభోదంబు సర్వంబు ని
ష్ఫల మయ్యెన్ వృథ యయ్యె నాంతరకృపాభ్యాసంబు గాండీవికిన్
గలహాక్షోణిఁ బినాకపాణికుహనాకౌటిల్యశిల్పంబునన్. 75

క. నిటలవిలోచనమాయా, ఘటనమునఁ గిరీటి తనప్రగల్భత చెడినన్
గొటిఃముగ బొమలు ముడిచెను, గటకటఁబడఁ దొడఁగెనపుడు కరము సెమర్చెన్.

శా. కాండక్షీణత నాయిషుచ్ఛటలకుం గల్గెంగదే నాధనుః
పాండిత్యం బెటువోయె నొక్కొ యని చెప్పం జిట్టలోఁ గాక యీ
తం డీలాగునఁ బోవువాఁడె మయిమైఁ దా నంచు గర్వోద్ధతిన్
గాండీవంబున బూన్చి వేయఁ దొడఁగె న్గాండీవి గంగాధరున్. 77

క. మృదు నెన్నఁడు శరములఁ గ, వ్వడి బోదువం దొడఁగె గాండివంబున నపుడే
యుడుగక పొడమెడుభయమున, వడఁకులగుబ్బతికుమారి వడవడ వడఁకెన్. 78

సీ. కఱకువెండ్రుకలలోఁ బఱచుమందాకిని సుకుమారదేహంబు స్రుక్కఁబాఱ
నవతంసకుసుమమాల్యం బైనశశిరేఖ బ్రహ్మకపాలరంధ్రమునఁ దూఱ
నెట్టియంబుగ బిగ్గఁ జుట్టినపెనుబాము బిగియూడి నొసలిపై డిగఁగ జాఱ
నలికనేత్రముకిత్తి యారజ్యమానమై ఱెప్పలసందుల నిప్పు లుమిసె
తే. నగజభయమందెఁ బ్రమథులు బెగడుగుడిచి, రుపనిషత్తులు ఘోషించెనొక్కపెట్టఁ
గాలకంఠునిమౌళిశృంగాటకంబు, గాండివంబునఁ దాడింప పాండవుండు. 79

తే. పాండునందనఘనభుజాదండకలిత, చండగాండీవతాడితఖండపరశు
పృథుజటామండలంబునఁ బిండుగట్టి, తాండవం బాడె మున్నేటితరఁగదండు. 80

తే. వింటఁ గొని వ్రేయవ్రేయంగ విసుగు పుట్టెఁ, జెట్టిబిరుదింతె పొమ్మని పట్టి యణఁచె
సురతనూభవునిం బట్టి శూలపాణి, మల్లసంగ్రామకేళిసంభావనముల. 81

క. కపికేతువృషభకేతను, లుపజాతనియుద్ధకౌతుకోత్సాహమునన్
నిపుణతఁ బెనఁగంగఁ దొడఁగి, రుపతాయి న్వేషభాష లుపలాస్యముగన్. 82

తే. తోరహత్తంబునందుఁ బార్థుండు గడిమి, సలిపె నూరులు బీడించె సరభసమున
హరుఁడు సీసాన హత్తించి యర్జునునకు, బరువు గావించె నిశ్వాసపవనమునకు. 83

క. ముక్కంటి కంఠమూలము, డొక్కరమున నిఱికె బార్థుఁడు ప్రబంధుండై
చక్కని ప్రకోష్ఠపీడన, మిక్కిలికను వేఁకి నుఱికె మినుమినుకుమనన్. 84

క. తాఁచుచుఁ బొడుచుచుఁ బడుచును, నేఁచుచునుడుకుచును బిట్టు నెగయుచు గూలం
ద్రోఁచుచుఁ దూలుచుఁ బెనఁగిరి, ప్రాచీపతిసుతుఁడు హరుఁడు బాహాబాహిన్. 85

శా. నిష్టంకించి శశాంకశేఖరుఁడు గాండీవాయుధుండు న్భుజా
వష్టంభంబులు సిద్ధచారణులు జైవారంబు గావింపఁగా
దిష్టాంతాంతకఘోరమూర్తు లయి సాదృశ్యం బదృశ్యంబుగా
ముష్టీముష్టి రణంబు చేసిరి యసన్నోహప్రకారంబులన్. 86

క. చెమరుచుట యోడు గఱచుట, బొమ ముడుచుట నిర్వికారకును మును నపరి
శ్రమమును సరిసరిఁ బెనఁగిరి, సమవిషమనియుద్ధకేళి శంభుఁడు నరుఁడున్. 87

క. తాటించెఁ బేరణము నా, స్ఫోటించెఁ గిరీటివక్షము వృషాంకుఁ డతం
డాటోపముఱక పిడికిటి, పోటున ధూర్జటియురంబుఁ బొడిచెం గడిమిన్. 88

శా. అంతం జంద్రకళాధరుండు నిజబాహాగాఢపీడాపరి
శ్రాంతుండై యటఁ బాండుసూతియెదురం బ్రత్యక్షమయ్యెం గృపా
వంతుండై యహిరాజహారములతో స్వర్వాహినీవేణితో
దంతిత్వక్పరిధానపల్లవముతోఁ దామ్రజ్జటాపంక్తితోన్. 89

ఉ. చెంచెత యయ్యెఁ బార్వతియుఁ జెంచులు భూతములై నిజాకృతి
న్మించిరి వేలుపు ల్నభముమీఁద లలాటమునందు నంజలు
ల్నించి నమస్కరించిరి వినీతియు భక్తియు నుల్లసిల్లఁ గా
వించెఁ బ్రణామము ల్గరము విస్మయ మందుచుఁ బార్థుఁ డత్తఱిన్. 90

తే. వేదముల్నాల్గు నుపనిషద్విద్యఁ గూడి, ప్రణవమంత్రాక్షరములతోఁ బ్రస్ఫుటముగ
విశ్వకర్తృత్వ మెయ్యెయ్యి వీడుకొనుచు, నభినుతింపంగఁ దొడఁగెఁ జంద్రార్ధమౌళి.

వ. అప్పుడు పార్థుఁడు కృతార్థుఁడై రోమాంచితకంచుకితాఖిలాంగుండై యానంద
బాష్పలోచనుండై కేలుదోయి ఫాలభాగంబునం గీలుకొల్పి యిట్లని స్తుతించె. 92

క. నీవ పరబ్రహ్మంబవు, నీ వఖిలాండాండపతివి నీవు ప్రసన్న
శ్రీవిభవారోగ్యాయుః, ప్రావీణ్యప్రాభవైకఫలదుఁడవు శివా! 93

క. నిన్నుఁ ద్రిజగన్నివాసునిఁ, బన్నగకంకణుని భక్తపరతంత్రుని స
భ్యున్నతకరుణాగుణసం, పన్నుని గనుఁగొంటి మంటి బాలేందుధరా! 94

క. నీచేతఁ గృపానిధిచే, వాచాగోచరపవేక వైయ్యాత్మునిచే
నోచంద్రకలాశేఖర!, యాచించి మనోరథార్థ మర్థిం గందున్. 95

శా. నీకై యేను దపంబు చేసితి మహానిష్ఠాగరిష్ఠస్థితి
న్నీకై సంస్తుతి సేయుదుం గడఁగి నానేర్పొప్పఁగా నెంతయు
న్నీకై పూజ యొనర్తుఁ గొంత విరుల న్నిత్యంబు సద్భక్తితో
నీకై సేవ యహర్నిశం బొనరుతు న్వేదండచర్మాంబరా! 96

తే. సాటి యెవ్వరు నీకు నిశాటభూష!, కైటభారాతిహాటకగర్భవంద్య!
ఘనజటాజూటవాటికాఘటితవికట, గగనగంగాస్రవంతిక! కరటివైరి! 97

క. నీయందు జగము లుండుం, బాయక యాజగములందుఁ బాయక నీవుం
దీయనువు దెలియ నజునకుఁ, దోయజనేత్రునకు నైనఁ దోఁపదు శర్వా! 98

మ. జయ సర్వేశ్వర! సర్వలోకజనకా! చంద్రార్ధచూడామణీ!
జయ కామాంతక! కామితార్థఫలదా! చక్షుశ్శ్రవఃకుండలా
జయ సంపూర్ణకృపాగుణైకవసతీ! శైలేంద్రజావల్లభా!
జయ దక్షాధ్వరమర్దనా! జయ గిరీశా! యీశ! రక్షింపవే. 99

ఉ. కొండకిరాతుఁ డంచుఁ గయికోక యసంగతభాషణంబు లు
ద్దండత నాడితిన్ గర ముదగ్రత నొంచితి ముష్టిఘట్టనం
గాండివచాపదండమునఁ గ్రచ్చఱ మోదితి మౌళి భోగభృ
త్కుండల! పెక్కుచందముల ద్రోహము చేసితి నేమి సేయుదున్. 100

వ. అని మఱియు మఱియు సాష్టాంగ ప్రణామంబు లాచరించి నిలిచిన పాండవమధ్యముం జూచి ఖండపరశుండు నీతపంబునకుఁ బాశుపతవ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠతకు భుజాశౌర్యంబునకు సంతసిల్లితి నీవరం బేదియొ వేఁడు మనుటయు. 101

తే. అభవ! యీ నాకు నీప్సితం బగువరంబు, దయఁ బ్రసాదించి రక్షింపఁదలఁచితేని
రౌద్రమై ఘోరమై లోకరక్ష యైన, పాశుపతసంజ్ఞ మగుదివ్యబాణ మిమ్ము.

వ. అనినం బ్రీతచేతస్కుండై శంభుండు శాంభవీహృదయానురాగంబునను బ్రమథపరివారసమక్షంబునను మందస్మితంబు కందళింపఁ గరుణాకటాక్షవీక్షణంబున నప్పాండుకుమారుం జూచి త్రిపురదైతేయసుందరీవదనారవిందవాసరావసానసంధ్యాసమయసమారంభంబును గరటిదనుజకుంభకూటకూటపాకలజ్వరస్తోమంబును జలధరజలధరవ్యూహజంఝాసమీరంబును నంధకాసురప్రద్యోతనప్రభామండలంబును శార్దూలదానవారణ్యహవ్యవాహంబును నగునమ్మహనీయదివ్యాస్త్రంబు ససంప్రయోగంబు సోపసంహారంబు సకీలకంబు సరహస్యంబుగా నుపదేశించె నపుడు సేవాసమాపన్ను లగుకిన్నరకింపురుష గరుడగంధర్వవిద్యాధరులు తమతమదివ్యాయుధంబు లిచ్చిరి పార్వతీదేవి యక్షయబాణతూణీరంబు లొసఁగె దండధరుండు దండంబును బాశపాణి పాశంబును నింద్రుండు వజ్రంబును సమర్పించి రిట్లు వరప్రదానంబు నేసి యీశానుండు సపరివారుండు సాంబుండు నై యంతర్ధానంబు చేసె ననంతరంబ.

తే. పరమసంతోషమును బొంది బలవిరోధి, పుత్త్రుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి యాపోనికూర్చి
సమ్మదాశ్రుకణంబులు సంప్రఫుల్ల, చక్షురంభోజదళసహస్రమునఁ బొడమ. 104

వ. ఇట్లనియె. 105

ఉ. భాగ్యముగాదె యశ్రమమ పన్నగకంకణుచేఁ దపఃక్రియా
యోగ్యతఁ జేసి విశ్వభువనోపకృతిప్రతిపాదనైకసౌ
భాగ్యధురంధరం బయినపాశుపతాస్త్రము గాంచి తింక వై
రాగ్యము పుట్టుఁ గాక కురురాజువయి న్నిజరాజ్యలక్ష్మికిన్. 106

వ. నీవు నారాయణసఖుండ వైనయాదిమునీశ్వరుండవు. నరనారాయణులవలనఁ ద్రివిష్టపంబునకుఁ బెక్కుతోయములు రాక్షసబాధలు శాంతిం బొందె. నిప్పుడు హిరణ్యపురనివాసులు నివాతకవచకాలకేయాదు లగుదైతేయులు రాజ్యలుబ్ధులై నాకంబున కనేకప్రకారంబుల నుపద్రవం బాపాదించుచున్నవారు. వారిం బరిమార్ప నమరావతీపురంబునఁ గొన్నిదినంబులు వ్రతోపవాసప్రయాసఖేదం బపనయించి మధ్యమలోకంబునకుం గ్రమ్మఱ నేతెంచునది. మాతలిసారథికం బగురథంబు పుత్తెంచెద నిచ్చోటన యుండునది యని తత్కాలసన్నిహితుం డైనరోమహర్షుం డను మునిం

జూచి నీవు ద్వైతవనంబునకుం బోయి పాండవుల కర్జునకుశలవార్తయుం బాశు
పతాస్త్రలాభంబును స్వర్గగమనంబుం జెప్పు మని పల్కి యింద్రుండు నిజస్థానంబున
కరిగె. 107

ఆ. విశ్రమించె నొక్కవృక్షంబుక్రీనీడ, నర్జునుండు మణిశిలాంతరమున
ఖండపరశుబాహుదండనిష్పీడన, ముష్టిఘాతఖేదమోక్షమునకు 108

శా. మాళింగోమాళి సంఘటించినక్రియ న్మధ్యాహ్నవేళ న్మహా
కాళం బైననభోవిభాగమున వీఁకం గానె బీరెండయా
ప్రాలేయాహితసంప్రదీప్తకిరణప్రక్రీడదర్కోపల
జ్వాలాజాలజటాలజాంగలతటీ వాచాలకోయష్టి యై. 109

వ. అప్పుడు మధ్యాహ్నకాలపూజకు నాయితం బై. 110

సీ. పావననిర్ఝరాంభఃప్రవాహంబున నఘమర్షణస్నాన మాచరించి
కసటువోఁ జలినీటఁ గడిగి యాటార్చిన సలిలకాషాయవల్కలము గట్టి
యాపాదమస్తకం బఖిలాంగకంబులఁ గమ్మనిభసితంబు గలయ నలఁది
వెడఁదముత్యములతో నెడవెట్టి గ్రుచ్చిన మంచిరుద్రాక్షదామములు దాల్చి
తే. పులికళాసంబుగ ద్దైపెఁబూని కెమ్మెఱయఁ, బంచశుద్ధులు గావించి పాండుసుతుఁడు
షోడశోపచారంబులు సొరిదిఁ దీర్చె, నీలగళునకు మధ్యాహ్నకాలవేళ. 111

వ. ఇట్లు శివలింగార్చనంబు దీర్చి కందమూలఫలోపహారంబులు సమర్పించి తత్ప్రసా
దంబునఁ దానును దేహయాత్ర నడపి విశ్రాంతుం డై యున్నసమయంబున ధవళ
హయసహస్రంబులఁ బూన్చినరథంబు గొని వచ్చి మాతలి తనకుం బొడసూపిన సబ
హుమానంబుగా నాదరించి పురందరాదేశంబున నద్దివ్యస్యందనం బెక్కి యాకాశ
మార్గంబునం జనునప్పుడు. 112

సీ. ఇది మేఘమండలం బివి విమానంబులు యక్షవిద్యాధరోపాశ్రయంబు
లిది యాహవస్కంధ మదె తారకావీథి యల్ల తెల్లనిరేఖ యభ్రగంగ
యల్లదె శింశుమారాకారహరిమూర్తి వీఁడె భాస్వంతుఁడు వాఁడె ధ్రువుఁడు
వీరె సప్తర్షులు వారె యశ్విన్యాదు లిరువాడ దేవేరు లిందుభార్య
తే. లల్లవాఁడె సుధాకరుం డవె గ్రహంబు, లివ్వలాఖ్యంబు లగుచుక్క లివె కెలఁకుల
ననుచు మాతలి చూపంగ నర్జునుండు, కౌతుకం బంది గగనమార్గంబునందు. 113

శా. జంభారాతితనూజుమీఁదఁ బొలిచెన్ సావిత్రివర్త్మంబున
న్నంభినోన్నదరశాతకుంభనలినీనాలీకసంవాసనా

సంభారంబులు సోఁకు ముట్ట సవిధస్వర్లోకకల్లోలినీ
గంభీరాంబుతరంగసంభ్రమములం గల్యాణవాతూలముల్. 114

తే. అర్జునునిమీఁదఁ బొలిచెఁ బక్ష్యంతరమున, నభ్రగంగానదీతరంగానిలంబు
నందనోద్యానవీథికానవలతాంత, సారభాసురహారినీలహారమగుచు. 115

వ. ఇవ్విధంబున మాతలిసారథికం బైనయారథంబుమీఁద నక్షత్రమండలం బొఱసి కొనుచుం జని యర్జునుం డమరావతిం బ్రవేశించి దివ్యాంగనాపాంగ భంగీసమాలింగితసౌభాగ్యుండై రాజమార్గంబునం జని దివ్యమందిరంబుఁ బ్రవేశించి సుధర్మాభిధానంబైనయాస్థానమండపంబునఁ గొలువున్న మహేంద్రునర్ధాసనంబున నుండె.

తే. వీఁ పట్టుగ మందారవిపినవీథి, దివ్యసౌధంబునందుఁ బ్రతిష్ఠఁజేసి
గారవించె జయంతకుమారుకంటెఁ, బాండురాజతనూజు నాఖండలుండు. 117

వ. ఆనిశాసమయంబున. 118

సీ. పదునాల్గుజాతుల త్రిదశాంగనలయందుఁ బేరుఁబెంపును గలనీరజాక్షి
నీరజనాభునియూరుకాండంబున నుద్భవం బందినయుజ్జ్వలాంగి
యంభోనిధానంబు నాపోశనము గొన్న కలశసంభవుఁ గన్నకంబుకంఠి
వసుధయందుఁ బురూరవశ్చక్రవర్తికిఁ బ్రాణవల్లభ యైన పద్మనయన
తే. కట్టి తొడి పూసి కైసేసి కౌతుకమునఁ, గొస దిగఁగ నీలిపుట్టంబు ముసుఁగువెట్టి
గాజు లెగఁ ద్రోసి చప్పుడుగాక యుండ, వచ్చె నూర్వశి యర్జునావాసమునకు. 119

చ. విమలసుధాంశుకాంతమణివేదికపై నవహంసతూలత
ల్పమునఁ సుఖప్రసుప్తిపరిపాకము నొంది విశాలనేత్రప
ద్మములు మొగిడ్చి శేషఫణిపైఁ బవళించినయంబుజాక్షు భా
వమునఁ గరంబుఁ బొల్పమరువానిఁ గనుంగొనె ని-తి పార్థునిన్. 120

తే. మేల్కొలిపి యిందుబింబాస్య మెల్లమెల్లఁ, బ్రమదనిద్రాపరాధీనుఁ బాండుతనయుఁ
బగడములఁబోలుతన పాణిపల్లవముల, నతనిమృదుపాదపంకేరుహంబు లొత్తె. 121

వ. మేల్కొని యర్జునుండు నిర్జరలోకలలామం బైనయబ్భామినీరత్నంబుం గనుంగొని పాన్పు డిగ్గి యభివాదనంబు సేసి వినయవినమితోత్తమాంగుండై యిట్లనియె. 122

తే. ఈనడికిరేయి నొంటి మై యింతదూర, మేమికార్యంబు మదిఁ గోరి యేగుదెంచి
తేను రమ్మన్న రానె పూర్ణేందువదన, చెప్పుమీ పాన్పుమీఁద విచ్చేసియుండు. 123

ఉ. ఆడఁగఁబోవుతీర్థ మెదురైనవిధంబున నెల్లియేచు రే
పాడియ చంద్రశేఖరు నుపాస్తి యొనర్చి యుపాయనంబుతోఁ

జూడఁగవచ్చువాఁడ నయి చూచుచు నుండఁగ నీవ వచ్చితో
చేడియ యెట్టిపుణ్యములు చేసినవాఁడనొ ప్రాగ్భవంబునన్. 124

శా. మత్తారాతివిదారణుండు జనసన్మాన్యుండు శీతాంశువం
శోత్తంసంబు పురూరవుండు ప్రచలద్యోగుండు మాతాతగా
రత్నోయాకరమేఖలాపతికి నిల్లాలైతిగా కావునన్
ముత్తో వీవిధి లెస్స మన్ననిపయిన్ మోహంబు వాటింపఁగన్. 125

తే. ఆదినారాయణునియూరు వంబుజాతీ!, భువనవిఖ్యాత మైననీపుట్టినిల్లు
పావనుఁడ నైతి నీపాదపద్మములకు, వందనముఁ జేసి పరభక్తివైభవమున. 126

వ. అని పెక్కుప్రకారంబుల నిర్వికారుఁడై పాండుకుమారుండు ప్రియంబు చెప్పిన
నప్పువ్వుఁబోఁడి కప్పలుక్కు లొప్పులయ్యును నీరుడప్పికి నేయునుం బోలి యప్పటి
కప్రియంబులై యుండె నిచ్ఛావిఘాతంబు నొందియు నమ్మచ్చెకంటి చేతోభవవికా
రంబు హరింపం జాలక ధనంజయున కిట్లనియె. 127

తే. ఏల యెన్నోతరంబుల నీడఁ బడ్డ, పెద్దవావులు శోధించి గుద్దలింప
వారకాంతాజనములకు వావి గలదె, మాను మర్జున మొగమోట లేనిమాట. 128

ఉ. వాసవునిండుఁగొల్వునకు వచ్చినయప్పుడు తత్సమంచితా
ర్ధాసన మెక్కియున్ననిను నంగజసన్నిభుఁ జూచి పుష్పబా
ణాసనుపుష్పబాణనివహమ్ములకుం గుఱి యైతి నిట్టినా
యాస నిరాకరింపఁ దగవా మగవాఁడవు కావ యర్జునా ! 129

తే. ప్రమద మెసలారఁ బాంచాలరాజసుతకు
వలచి చేసితివో సత్యవాక్ప్రతిజ్ఞ
యన్యకాంతల దెసఁబోవ ననుచు నీవు
భామలకుఁ జేయుసత్యంబు పాడిగాదు. 130

క. నామోహము నావేడుక, నామానము నాప్రియంబు నాతగలము నా
ప్రేమమ్మును నాతెగువయు, క్షామముఁ బొందంగ నూరకయె పోవుదునే. 131

చ. అతులితధైర్యశౌర్యమహిమాద్భుతసాహసులై మహోగ్రతా
ప్రతతనిశాతనిష్కృపకృపాణవిదారితదేహులై రణ
క్షితిఁ బడి వత్తురైదుపదిసేయక నాకయి యిట్టినన్ను నీ
వితరులఁ బోలెఁ గైకొనక యేఁచెద వక్కట పాండునందనా ! 132

క. వేసాలఁ బోకు రమ్మా, పూసెజ్జకుఁ బ్రొద్దువోయెఁ బులియుట చాలున్
వాసవనందన కుసుమశ, రాసనకేళీకలావిహారంబులకున్. 133

వ. అని పల్కి యంత నిలువక బ్రహ్మచర్యవ్రతదీక్షాపరాయణుండవె నీ వనుచు నారా
యణోరుస్తంభంబున సంభవించిన యయ్యచ్చరలేమ లేమొలకనవ్వు లపాంగంబునం

దొంగలింపఁ గంకణఝుణఝుణత్కారంబు తోరంబుగాఁ గెంగేలికేళీకమలంబునఁ బరాగరేణుత్రసరేణువిసరంబులతోడం గూడి మకరందబిందుధారాస్యందంబుచిందఁ బురందరనందనుని ద్రేసె ద్రేసిన నత్యంతధీరోదాత్తుండు గావునఁ జిత్తభవసమ్మోహనాస్త్రవిదారణంబునకుం దార యగునవ్వేటున కంతరంబున మిసిమింతుండునుం గాక యేపాకంబునకు రాక రాకాచంద్రబింబంబువోని నెమ్మోము వాంచి నిర్వికారుండై యూరకుండె నివ్విధంబున నయ్యూర్వశియుపసిమాలఁ బెనంగి యక్కిరీటి చిక్కని మనంబుపక్కఁ గానక కానక కాసిన వెన్నెలయుంబోలెఁ దనకన్నులవలపు మిన్నక పాలివోయినం జిన్నవోయి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు మనోరథవిఘాతప్రభవం బైన కోపంబు సైరింపక నరు నుద్దేశించి నపుంసకుండవుఁబోలె నాన గొన్నాఁడ వేఁడు కాలంబు నపుంసకుండవు గమ్మని శపించి దిగ్గన లేచి మొగంబు గంటువెట్టుకొని యింటికిం బోయె. యుధిష్ఠిరానుజుండును వసిష్ఠజననివలన గతకీర్తితాపన్నుండై యయ్యారిష్టంబునకు సంతాపంబు నొందక యది విధివశంబుగాఁ దలంచుచుండె నప్పుడు గగనంబుక్రేవంబడి యస్తమండలుండై హిమగభస్తి విరహవేదనాదూయమాన మానసయగు మైత్రావరుణజనయిత్రి ఖిన్నవదనంబునుంబోలె వెలవెలఁ బాఱ విభావరీసమయంబునం ద్రిభాగావశేషం బగుటయు. 134

సీ. పారిజాతకలతాపల్లవంబులు మేసి కొసరె నుద్యానపుంస్కోకిలములు
గంధర్వాగ్రైవేయకనకఘంటిక మ్రోయ వేల్పుటేనిక యుపర్వ్యధికి వెడలె
మందాకినీవీచిమారుతం బల్లార్చె నప్సరస్త్రీలనీలాలకముల
సప్తర్షిపావనాశ్రమవనాంతరమున నామ్నాయఘోష మభ్యధికమయ్యెఁ

తే. బాలవత్సంబుపైఁ గూర్మి బచ్చడిలుచుఁ గామధుగ్గవివచ్చుహుంకార మెచ్చె
శుక్రగడియారమున మించె శంఖరవము, విబుధలోకంబునందలి వేగుఁబోక. 135

తే. మర్త్యలోకంబువారి ప్రమాణసంఖ్యఁ, బొండుసూనుండు గడపెను వజ్రియింట
సగము నిద్రయును సగము జాగరమును, నావిభావరి వేగుఁబో కాఱు నెలలు. 136

సీ. మాటుగా వైచినమాంజిష్ఠతెర యెత్తి పంజామంచము డిగ్గె మంజుఘోష
మొకరిమట్టెలమ్రోఁత ముద్దుచూపఁగ రంభ కనకంపుగోడుగు పాగారు దొడిగె
నొకట వేనలి మడ్చి యొక్కకేల ఘృతాచి గాజుటెక్కలతల్పు గడియపుచ్చె
నలసభావముతోడ నలవోక ప్రమ్లోచ నిల్వుటద్దంబులో నీడ చూచె

తే. హారిణి గీలించె నలినపట్టాంశుకంబు
మేనక ధరించెఁ బాలిండ్లమీఁద ఱవిక
యప్సరస్త్రీనికేతనాభ్యంతరములఁ
గొక్కరోకో యటంచును గోళ్లుగూసె. 137

మ. అమరావత్యమృతాశను ల్ప్రథమసంధ్యావేళవాల్గన్నులం
గమలాప్తుం గని యాచరించిరి నమస్కారంబు క్రిందైనమ
ధ్యమలోకంబున దివ్యదంశువుల నీహారప్రతానంబు భం
గమునొందించుచు మిన్నుఁ బ్రాఁకె నుదయగ్రావప్రదేశంబునన్. 138

సీ. పరమర్షి పావనపాణిపల్లవములు ఫాలభాగములపైఁ బవ్వళింపఁ
జాలిమి పెంచినబాలకోకద్వయం బలఁతియారెండకు నఱ్ఱు సాప
గగనకల్లోలినీకనకపద్మములపైఁ దుమ్మెద లెగసి ఝుం ఝుమ్మురనఁగ
నాకవిద్యాధరీనాట్యశాలలయందుఁ దూర్యత్రయంబులు దురఁగలింపఁ
తే. బ్రమద దిక్కాంత కెంగేలఁ బట్టియాడు
క్రొత్తగురివెందపూసలగుత్తివోలె
దివసకామిని ముఖలక్ష్మి తెలివి నొంద
బూర్వదిశయందుఁ గరకరఁ బ్రొద్దువొడిచె. 139

వ. అయ్యవసరంబున. 140

శా. కాల్యాచారము లాచరించి కడఁకం గౌరవ్యశార్దూలుఁ డౌ
జ్జ్వల్యస్ఫూర్జితవస్త్రభూషణవిశేషస్ఫూర్తి యై విస్ఫుర
న్మాల్యాలేపనుఁడై విచిత్రబలశుంభద్భవ్యదివ్యాస్త్రసా
ఫల్యప్రౌఢతపోనిరూఢవిభవభ్రాజిష్ణుఁడై యున్నతిన్. 141

క. బలవదరినికరనిర్భర, బలసాదనబాహుదర్పబంధురలీలా
విలసనత యెసఁగ వచ్చెను, బలసూదనుసభకు భక్తిభావం బలరన్. 142

వ. వచ్చి సాష్టాంగం బెఱఁగినఫల్గును నఫల్గునవాత్సల్యహేలాసముత్సేకంబున గూఢ
గూహనసంభావితుం జేసి జంభభేది యతని నాత్మీయసింహాసనార్ధంబున నుపవిష్టుం
గావించి యిట్లనియె. 143

సీ. బాహాబలాటోపపరిపాటి మెప్పించి పడసితి వీశానుపాశుపతము
సంగ్రహించితివి శస్త్రమ్ము లిమ్మడిగాఁగఁ బుర్వైరికరుణ నిర్జరులవలన
నధికరించితి వస్మదాచార్యకంబునఁ జతురంబు లగుదివ్యసాధనములు
కొఱఁత లేకుండఁ గైకొంటి కుంభజుచేత నైజంబుగాఁ జాపనైపుణంబు
తే. పరశుపట్టిసముద్గరప్రాసముసల, ఖడ్గముఖచిత్రచంక్రమక్రమనిరూఢిఁ
గరము మేదిని సాటి నీ కరయఁ గలరె, శౌర్యమున నుగ్రభుజవీచి సవ్యసాచి. 144

శా. ఏరీ నిన్నెదిరింపఁగా జగమున న్వీరు ల్ప్రతాపోద్ధతిం
ధౌరంధర్యమునం బ్రభావమహిమం ధైర్యంబునం జాపలీ
లారంభంబున సాహసిక్యమున బాహాశక్తి దివ్యాయుధో
దార ప్రౌఢిమ దేవదైత్యనరగంధర్వాదిసంఘంబులన్. 145

క. నీ పని సేయ బలాఢ్యుఁడ, వీవిశ్వంబునను నీకు నెదు రెవ్వరు లే
రావంత యైన వదలకు, మేవలనను దేవవిప్రహితకార్యంబుల్. 146

క. ఏపున భుజగర్వోన్నతి, బ్రాపున దీపింప నిట సుపర్వహితార్థం
బో పార్థ! చేయవలయును, నాపనిచినపంపుపంపున శ్శౌర్యనిధీ. 147

చ. అలఘుబలు ల్నివాతకవచాఖ్యులు వీరులు ఘోరదానవు
ల్జలనిధిఁగొంది నుండుదు రసాధ్యులు నిర్జరసిద్ధసాధ్యకుం
డలినరకిన్నరద్యుచరనాయకకోటికి మూఁడుకోట్లవా
రలవలనం గలంగెడు నిరంతరబాధల ముజ్జగంబులున్. 148

చ. మఱియును నెందఱేని నసమానబలు ల్సురలోకకంటకు
ల్తఱచుగ బాధ చేసెదరు దైత్యు లవధ్యులు నిర్జరాళి కే
డ్తెఱ నెఱయంగ వీరభవదీయశరార్చులపాలు సేసి యం
దఱ నుఱుమాడి యెంతయు హితం బొనరింపుము మాకు నర్జునా. 149

వ. అని సునాసీరుండు సమారాధనంబున. 150

క. తనతొడినభూషణంబులు, తనదుకిరీటము నభేద్యతరకవచంబుం
దనసుతున కొసఁగ గాండివ, ధనువున నగజయము గుణము దాఁచి కడంకన్. 151

క. హయము లనూరుసవర్ణము, లయుతంబు వహింప సూతుఁడై మాతలియు
న్నియమింపఁ దనరునరదము, నయదము నెక్కంగఁ బనిచి హర్షం బెసఁగన్ 152

తే. అసురలోకంబు నిర్జింప ననుపఁ బొంగి
సంగరోత్సాహ మెదలోన సందడింప
నడరు పెంపున నరుగునయ్యర్జునునకు
నిర్జరులు హర్షమున నిట్లనిరి కడంగి. 153

సీ. ఈరథం బెక్కి మున్నింద్రుండు నిర్జించె శుంభమహాదైత్యు జంభదైత్యు
నీశతాంగమున బర్హిర్ముఖేంద్రుఁడు ద్రుంచె నాజినిస్తంద్రు వృత్రాసురేంద్రు
నీయరదంబున నెగిచె గోత్రవిభేది పరిపంథిఘనమహాబలుని బలుని
నీతేరఁ గాదె మాయించె సుత్రాముండు, పాకదైతేయు నిర్భయసహాయు

తే. నీమహాస్యందనంబున నేపు మాపె
నముచిముఖదానవశ్రేణి నమరవిభుఁడు
నీవు మీతండ్రియట్లన నిఖిలదనుజ
పతుల నోర్వుము దీనిచేఁ బాండవేయ. 154

వ. అని పల్కి దేవసంబంధం బైనదేవదత్తం బనుశంఖం బిచ్చినం బుచ్చుకొని యర్జునుండు మాతలియుం దానును దద్రథాధిరోహణంబు చేసి నివాతకవచవధార్థం బతిరభసంబున నరుగువాఁడు ముందటఁ గరిమకరకరకఠోరఫూత్కారవారిధారాలవాసారపూర్యమాణ

రోదసీనిరంతరాకాలసంపాదితోద్భ్రమంబును నమలడిండీరపిండఖండమండితా
ఖండపాండుర్యధుర్యరోచిరనిశసాంద్రచంద్రికాక్రాంతదేశదిశాభాగంబును వితత
విద్రుమలతానికుంజపుంజసమభిరంజితప్రదేశనిర్దిష్టసంతతాదిష్టచరమసంధ్యా
విశేషరాగంబును గమఠఝషకుళీరతిమితిమింగిలాదిసత్త్వసంపాతసంభృతాచ్ఛోది
తధ్వనినిలీననిఖిలచేతనారవంబును దటవిధూతపాతవికిరదవిరళపరాగవినిభృతద్వి
రేఫకుసుమమంజరీ విశాలలవలీలవంగలుంగలతాలాస్యవిభవంబును బక్షభూభృ
దవిరతప్రచారాభిషవణంబును నమేయవాహినీవధూముఖప్రసక్తభూషణంబును నగు
మహాసముద్రంబు డగ్గఱి తదీయోదరంబున. 155

చ. కనియెఁ బురంబు నమ్రమణికాంచనసౌధము నత్యుదగ్రసా
ధనము నసాధ్యశిల్పఘనదారుణసాలము నద్భుతైకస
జ్జనసముదగ్రఘట్టము విశాలతరాట్టము నుద్భటారిత
ర్జనము ననల్పగర్జనసురద్విషదుజ్జ్వలితంబు నిమ్ముగన్. 156

మ. కని యత్యుద్ధతి శంఖ మొత్తుటయు నాకంపించె ధాత్రీతలం
బనిలస్కంధము లేదు చిక్కువడియె న్యాదోనిధు ల్డిందె ఘూ
ర్ణవముంబొందె సురేంద్రలోకములు విన్నంబోయెఁ బాతాళము
ల్వినియోగంబులు దప్పె భూతచయము ల్వ్రీలె న్దిశాభాగముల్. 157

వ. **ఇట్లు** యుగవిగమసమయఘనఘనాఘనకఠోరదీర్ఘతరశతసహస్రభైరవం బగునమ్మ
హారవంబు కర్ణశూలంబై తాఁకినఁ గనలి దానవులు హలముసలపరశుపట్టిసప్రాస
పరిఘ ముద్గర ముసుండి దండ కోదండ కుంతకులిశభల్లభిందివాల శంఖ శక్తి కర్తరీ కఠా
రకుఠారలవిత్ర తోమర త్రిశూలఖట్వాంగ చక్ర చంద్రహాస మహాంకుశ గదాపాశ
పాషాణప్రముఖంబులగు మహాస్త్రశస్త్రంబులు వహించి వికటగర్జారవభరంబున
నంబరంబు పిక్కటిల్ల నొక్కపెట్ట యమ్మహానగరంబు వెడలి తదీయస్యందనంబుఁ
జుట్టుముట్టి. 158

మ. ఘనశస్త్రాస్త్రమహాతివర్షము నొగి న్గర్జామహాడంబర
ధ్వనిసంపీతఘనాఘనౌఘనిపతద్ధారాళధారామహా
శనివర్షంబుల ద్వంద్వ మొందఁ బయిపై సంరంభశుంభద్గతి
న్వనధుల్ ఘూర్ణిల బిట్టు వాసవిపయి న్వర్షించె నొక్కుమ్మడిన్. 159

క. వాలికె మెఱుంగుఁదూపులు, నాళీకోదరుని మఱఁది నలిదైత్యులపైఁ
గీలించెఁ బేరుపేర, న్వాలమునఁ బదేసికంకపత్రములు వడిన్. 160

మ. అలుకం దానవు లొక్కయుమ్మడి తదీయస్యందనోరుద్యుతి
స్ఖలనంబు న్సురసిద్ధచారణమహాశ్చర్యంబు గావించుచు

న్గలహత్క్షోణియు నాకసంబు దిశలుం గాండప్రకాండంబులం
గలయం గప్పి యదల్చి యార్చిరి సమాకంపింప భూతావళుల్. 161

తే. భయభరంబున వెలవెలఁ బాఱి రపుడు
త్రిదశసారథి ధృతి దప్పి తేరు గడుప
భ్రమసియుండినఁ దాన సారథియు రథియు
నగుచుఁ బరిమార్చె నరికోటి నర్జునుండు. 162

క. నిర్జరసారథి యర్జును, దుర్జయవిక్రమము సమదదోహలతయు దోః
ఖర్జాభరంబు సారథి, యౌర్జిత్యముఁ జూచి మిగుల హర్షముఁ బొందెన్. 163

సీ. అసురు లుద్ధతిశూలహలభిందివాలంబు లడరించి రడఁగించె నర్జునుండు
దైత్యులు దండించి దండశంకులశక్తు లిగిడించి రుడిగించె నింద్రసుతుఁడు
దైతేయు లేచి ముద్గరగదాంకుశములు పఱపించి రదలించె ఫల్గునుండు
సురవైరు లల్కఁ దోమరకుంతగుణములు సారించి రెడలించె సవ్యసాచి

తే. కణయకంపరఖేటకక్రకచకులిశ
చక్రఖట్వాంగకుద్దాలచంద్రహాస
వివిధశస్త్రాస్త్రములు వైచి రవఘళించె
శుక్రశిష్యుల ద్రోణశిష్యుండు గెలిచె. 164

వ. అయ్యవసరంబున. 165

శా. జంభారిప్రభవప్రయుక్తనిబిడజ్యారావగంభీరసం
రంభభ్రామితగాండివప్రసరదస్త్రవ్రాతదీవ్యత్పరా
సంభిన్నాంగములై సురారితనువు ల్సంగ్రామరంగంబునం
గుంభద్రోణము లట్ల బిట్టు గురిసెం ఘోరంబుగా రక్తముల్. 166

క. చేయునది లేక దనుజులు, మాయాయుద్ధంబు సేయ మదిఁ దలఁచి ధృతిం
బాయక వైచిరి విద్యా, వైయాత్యము మించఁ బరుషవర్షాస్త్రంబుల్. 167

క. వడిఁ బాము ప్రేలఁగట్టిన, వడువున నలుగడల ముసరి వార్వాహంబు
ల్జడివడి కురియఁదొడంగెను, వెడవెలుఁపును లేక పాండవేయునిమీఁదన్. 168

మ. బలభిద్ధ్వంసివరంబునం గొనినదివ్యస్మారుతాస్త్రంబుచే
జలవాహంబులు పట్టఁజేసె నరుఁ డత్యుప్రతాపంబున
న్గలయం గప్పిరి దారుణాశ్మముల నుగ్రస్వాంతులై యేచి దై
త్యులు పార్థుం గులిశాస్త్ర మేసి యవి తోడ్తోఁ ద్రుంచె నాతం డొగిన్. 169

చ. అనలసమీరణాత్మకములైనమహాస్త్రము లేసి యుద్ధతిం
దనుజులు గాడ్పుతోఁ బెరసి నల్గడ లొక్కట విస్ఫులింగము
ల్గనకనఁ గ్రాలఁ బావకశిఖ ల్వెస ముంచె సురేంద్రనందను
న్గనలి యతం డణంచె నవి గ్రక్కున వారిమహాశుగంబులన్. 170

చ. తిమిరమహాస్త్ర మేసి రణతీవ్రత సూపిరి దైత్యపుంగవుల్
క్రమమునఁ గప్పె నల్లడల గాఢమహోద్ధతిఁ జిమ్మచీఁకటుల్
తెమలె దిశావివేకమును ధీరతయుం న్వెస నెల్లవారికిం
బ్రమసి సురేంద్రసారథియుఁ బాఱఁగ వైచెఁ బ్రతోద మవ్వలన్. 171

క. రథ్యములు పరవనేరక, మిథ్యాభిమతంబు లయ్యె మెయి మఱచి సమి
ద్రథ్యు ధనంజయుఁ గానక, తథ్యమునకు లేక యుండఁ దత్సారథియున్. 172

వ. భయం బంది యర్జున యెటపోయె దని యెలుంగెత్తి యాహ్వానంబు సేసి తొల్లి దేవాసురసమరంబు లనేకంబులు చూచితిం గాని యిట్టిభయోద్రేకజన్యంబు లగుజన్యంబులు సూడ వీరు వరజనితవీర్యదర్పితులు గావున వీరిసంప్రహారంబు ఘోరంబు అని పల్కిన మాతలి నూఱడించియించుకసేపు మద్భుజావిహారంబు చూడుమనిఫల్గునుండు.

శా. జంభధ్వంసివరంబునం గనినయస్త్రంబు న్మహాసారమున్
శుంభద్విక్రమబాహుదర్పములు సంక్షోభిల్ల నేసెం దమ
స్సంభారం బడఁగన్ దిశ ల్విపులవైశద్యంబు నొందన్ సుర
ల్సంభావింప భయంపడంగ దితిజు ల్సంగ్రామరంగంబునన్. 174

మ. జవ మేపాఱఁగఁ గూలె దైత్యతనువు ల్సర్వంసహాపీఠిఁ బాం
డవగాండీవధనుఃప్రకాండభవకాండప్రస్ఫుటోచ్చండతాం
డవపాండిత్యవిశేషవిభ్రమకృతాడంబప్రతీకంబులై
యవనీంద్రంబులభంగి నింగి యద్రువన్ హాహానినాదంబులన్. 175

వ. ఇట్టినివాతకవచులు నిరవశేషులై మడసిన సంక్రందననందనుండు తత్పురంబులోనికిం జని యంతయుం గనుంగొని మాతలి కిట్లనియె. 176

తే. కనకమయహట్టకుట్టిమకాంత మగుచు, వివిధమణిసౌధములును వస్తువులు గల్గు
నిప్పురంబునఁ గాఁపుండ కితరమైన, పురమునం దేల నిల్చె నిర్జరవిభుండు. 177

ఉ. నావుడు నిట్లనుం ద్రిదశనాయకసారథి నిర్జరేశ్వరుం
డీవనరాశిలోన సృజియించెను దైత్యభయంబుచేత దే
వావలి యుండ నిప్పుర ముదగ్రగతిం దనఃసూను లంత రా
జీవభవుం బ్రసన్నునిగఁ జేసి మహాబలవీర్యవంతులై. 178

క. ఇందుండఁగ నిందాదిక, బృందారకవరులతోడఁ బెనకువ నెందున్
గ్రిందుపడకుండఁ దపమున, నందిరి వర మఖిలభువనహననోత్సుకతన్. 179

వ. కావునం దద్విజయార్థంబుగా విజయ నిన్ను వాసవుండు పనిచె, నిమ్మహాసురులు మరుద్గరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యుల కసాధ్యు లిట్టివారల విక్రమంబునం జంపి పెంపు గాం

చితివి భవదీయసత్త్వసాహసంబులకుం గొలఁది యెక్కుడి యది యని యర్జునుం బ్రస్తుతించి మాతలి రథంబు గ్రమ్మఱించె, ఇట్లు నివాతకవచులఁ బరాభవించి భవ్య తేజో దుర్నిరీక్షుండై పాండవేయుండు మరలి వచ్చువాఁడు ముందట. 180

ఆ. వివిధవృక్షగుల్మవిస్తీర్ణమై కడుఁ, బొలుపు మిగులు నొకతపోవనంబు నతివిచిత్రశిల్పమగుపట్టణంబును, నుజ్జ్వలంబు లగుచు నున్నఁ గాంచి. 181

క. సురసారథి యిది యెవ్వరి, పుర మిమ్మహనీయఘనతపోవిపినం బె వ్వరిది యిది నాదృష్టికి, హరహర యతివిస్మయంబు నాపాదించెన్. 182

వ. అనవుడు నమ్మహాత్మునకు మాతఁ డిట్లనుఁ దొల్లి పులోమియుఁ గోవికయు నను నసుర కాంత లిత్తపోవనంబున దివ్యసహస్రవర్షంబు లత్యుగ్రనియమంబునఁ బద్మగర్భు నారాధించి తత్ప్రసాదంబునం గనకమయంబై కామగమనం బైనయిప్పురంబునం దనుసుతు లాహవంబునం ద్రిదశులఁ దొడరి వధ్యులు గాకుండ వరంబు వడసి గిది హిరణ్యపుర మిందుఁ బౌలోమ కాలకేయు లనునసురు లుండుదురు. వీర లింద్రాది దేవతల కసాధ్యు లనిన నట్లేని యిప్పురంబుమీఁదం దేరు వఱపు మని ఫల్గునుండు మాతలిం బనిచిన. 183

సీ. సంవర్తమాతరిశ్వమనోహరరయమ్ము లగునశ్వములును దీవ్యద్విభూతిఁ జిత్రచంక్రమము సుస్థిరనేమిఘోషంబు నత్యద్భుతంబు లై యంద మొంద నమరారిపురముపై నాతఁడు మప్పరవీథి నరదంబు వరపిన నసురవరులు వెస శతాంగములు షష్టిసహస్రకంబుతోఁ బెరసి యొక్కుమ్మడిఁ బురము వెడలి

తే. యింద్రుఁ డనుబుద్ధి నల్కతో నింద్రతనయుఁ
దాఁకి రార్చుడు నతఁడును దారుణాశ్మ
వృక్షజన్యంబు లగుశస్త్రవితతి యేసి
తద్రథాళికి గతినిరోధంబు సేసె. 184

వ. వారును మాయాయుద్ధనిబద్ధబుద్ధు లై తమపురంబులతోడ నంతరిక్షంబునకు నెగసిన నిశితశరనికరపంజరప్రపాతంబున నూర్ధ్వగతినిరోధంబు చేసి వారి నేలంబడ నేసి ఫల్గునుండు వీరి నన్యప్రకారంబున జయింపరా దని. 185

సీ. బ్రహ్మాదులును నాత్మ భావించి నిజముగా నేదేవుమహిమంబు లెఱుఁగలేరు భూర్భువస్స్వర్ముఖంబులు లోక జాలంబు లేదేవుకృపఁ బేర్మి నెలమి చెందు భక్తి నేదేవునిపాదపంకజములు తలఁచువారల కసాధ్యంబు లేదు గజరాక్షసాదిమూర్ఖవ్రాతముల నెల్ల నేదేవుఁ డడఁగించి యింపుఁ జెందె

తే. భక్తపరతంత్ర మేదేవుభవ్యమూర్తి, యట్టిదేవుని హృదయంబునందు నిలిపి

పాశుపతదివ్యబాణంబు పరమనిష్ఠఁ, దొడిగి ప్రయోగించెఁద్రిదశశత్రువులమీఁద.

చ. శరభతరక్షుసింహకిటిసైరిభఖడ్గమహోక్షపక్షికిం
జరసురయక్షరాక్షసపిశాచమహోరగభూతరూపము
లుస్ఫురనరకిన్నరద్యుచరలోకభయంకరముల్ విచిత్రముల్
వరుసను నుప్పతిల్లి వెసఁ బట్టి గ్రసించె సురారివీరులన్. 187

వ. ఇవ్విధంబున నర్జునుండు సురల నఱువదివేలరథంబులవారల హిరణ్యపురనివాసుల గీటడంచి వచ్చి వాసవునకుం బ్రణామంబు చేసిన నతండు నివాతకవచపౌలోమ కాలకేయాదిరాక్షసవధప్రకారంబు మాతలివలన విని. 188

క. సురలకు హిత మొనరించితి, ధర కేగుము నిన్నుఁ జూడఁ దద్దయుఁ వేడ్కన్
ద్వరితపడుచున్నవారలు, హరివిక్రమ నీసహోదరాదులు పెరిమన్. 189

క. కదనమున నిన్ను దొడరఁగఁ, ద్రిదశమరుత్సిద్ధసాధ్యదేవాదులలో
నెదు రెవ్వరు లే రనినన్, బదపడి యింక మానవుండు ప్రతియే నీకున్. 190

ఉ. ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును గర్ణుఁడున్ రణ
క్షోణి నవశ్యముల్ భవదిషుప్రహతిన్ మహితానుభావసం
ప్రాణబలాఢ్యు లయ్యు నిట రాక్షసు లట్లనె యోదు రంక న
త్రాణుల ధార్తరాష్ట్రుల దురంబున గెల్చుట నీకుఁ బెద్దయే. 191

వ. అని పల్కి వాసవుం డనేకమణివిచిత్రపీతాంబరాభరణంబులు గట్టనిచ్చి యనిపిన నర్జునుం డవనీభువనంబునకు వచ్చి యగ్రజులకుం బ్రణమిల్లి తమ్ములం గౌఁగిలించు కొని ధౌమ్యాదులకు నమస్కరించి ద్రౌపది నుపలాలించి తక్కినవారలకు యథో చితంబు సేసి తనవృత్తాంతం బాద్యంతం బెఱింగించి. 192

క. క్రమమున సమస్తరిపులన్, సమరమున జయించి యగ్రజన్ముని మాన్యున్
బ్రవిమలమతి ధర్మాత్మజుఁ, బ్రమదమునన్ విశ్వ మెల్లఁ బాలింపించెన్. 193

వ. ఈయాఖ్యానంబు వ్రాసినం జదివిన వినిన నాయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధియుం బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియు నగును. 194

ఆశ్వాసాంతము.

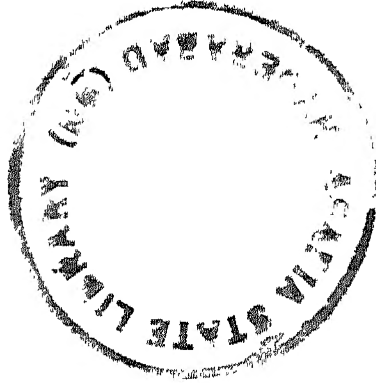
శా. వ్యాపారిప్రవరాన్వవాయగణనీయప్రౌఢిగంభీరస
ల్లాపానందితవిశ్వ! విశ్వభువనాలంకార! లంకాధిక
ద్వీపానీతసువస్తుతర్పితసమాధేయాఖిలక్ష్మాప! వి
ద్యాపాండిత్యవివేక! నిత్యకృతకృత్యా! బంధుచింతామణీ! 195

క. ఆర్థినికరార్థితప్రద !, సార్థవహాకులాభిసంద్య ! సంచితధర్మా !
సార్థచరితార్థ ! సంగర, పార్థ ! యశోవర్ధనార్థ ! పరమార్థనిధీ ! 196

మాలిని. అచలవిపులధైర్యా హారివిద్వత్సపర్యా
ఖచరవినుతకీర్తీ కామినీహృద్యమూర్తీ
యుచితజనవివేకా యూరుజన్మప్రవేకా
సుచిరశుభవినోదీ సుస్థిరశ్రీప్రమోదీ. 197

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ నామధేయప్రణీతం బైనహారవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును సప్తమాశ్వాసము.

హారవిలాసము సంపూర్ణము.

చెన్నపురి : శ్రీ 'రామ' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1931.

ఆంధ్ర గ్రంథములు.

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ
చ్చతెనుఁగురామాయణము, శుద్ధప్రతి ...	1	4
ధ్యాత్మరామాయణము, క్రొత్తకూర్పు ...	1	8
నంతునిఛందము, ఛందోదర్పణము ...	0	14
నిరుద్ధచరిత్రము ...	0	8
ప్పకవీయము, విపులమైన విమర్శతో చక్కనిముద్రితము ...	2	8
ంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక ...	0	4
ంధ్రభాగవతము, పోతనామాత్యప్రణీతము, ఇదివఱకు ముద్రితమైన ప్రతులకన్న అన్నివిధముల బాగుగనున్నది ...	5	8
డిటో అత్యుత్తమప్రతి 2 సంపుటములు ...	7	8
ాముక్తమాల్యద, వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో మేలుకాగితముల మీఁద చక్కఁగ మరల ముద్రించినారము. ...	4	0
ంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము ...	0	2
ంధ్రభారతము, 7 సంపుటములప్రతి ...	14	0
డిటో 3 సంపుటములప్రతి ...	13	0
ఆది, సభాపర్వములు గల సంపుటము ...	2	0
ఆరణ్యపర్వము ,, ...	2	0
విరాటోద్యోగపర్వములు ,, ...	2	0
భీష్మద్రోణపర్వములు ,, ...	2	0
కర్ణశల్యసౌప్తిక స్త్రీపర్వములు ,, ...	2	0
శాంతిపర్వము ,, ...	2	0
ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు ...	2	0
ఆదిపంచకము, ఒకటేసంపుటము ...	5	8
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము ...	3	12